

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*“Η πρόσβαση των ατόμων με αναπηρίες στο μουσειακό χώρο:
ανάλυση μερικών περιπτώσεων.”*

Γρίβα Χρυσούλα
Α.Μ.:0211001

1^η επιβλέπουσα καθηγήτρια: Δόμνα- Μίκα Κακανά
2^η επιβλέπουσα καθηγήτρια: Νίκη Νικονάνου

Βόλος, 2015

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ & ΚΕΝΤΡΟ ΠΛΗΡΟΦΟΡΗΣΗΣ
ΕΙΔΙΚΗ ΣΥΛΛΟΓΗ «ΓΚΡΙΖΑ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ»**

Αριθ. Εισ.: 13993/1
Ημερ. Εισ.: 11-10-2016
Δωρεά: Συγγραφέας
Ταξιθετικός Κωδικός: ΠΤ - ΠΠΕ
2015
ΓΡΙ

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	4
Περίληψη.....	5
Εισαγωγή.....	6
Θεωρητικό πλαίσιο	
1. Μουσεία και Εκπαίδευση.....	8
1.1. Η εξέλιξη του θεσμού των μουσείων στο χρόνο.....	8
1.2. Η ανάπτυξη της μουσειοπαιδαγωγικής στην Ελλάδα.....	13
1.3. Ο “άγνωστος” επισκέπτης του μουσείου.....	16
2. Προσβασιμότητα και Μουσεία.....	20
2.1. Η προσβασιμότητα ως κλειδί ανεξαρτητοποίησης και ενσωμάτωσης των ΑμεΑ στη κοινωνία.....	20
2.2. Το νομικό πλαίσιο γύρω από την εξασφάλιση της προσβασιμότητας των ΑμεΑ στην Ευρώπη και στην Ελλάδα.....	23
3. Κατηγορίες ΑμεΑ που απαιτούν ρυθμίσεις στο μουσειακό χώρο.....	30
3.1. Άτομα με κινητική αναπηρία.....	32
3.1.1. Το εννοιολογικό πλαίσιο γύρω απ’ αυτή τη κατηγορία ατόμων.....	32
3.1.2. Η πρόσβαση των ατόμων με κινητική αναπηρία στο μουσειακό χώρο	34
3.2. Άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες: προβλήματα όρασης ή τύφλωση	37
3.2.1. Το εννοιολογικό πλαίσιο γύρω απ’ αυτή τη κατηγορία ατόμων.....	37
3.2.2. Η πρόσβαση των ατόμων με αισθητηριακές αναπηρίες: προβλήματα όρασης ή τύφλωση στο μουσειακό χώρο.....	40

3.3. Άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες: κώφωση ή βαρηκοΐα	45
3.3.1. Το εννοιολογικό πλαίσιο γύρω απ' αυτή τη κατηγορία ατόμων.....	45
3.3.2. Η πρόσβαση των ατόμων με αισθητηριακές αναπηρίες: κώφωση ή βαρηκοΐα στο μουσειακό χώρο.....	49
4. Ερευνητική Επισκόπηση.....	51
4.1. Σπουδαιότητα της έρευνας.....	56
5. Μεθοδολογία της έρευνας.....	57
5.1.1 Σκοπός της έρευνας.....	57
5.1.2. Δείγμα της έρευνας.....	57
5.1.3. Ερευνητικά ερωτήματα.....	57
5.1.4. Διαδικασία της έρευνας.....	59
6. Αποτελέσματα έρευνας.....	60
7. Συμπεράσματα.....	70
7.1.: Περιορισμοί της έρευνας.....	73
7.2.: Προοπτικές μελλοντικής της Έρευνας.....	74
8. Βιβλιογραφικές Αναφορές.....	75
9. Παράρτημα.....	80

Ευχαριστίες

Αρχικά, θα ήθελα να ευχαριστήσω τη πρώτη επιβλέπουσα καθηγήτρια μου, τη κυρία Δόμνα – Μίκα Κακανά που δέχτηκε να συνεργαστούμε και που με στήριξε στην εκπόνηση αυτής της εργασίας. Ακόμα, μεγάλη στήριξη υπήρξε από το μέρος της δεύτερης επιβλέπουσάς μου, της κυρίας Νίκης Νικονάνου που με κατεύθυνε στο θεωρητικό πλαίσιο σε ό,τι αφορούσε τα μουσεία και τον κόσμο γύρω απ' αυτά.

Επιπλέον, θα ήθελα να ευχαριστήσω ξεχωριστά τους υπευθύνους των μουσείων που με δέχτηκαν στο χώρο τους για τη διεξαγωγή του ερευνητικού μέρους αυτής της εργασίας. Αρχικά, τον κύριο Δρ. Βλίζο Σταύρο, αρχαιολόγο – μουσειολόγο για την πολύτιμη βοήθεια του στην έρευνα για το Μουσείο Μπενάκη, την κυρία Καραμπάτη για τη βοήθειά της στη πραγματοποίηση της έρευνας μας στο Ίδρυμα Μουσείου Μακεδονικού Αγώνα, την κυρία Καρνέζου Μαρία για την ξενάγησή της στο Κέντρο Διάδοσης Επιστημών και Μουσείο τεχνολογίας- Noesis, την κυρία Περαχιά Ζεμούρ Έρικα του Εβραϊκού Μουσείου και τον κύριο Ζήση Σκάμπαλη, αρχιτέκτονα και υπεύθυνο στο Λαογραφικό και Εθνολογικό Μουσείο για τις πολύτιμες πληροφορίες που μας παρείχε. Ακόμα, τα τμήματα ερευνών του Αρχαιολογικού Μουσείου και του Βυζαντινού Πολιτισμού αλλά και τη διοίκηση του Μουσείου της Ακρόπολης. Χωρίς την πολύτιμη βοήθεια όλων των υπεύθυνων δεν θα είχα ανταπεξέλθει στις ανάγκες της έρευνάς μου.

Τέλος, ένα μεγάλο ευχαριστώ στην οικογένειά μου αλλά και στους φίλους μου που μου συμπαραστάθηκαν όλο αυτό το διάστημα για τη πραγματοποίηση αυτής της εργασίας.

Περίληψη

Η προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρίες στο μουσειακό χώρο αποτελεί σημαντικό ζήτημα κοινωνικής ένταξης των ατόμων αυτών στα κοινωνικά δρώμενα και τους καθιστά, στη συνέχεια αυτόνομους και ασφαλείς πολίτες. Στηριζόμενοι στα δικαιώματα που έχει θεσμοθετήσει η πολιτεία, με την πρόσβαση οι άνθρωποι με αναπηρίες αισθάνονται ισότιμοι με τους υπόλοιπους συνανθρώπους τους.

Μέσω των μουσείων, όλες οι κοινωνικές ομάδες έχουν πρόσβαση στο πολιτισμό και αργότερα μέσω αυτών, στην εκπαίδευση. Ωστόσο όμως τι γίνεται με τα άτομα με αναπηρίες; Πώς μπορεί αυτή η κατηγορία ατόμων να έχει πρόσβαση μέσα στο μουσείο ώστε να μπορέσει να κινηθεί αυτόνομα και να επεξεργαστεί όλες τις μεταδιδόμενες γνώσεις που βρίσκονται μέσα σ' αυτό; Ποια μουσεία έχουν τις κατάλληλες συνθήκες περιήγησης για τα ΑμεΑ και ποια προσπαθούν να αλλάξουν ακόμα;

Για να απαντηθούν αυτά τα ερωτήματα, οργανώθηκε μια βιβλιογραφική αλλά και μια ερευνητική επισκόπηση, η οποία περιλαμβάνει συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων με αναπηρίες που απαιτούν αλλαγές στο μουσειακό χώρο όπως τα άτομα με κινητική αναπηρία, τα άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες: προβλήματα όρασης ή τύφλωση και τα άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες: κώφωση ή βαρηκοΐα. Μετέπειτα, ερευνήσαμε τρία μουσεία της Αθήνας και έξι της Θεσσαλονίκης που συνήθως αποτελούν πόλο έλξης του κοινού, ώστε να παρατηρήσουμε αν πληρούν τις ανάγκες των παραπάνω κατηγοριών.

Τέλος, τα αποτελέσματα έδειξαν ότι τα περισσότερα ελληνικά μουσεία ακόμα βρίσκονται σε στάδιο αλλαγής για τη προσβασιμότητα του χώρου για τα άτομα αυτά και πως παρόλο που υπάρχει ανάγκη για τη καλύτερη δυνατή αλλαγή δυσκολεύονται να πραγματοποιήσουν τις ανάγκες του ποικιλόμορφου κοινού τους λόγω έλλειψης οικονομικών πόρων.

Λέξεις-κλειδιά: μουσεία, προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρίες, άτομα με κινητική αναπηρία, άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες: προβλήματα όρασης ή τύφλωση, κώφωση ή βαρηκοΐα.

Εισαγωγή

Η κοινωνική ένταξη των ατόμων με αναπηρίες αποτελεί τον κύριο παράγοντα για την εξέλιξη τους στον κοινωνικό περίγυρο. Εκτός από το σχολείο που αποτελεί τον πρώτο φορέα κοινωνικοποίησης, μετά την οικογένεια, οι χώροι πολιτισμικής κληρονομιάς, όπως τα μουσεία χρειάζεται να διαθέτουν τα κατάλληλα μέσα για την αυτόνομη διακίνηση των ατόμων με αναπηρίες καθώς παρουσιάζεται η ανάγκη να ανταποκρίνονται στις ανάγκες αυτών των ατόμων.

Σύμφωνα με τον Nelson Goodman (1983), οι επισκέπτες ενός μουσείου είναι "ανάπηροι". Πιο συγκεκριμένα, το κοινό που επισκέπτεται ένα μουσείο μπορεί να μην έχει κάποιο είδος αναπηρίας ωστόσο όμως ούτε και τις κατάλληλες γνώσεις ώστε να κατανοήσει το γενικό πλαίσιο ενός μουσειακού χώρου. Άρα, όλοι μας λίγο πολύ βρισκόμαστε σ' ένα χώρο που γίνονται φανερές οι αδυναμίες μας είτε αυτές είναι γνωστικού περιεχομένου είτε λόγω σωματικών και αισθητηριακών διαταραχών.

Τα άτομα με αναπηρίες, όπως θα δούμε στη συνέχεια, έχουν το δικό τους τρόπο διαχείρισης του χώρου και κατανόησης των γνώσεων που μεταδίδουν τα μουσεία μέσω οπτικών, ακουστικών, απτικών και κινητικών βοηθημάτων ανάλογα με τις ειδικές κατηγορίες που ανήκουν τα άτομα που τα επισκέπτονται.

Η Françoise Dufreney-Trinchinetti (2003), τονίζει πως η τέχνη δεν αντλείται το ίδιο από όλα τα άτομα και γι' αυτό το λόγο τα μουσεία αποτελούσαν από την αρχή ένα χώρο διαφορετικότητας. Στη συνέχεια, αναφέρει ότι «κάθε άνθρωπος με την δική του ανάγνωση, συμμετέχει στο νόημα του έργου και έτσι το έργο δημιουργείται. Αναδημιουργείται κάθε φορά που κάποιος το κοιτάζει. Ο καθένας εμπλουτίζει τη ματιά του άλλου με το τρόπο ύπαρξής του» (σελ.66).

Μέσα απ' αυτές τις απόψεις, συμπεραίνουμε πως παρόλο που το κοινό μπορεί να υστερεί σε κάτι, το μουσείο έμμεσα αναλαμβάνει το ρόλο του συντονιστή διάφορων κοινωνικών ομάδων με στόχο τη πρόσβασή τους στο χώρο και στη εκπαίδευση και στη συνέχεια στην αλληλεπίδραση μεταξύ τους.

Είναι σημαντικό λοιπόν, να διερευνηθεί το παρόν θέμα ώστε να παρατηρήσουμε αν τα μουσεία μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες και στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των επισκεπτών τους με αναπηρίες με στόχο τη προσβασιμότητα τους σε χώρους πολιτισμού.

Η εργασία χωρίζεται σε τρία μέρη α) το θεωρητικό μέρος που αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια β) το ερευνητικό μέρος της εργασίας και γ) τα συμπεράσματα.

Στο θεωρητικό μέρος, στο **κεφάλαιο 1** αναφερόμαστε στο γενικό πλαίσιο των μουσείων. Αρχικά, γίνεται μια επισκόπηση στην εμφάνιση των μουσείων από την αρχαιότητα μέχρι και την σύγχρονη εποχή, στο μουσείο του 21^{ου} αιώνα. Στη συνέχεια, τονίζεται διαχρονικά η ιδιαίτερη συμβολή της μουσειοπαιδαγωγικής εκπαίδευσης αλλά και πώς αυτή διαδόθηκε στην Ευρώπη και αργότερα στην Ελλάδα. Η εργασία αυτή εστιάζει κυρίως στη σχέση των μουσείων με τους

επισκέπτες τους με αναπηρίες και πώς αυτά εξασφαλίζουν την πρόσβαση στο χώρο τους σε αυτούς.

Στο **κεφάλαιο 2**, μελετάται η προσβασιμότητα και τα μουσεία. Σ' αυτό το κεφάλαιο προσεγγίζουμε το νομικό πλαίσιο για την εξασφάλιση της πρόσβασης των ΑμεΑ στο μουσειακό χώρο τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη αλλά και ποιες ήταν οι πρώτες αλλαγές για ένα μουσείο για όλους με στόχο τη πρόσβαση των ατόμων αυτών.

Το **κεφάλαιο 3**, περιλαμβάνει την ανάλυση των ειδικών κατηγοριών με τις οποίες θα ασχοληθούμε στο πλαίσιο της παρούσας εργασίας. Αυτές είναι α) τα άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες: προβλήματα όρασης/ τύφλωση, β) τα άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες: κώφωση/βαρηκοΐα και γ) τα άτομα με κινητική αναπηρία. Αρχικά, αναφερόμαστε σε γενικούς ορισμούς που έχουν δοθεί από διάφορους ερευνητές για τις συγκεκριμένες κατηγορίες και στη συνέχεια σύμφωνα με την βιβλιογραφία που έχει χρησιμοποιηθεί παραθέτουμε τις κατάλληλες ρυθμίσεις που χρειάζεται να έχει ένα μουσείο για τη προσβασιμότητα των κατηγοριών.

Το **κεφάλαιο 4**, εστιάζει σε μια ερευνητική επισκόπηση, στην οποία παρατίθενται σχετικές έρευνες, ένα συνέδριο, δύο ημερίδες και δύο σεμινάρια που έχουν γίνει στην Ευρώπη και στην Ελλάδα και αναφέρονται στη προσβασιμότητα των ΑμεΑ σε χώρους πολιτισμού όπως τα μουσεία και οι πινακοθήκες.

Το πρώτο μέρος ολοκληρώνεται με την υποενότητα του κεφαλαίου 4 «Σπουδαιότητα της παρούσας έρευνας».

Το δεύτερο μέρος αποτελείται από τα κεφάλαια 5, 6 και 7. Ειδικότερα, στο **κεφάλαιο 5**, παρουσιάζεται η μεθοδολογία της υλοποιηθείσας έρευνας. Παρουσιάζεται ο σκοπός και οι επιμέρους στόχοι, τα ερευνητικά ερωτήματα, η ερευνητική διαδικασία, καθώς και το εργαλείο που χρησιμοποιήθηκε.

Στο **κεφάλαιο 6**, παρουσιάζονται τα αποτελέσματα της έρευνας.

Στο **κεφάλαιο 7**, παρουσιάζονται τα συμπεράσματα και η συζήτηση των συμπερασμάτων αυτών.

Τέλος, η εργασία ολοκληρώνεται με τις υποενότητες του κεφαλαίου 7 «Περιορισμοί της παρούσας έρευνας» και «Προοπτικές μελλοντικής της έρευνας».

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1. ΜΟΥΣΕΙΑ ΚΑΙ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ

1.1 Η εξέλιξη του θεσμού των μουσείων στο χρόνο

Τα τελευταία χρόνια, τα μουσεία αποτελούν φορείς μάθησης και εξερεύνησης του παρελθόντος τόσο στον ελλαδικό χώρο όσο και στον ευρωπαϊκό με σκοπό να αναπτύσσονται ζητήματα γύρω απ' αυτά. Από τη πρώτη εμφάνιση του, το μουσείο άρχισε να εξελίσσεται με γοργούς ρυθμούς και ανά χρονική περίοδο να προσθέτει και κάτι καινούριο είτε αυτό αφορούσε την αλλαγή χωρικής διάταξης των εκθεμάτων που περιλάμβανε είτε λειτουργικές αλλαγές για το κοινό που το επισκεπτόταν.

Αξίζει να γίνει μια ανασκόπηση στο χρονικό των μουσείων για να τονίσουμε αλλά και να κατανοήσουμε τις αλλαγές που επέφεραν τα μουσεία τόσο στο χώρο τους αλλά και στο χώρο της ιστορίας του δυτικού κόσμου.

Στα **Αρχαϊκά χρόνια**, οι Αρχαίοι Έλληνες πίστευαν πως τα μουσεία συνδέονταν με τις Μούσες (Hooper-Greenhill, 2006) και πως μέσω αυτών καλλιεργήθηκαν η μελέτη, η μνήμη και το τραγούδι (Γκαζή, 1999). Κατά τη περίοδο των **κλασικών χρόνων**, αναπτύχθηκαν στην Αθήνα οι τέχνες, η αρχιτεκτονική, η γλυπτική και η ζωγραφική που αποτέλεσαν κομβικό σημείο στην ανάπτυξη του πολιτισμού της.

Στα **ελληνιστικά χρόνια**, ο Πτολεμαίος Α', το 290 π.Χ., λόγω της αλληλένδετης σχέσης του μουσείου και των Μουσών, επεδίωξε και κατάφερε να δημιουργήσει το "Μουσείον της Αλεξάνδρειας". Στόχος του μουσείου ήταν να αναδείξει τον πολιτισμό και να συμβάλλει στη μόρφωση του λαού (Νικονάνου, 2012).

Κατά το τέλος των ελληνιστικών χρόνων, η Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία εξαπλώνεται και στις περιοχές της, η λέξη «μουσείο» απέδιδε στα λατινικά το χώρο φιλοσοφικών συζητήσεων (Νικονάνου, 2012 * Γκαζή, 1999).

Κατά τη περίοδο εξάπλωσης της Ρωμαϊκής Αυτοκρατορίας, ξεκίνησαν να δημιουργούνται οι πρώτες, πρόχειρες μεν, συλλογές αντικειμένων μέσα από τις μεταφορές λαφύρων (Νικονάνου, 2012).

Στο **Μεσαίωνα**, δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στις συλλογές των αντικειμένων. Τα μοναστήρια και οι εκκλησίες άρχισαν να συλλέγουν εικόνες και λείψανα αγίων. Τα αντικείμενα που συγκέντρωναν είχαν κυρίως θρησκευτικό χαρακτήρα (Νικονάνου, 2012).

Σε μια διαχρονική μελέτη, η Γκαζή (1999) αναφέρει πως ο όρος "μουσείο" επανεμφανίστηκε για να δώσει την ονομασία του στη πλούσια συλλογή, κυρίως ιδιωτικής μορφής, του Λαυρέντιου του Μεγαλοπρεπούς των Μεδίκων.

Σημαντικό επίτευγμα του Λαυρεντίου, θεωρείται η κατασκευή του μεγάρου "**Palazzo Medici**". Στην Ιταλία του 15^{ου} αιώνα, το μέγαρο αποτέλεσε το πρώτο μουσείο της Ευρώπης που φύλαγε μέσα του, την ιταλική τέχνη. Σύμφωνα με την Hooper- Greenhill (2006, σελ. 33) «Το Παλάτσο Μέντιτσι (Ρικάρντι) ήταν κατά τον 15^ο αιώνα ένα είδος ιδιωτικού μουσείου». Ήταν έργο των Μεδίκων, οι οποίοι συλλέγοντας πολύτιμα αντικείμενα, αποφάσισαν να φτιάξουν εκείνο το αριστούργημα που πρέσβευε την οικονομική τους ισχύ αλλά αποτελούσε γι' αυτούς τη σύνδεση τέχνης και γνώσης (Hooper-Greenhill, 2006).

Έτσι, στα μέσα του 15^{ου} αιώνα, στη Φλωρεντία, άνθιζε η τάση της ιδιωτικής συλλογής αντικειμένων μέσα στις βασιλικές αυλές. Πολλοί ευγενείς πίστευαν πως η συγκέντρωση πολύτιμων αντικειμένων θα καθόριζε τη κοινωνική τους τάξη, θα ανακαλούνταν προστάτες των τεχνών αλλά και οι ίδιοι θα απολάμβαναν τα έργα αυτά ιδιωτικά (Hooper-Greenhill, 2006).

Οι συλλογές αυτές δημιουργήθηκαν από τους ευγενείς, ώστε να αναπτύξουν τη πνευματική τους καλλιέργεια και λειτουργούσαν ως αποθήκες γνώσεων, έχοντας πρόσβαση μόνο τα άτομα ανωτέρων κοινωνικών τάξεων με τη κατάλληλη παιδεία με σκοπό να κατανοήσουν γνωστικά το αντικείμενο που έβλεπαν (Χουρμουζιάδη, 2006).

Οι ιδιωτικές συλλογές συνέχισαν να έχουν σταθερή αξία και κατά τον 16^ο αιώνα (Νικονάνου, 2012) αφού υπήρχε έντονη επίδραση στη πνευματική ζωή από τους λόγιους.

Οι πρώτες ιδιωτικές συλλογές πολύτιμων αντικειμένων από τους ευγενείς δημιούργησαν και τα πρώτα ιδιωτικά μουσεία στους χώρους των αυλών τους. Στα τέλη του 16^{ου} αιώνα, οι συλλογές ήταν ευρέως γνωστές στην Ευρώπη. Σημασία δεν είχε πως θα ήταν οργανωμένες αλλά αν περιέκλειαν μέσα τους μια πλήρη εικόνα του κόσμου (Hooper-Greenhill, 2006).

Οι υποστηρικτές του κινήματος του διαφωτισμού (17^{ος}-18^{ος} αιώνας) ήταν άνθρωποι με αντίληψη της πραγματικότητας, που πίστευαν στη πρόοδο και στην εκπαίδευση, χωρίς θρησκευτικές προκαταλήψεις. Ο φορέας των νέων ιδεών ήταν η αστική τάξη, η οποία ήταν αποκλεισμένη λόγω του απολυταρχικού καθεστώτος της εποχής.

Σύμφωνα με την Νικονάνου (2012), η κατάκτηση και η οργάνωση της γνώσης αποτέλεσε τη κεντρική αξία της τότε εποχής. Οι συλλογές ήταν προσβάσιμες μόνο για τους φιλοξενούμενους στις βασιλικές αυλές.

Οι συλλογές είχαν πια εγκυκλοπαιδικό χαρακτήρα (Νικονάνου, 2012) και αποτελούσαν μέσα αποκωδικοποίησης της γνώσης. Παρατηρείται λοιπόν, πως δινόταν αξία στη γνώση και στην απελευθέρωση του ανθρώπου. Από τις αρχές του Διαφωτισμού, όπως υποστηρίζει και η Γκαζή (1999), αρχίζουν να οργανώνονται και να ταξινομούνται οι συλλογές, σε αντίθεση με πριν όπου στη Ρωμαϊκή Αυτοκρατορία τα αντικείμενα συγκεντρωνόντουσαν πρόχειρα και στην Αναγέννηση, όπου οι συλλογές ήταν ιδιωτικού τύπου.

Την άποψη αυτή, υποστηρίζει και η Hooper-Greenhill (2006, σελ. 139) αναφέροντας το εξής «τον 17^ο και τον 18^ο αιώνα οι αυξημένες ανάγκες για ταξινόμηση, θα οδηγήσουν σε πραγματική άνθιση δραστηριοτήτων όπως η δημιουργία αρχείων, σύνταξη καταλόγων και ευρετηρίων, ή οι διαδοχικές απογραφές...». Έτσι, μέσα από την ιεράρχηση των συλλογών προκύπτουν και άλλες δράσεις που θα βοηθήσουν στην καλύτερη κατανόηση της γνώσης.

Παρόλο που οι συλλογές είχαν διαμορφωθεί και οργανωθεί σωστά, οι κατώτερες κοινωνικές τάξεις της εποχής ήταν αποκλεισμένες από τη πρόσβασή τους σ' αυτές. Την ανατροπή έφερε η Γαλλική Επανάσταση, η οποία σηματοδότησε το τέλος μιας αυστηρής κοινωνικής δομής και την εγκαθίδρυση μιας δημοκρατικής αντίληψης. Δόθηκε ένα τέλος λοιπόν στις ιδιωτικές συλλογές των ευγενών και κάνουν την εμφάνισή τους οι δημόσιες συλλογές, ανοιχτές στον λαό (Hooper-Greenhill, 2006).

Παρόλο που τα μουσεία άνοιξαν για το ευρύ κοινό, η πρόσβασή του κοινού σ' αυτά δεν ήταν εύκολη. Μπορεί να χρειαζόταν να γίνουν αιτήσεις για την είσοδό τους και αυτό να έπαιρνε χρόνο. Αποδεκτές γινόντουσαν ορισμένες ομάδες ανθρώπων και

όχι ομάδες παιδιών, ο χρόνος διαμονής ήταν ελάχιστος και δεν έπρεπε να υπάρχει συνωστισμός (Νικονάνου, 2012).

Ενώ παρατηρείται μια μεγάλη αλλαγή στις συλλογές, η προέλευση των ατόμων σε αυτές είναι ακόμα μικρή και μη αποδεκτή για όλους. Τα μέτρα αυτά λαμβάνονταν στην αρχή με αυστηρότητα επειδή ήταν κάτι πρωτόγνωρο για τους υπευθύνους, αφού χρειαζόταν να προσέχουν αυτά τα αντικείμενα ιστορικής αξίας αλλά και για τα ίδια τα άτομα που αποστασιοποιούνται για να μη καταστρέψουν ή φθείρουν κάποιο έργο.

Το πρώτο μουσείο που άνοιξε τις πόρτες του για το κοινό ήταν το **Βρετανικό Μουσείο** το 1759 (18^{ος} αιώνας). Ιδιαίτερη απήχηση είχε εκείνη την περίοδο η πρωτοβουλία του Sir Haus Sloane , ο οποίος δώρισε την συλλογή του με μόνο όρο να μείνει ανοιχτή στο κοινό (Νικονάνου, 2012). Το περιεχόμενο των συλλογών του είχε σχέση με τη φυσική ιστορία, την εθνογραφία και την αρχαιότητα (Γκαζή, 1999).

Στη συνέχεια, άνοιξε για τον κόσμο το **Μουσείο του Λούβρου** το 1793 (18^{ος} αιώνας), ακριβώς λίγα χρόνια μετά την Γαλλική Επανάσταση. Περιείχε εθνικοποιημένες (Γκαζή, 1999) τις αριστοκρατικές συλλογές, οι οποίες ήταν προσβάσιμες τόσο για τους καλλιτέχνες ώστε να εμπνευστούν για τα μελλοντικά τους έργα όσο και για το ευρύ κοινό που τις επισκεπτόταν (Νικονάνου, 2012).

Στο μουσείο του Λούβρου, εκφράστηκαν οι πρώτοι προβληματισμοί ως προς τη χρονολογική παρουσίαση των εκθεμάτων, την ομαδοποίηση τους αλλά και τυχόν προσφερόμενες ξεναγήσεις που θα λάμβαναν μέρος για την εξυπηρέτηση του κοινού (Νικονάνου, 2012).

Το Μουσείο είχε τότε δωρεάν είσοδο και είχε εκτυπωθεί ένας συνοπτικός ενημερωτικός χάρτης (Νικονάνου, 2012). Σε αντίθεση με το Βρετανικό Μουσείο, το Λούβρο δεχόταν όλους τους επισκέπτες του χωρίς περιοριστικούς όρους (Γκαζή, 1999).

Τον 18^ο αιώνα λοιπόν ενώ τα πρώτα μουσεία προσπαθούν να προσαρμοστούν στις νέες συνθήκες, δέχονται τον **19^ο αιώνα** επιρροές από την οργάνωση των Διεθνών Εκθέσεων (Νικονάνου, 2012).

Σκοπός των διεθνών εκθέσεων ήταν να πληροφορήσουν το κοινό για τις νέες εξελίξεις στην οικονομία και τη τεχνολογία, εντυπωσιάζοντας έτσι με τα επιτεύγματά τους (Νικονάνου, 2012).

Αξίζει να αναφερθεί ότι επηρέασαν αρκετά τη δημιουργία των νέων κατηγοριών των μουσείων όπως το South Kensington Museum και το Victoria and Albert Museum (Νικονάνου, 2012). Τα μουσεία έδωσαν ιδιαίτερη έμφαση στο εκπαιδευτικό έργο τους, τη μάθηση και όχι μόνο την ανάδειξη και την απόλαυση του ωραίου (Νικονάνου, 2012).

Μετά από αυτές τις εκθέσεις, ο ρόλος του μουσείου άρχισε να γίνεται πιο δραστήριος, το μουσείο προσπαθεί να γίνει και αυτό φορέας της διάδοσης της γνώσης και της οικοδόμησης της.

Μέσα από τις διάφορες επιρροές, όπως τις παραπάνω διεθνείς εκθέσεις, προκύπτει μια μουσειακή έκρηξη. Σύμφωνα με τη Νάκου (2009), τα μουσεία ταξινομούνται σε τρεις μουσειολογικούς τύπους **α) τα παραδοσιακά β) τα μοντέρνα και γ) τα μεταμοντέρνα**.

Τα παραδοσιακά και τα μοντέρνα μουσεία αναδεικνύονται τον 19^ο και τον 20^ο αιώνα σε αντίθεση με τα μεταμοντέρνα που εμφανίζονται πολύ αργότερα (Νάκου, 2009).

Τα παραδοσιακά μουσεία, περιλαμβάνουν εκθέματα που έχουν άμεση σχέση με την εθνική ιστορία. Συμβάλλουν στην ανάπτυξη της εθνικής συνείδησης του λαού και είναι “φύλακες” της εθνικής κληρονομιάς (Νάκου, 2009). Στα παραδοσιακά μουσεία, υπάρχει μια μονοκατευθυντήρια πραγματικότητα, η οποία είναι απόλυτη και ευρύτερα γνωστή (Νάκου, 2009).

Η παρουσίαση των αντικειμένων είναι αυστηρή με λογική ταξινόμηση και συνδέουν αυστηρά τις χρονολογικές ακολουθίες με τις ενότητες των εκθεμάτων (Νάκου, 2009). Σύμφωνα με τους Horne και Bennett (αναφέρεται στο Νάκου, 2009 σελ. 20) τα παραδοσιακά μουσεία διαθέτουν μεγάλο χώρο, αφού αποσκοπούν στην ενίσχυση του κύρους τόσο του ίδιου του μουσείου αλλά και του έθνους.

Ένα από τα πρώτα παραδοσιακά μουσεία στην Ελλάδα, ακριβώς μετά την Ελληνική Επανάσταση του 1821, ήταν το Εθνικό Μουσείο της Αίγινας. Ιδρύθηκε από τον Καποδίστρια το 1829 και στεγάστηκε στο κτήριο του Ορφανοτροφείου της Αίγινας ως το 1834 (Γκαζή, 1999).

Τα μοντέρνα μουσεία δεν ακολουθούν την ιεραρχία των παραδοσιακών μουσείων μ’ ένα τόσο αυστηρό και εθνικιστικό περιεχόμενο αλλά ενδιαφέρονται περισσότερο για τη κοινωνία. Δεν αναιρούν τα παραδοσιακά μουσεία, απλά εντάσσουν μεν λειτουργίες που θα εξυπηρετήσουν ακόμα περισσότερο το κοινό, διατηρώντας δε την εθνική τους αποστολή (Νάκου, 2009).

Οι θεματικές τους ενότητες δεν ήταν αυστηρές αλλά κατάλληλα διαμορφωμένες ώστε να υπάρχει αλληλένδετη σχέση ανάμεσα στο αντικείμενο και τον θεατή-επισκέπτη (Νάκου, 2009). Το μοντέρνο μουσείο προσπαθεί να διαφυλάξει στο χώρο του τόσο το παρελθόν ενός λαού όσο και το παρόν ενός νέου λαού (Νάκου, 2009), αφού προσπαθεί να αναδείξει αυτή τη διαφοροποιημένη σχέση του τότε και του τώρα.

Στα τέλη του 20^ο αιώνα, εμφανίζεται το μεταμοντέρνο μουσείο. Δίνει σημασία στις ανθρώπινες ιστορίες, οι οποίες απορρέουν από ένα ποικιλόμορφο παρόν (Νάκου, 2009). Στόχος του δεν είναι να δομήσει τη πραγματικότητα αφού δεν υπάρχει μία μονοδιάστατη αλλά να φροντίσει να προσαρμόσει τις υπηρεσίες του βασιζόμενο στις διαφορετικές ανάγκες και επιδιώξεις ενός πολυπολιτισμικού κοινού (Νάκου, 2009).

Το μεταμοντέρνο μουσείο δεν υποστηρίζει τη θεματική εκθεσιακή συλλογή των μουσειακών αντικειμένων, αφού πιστεύουν πως αδυνατούν να παράγουν μια μονόπλευρη πραγματικότητα του παρελθόντος, οδηγώντας τα έτσι σε αντιφάσεις προκαλώντας σύνθετες αλήθειες (Νάκου, 2009).

Κατά το 1946, ιδρύεται το Διεθνές Συμβούλιο Μουσείων (ICOM-International Council of Museum) ένας μη κυβερνητικός οργανισμός που είχε ως στόχο να προστατέψει όλα τα μνημεία παγκόσμιας πολιτισμικής κληρονομιάς μετά από τις καταστροφές του Β’ Παγκόσμιου Πολέμου. Τα μέλη του οργανισμού έδωσαν έναν επίσημο ορισμό για το μουσείο «ένα μόνιμο ίδρυμα, μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα, στην υπηρεσία της κοινωνίας και της ανάπτυξης της, ανοικτό στο κοινό, που έχει ως έργο του τη συλλογή, τη μελέτη, τη διατήρηση, τη γνωστοποίηση και την έκθεση τεκμηρίων του ανθρώπινου πολιτισμού και περιβάλλοντος, με στόχο τη μελέτη, την εκπαίδευση και τη ψυχαγωγία¹».

Η εξέλιξη του θεσμού των μουσείων στο χρόνο περνά από περίπλοκες και

¹ ICOM- International Council of Museum- Ελληνικό Τμήμα: <http://network.icom.museum/icom-greece/pliiofories/to-elliniko-tmima/> (Τελευταία επίσκεψη: Δεκέμβριος 2014)

εξελισσόμενες φάσεις. Το “άνοιγμα” των μουσείων προς το κοινό αυξήθηκε, τόσο μέσα από την ανάπτυξη εκπαιδευτικών προγραμμάτων, όσο και μέσω των περιοδικών εκθέσεων που ενθάρρυναν το κοινό να υποστηρίξει την προσπάθεια τους. Η διαμόρφωση του εκπαιδευτικού έργου των μουσείων τοποθετεί πια το κοινό σε μια ενεργή συμμετοχική δράση και όχι σε παθητικό δέκτη του ωραίου. Παρακάτω λοιπόν, θα τονίσουμε τη σημαντική δε αλλά άτυπη δε εκπαίδευση του μουσείου και πως αυτή έχει εξελιχθεί από τη στιγμή της εμφάνισής της.

1.2. Η ανάπτυξη της μουσειοπαιδαγωγικής στην Ελλάδα

Με τη δημιουργία των δημόσιων μουσείων τον 18^ο αιώνα και μετά την εμφάνιση των πρώτων διεθνών εκθέσεων κατά τον 19^ο αιώνα, η εκπαίδευση του λαού αποτελούσε πλέον καθήκον της πολιτείας και έπρεπε να εξασφαλίσει τη πρόσβαση του σε αυτή. Συγκεκριμένα, ήδη από τα τέλη του 19^{ου} αιώνα, τα μουσεία είχαν ως σκοπό να ικανοποιήσουν το κοινό που τα επισκέπτεται, να καλλιεργήσουν τη συνείδησή του απέναντι στην ιστορία του πολιτισμού του και φυσικά, να προάγουν την εκπαίδευση μέσω αυτού (Καλεσοπούλου, 2011).

Ενώ τα μουσεία προσπαθούσαν να διευρύνουν το ρόλο τους στην εκπαίδευση του κοινού, το κίνημα της προοδευτικής εκπαίδευσης άλλαξε τις ήδη υπάρχουσες συνθήκες μάθησης.

Η προοδευτική εκπαίδευση ή αλλιώς κοινωνική παιδαγωγική αναπτύχθηκε στα τέλη του 19^{ου} αιώνα, όταν η βιομηχανική επανάσταση άρχισε να δέχεται μετασχηματισμούς λόγω των νέων αναγκών μιας πολυπληθέστερης κοινωνίας είτε αυτοί ήταν οικονομικοί, είτε κοινωνικοί, είτε πολιτικοί (Μυλωνάκου-Κεκέ, 2003 · Γρόλλιος, 2011).

Οι προοδευτικοί παιδαγωγοί στις αρχές του 20^{ου} αιώνα, όπως ο J. Dewey, ο E. C. Lindeman κ.α., πίστευαν πως η εκπαίδευση ήταν μια κοινωνική διαδικασία και το σχολείο ως πηγή μάθησης μαζί με τους κοινωνικούς φορείς οδηγούν το παιδί με αποτελεσματικό τρόπο σε συμμετοχή στη κληρονομιά του ανθρώπινου γένους και στη χρήση των δυνάμεων του για κοινωνικούς σκοπούς (Ράσης, 2002 · Μυλωνάκου-Κεκέ, 2003). Έτσι και τα μουσεία ως κοινωνικοί φορείς μάθησης, έπρεπε να συμβάλουν στην οικοδόμηση της κριτικής γνώσης και βιωματικής προσέγγισης των μουσείων με αποτέλεσμα να έρχονται σε αντίθεση με τη δεσμευτική και καθορισμένη τυπική εκπαίδευση των σχολείων, τα οποία μεταδίδουν απομνημονευμένες γνώσεις μέσω διδακτικών βιβλίων (Παναγιωτοπούλου, 2015).

Ως πρωτοπόρος του προοδευτικού κινήματος, ο Dewey ανέφερε το εξής « Πιστεύω ότι η μόνη πραγματική εκπαίδευση προέρχεται από την ανάπτυξη των δυνατοτήτων του παιδιού, μέσα από ερεθίσματα που προέρχονται από τις ανάγκες των κοινωνικών καταστάσεων στις οποίες εμπλέκεται. Εξαιτίας αυτών των αναγκών παρωθείται ώστε να δράσει ως μέλος μιας κοινότητας..» (αναφέρεται στο Μυλωνάκου-Κεκέ, 2003, σελ. 171-172).

Η αποστολή του νέου σχολείου, σύμφωνα με το προοδευτικό κίνημα, ήταν να προετοιμάσει το παιδί για τη ζωή του στη κοινωνία (Γκουτζαμάνης, 2006). Ο Dewey (αναφέρεται στο Γκουτζαμάνης, 2006), πίστευε πως υπήρχε μια αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση ανάμεσα στο σχολείο και τη ζωή και ήταν αντίθετος σχετικά με τον παραδοσιακό τρόπο μάθησης, απορρίπτοντας την αυθεντία του δασκάλου. Το παιδί χρειαζόταν να δημιουργήσει τη προσωπικότητά του, να αποφασίζει ελεύθερα και να συμμετέχει ενεργά στη κοινότητα. Στόχος λοιπόν, αυτού του κινήματος ήταν να σπάσουν οι παλιές παραδοσιακές παιδαγωγικές αντιλήψεις και να καθιερωθεί μια πιο σύγχρονη αντίληψη της μάθησης που θα αποσκοπούσε στην ενεργή και αυτόνομη συμμετοχή των ατόμων στη μάθηση και όχι στη παθητική μάθηση μέσω διδακτικών εγχειριδίων (Γκουτζαμάνης, 2006).

Η προοδευτική εκπαίδευση λοιπόν επηρέασε τις τότε υπάρχουσες αντιλήψεις στο χώρο της εκπαίδευσης με τη παρουσία δύο ρευμάτων α) του σχολείου εργασίας και

β) της κίνησης της καλλιτεχνικής αγωγής (Νικονάνου, 2012). Τα δύο κινήματα, επηρέασαν αρκετά το χώρο του μουσείου ως προς την οργάνωση των συλλογών του και τη θέση του επισκέπτη μέσα σ' αυτά μέσω των εκπαιδευτικών προγραμμάτων (Νικονάνου, 2012).

Το "σχολείο της εργασίας" έδωσε βάρος στη πρακτική άσκηση και κυρίως στην εποικοδομητική σύνδεση ανάμεσα στο πνεύμα και στη χειρωνακτική εργασία (Νικονάνου, 2012). Στόχος του κινήματος δεν ήταν η μόρφωση να παρέχεται μέσω σχολικών βιβλίων αλλά μέσω της ψηλάφησης και της απτής δράσης, να έρχεται ο επισκέπτης στο μουσείο και εκτός από την οπτική πληροφορία που λαμβάνει, να μπορεί να την επεξεργάζεται και απτά (Νικονάνου, 2012).

Ένα από τα μουσεία που επηρεάστηκε από το παραπάνω κίνημα είναι το *Deutches Museum*/ Τεχνικό Μουσείο του Μονάχου, το οποίο έδινε τη δυνατότητα στους επισκέπτες και ειδικά στους μαθητές του να έρθουν σε άμεση επαφή με τον υλικό κόσμο (Νικονάνου, 2012). Αξίζει να σημειωθεί, πως ήταν ένα από τα πρώτα μουσεία με εκπαιδευτικό σκεπτικό για το κοινό.

Το δεύτερο κίνημα "η κίνηση της καλλιτεχνικής αγωγής" επηρέασε κυρίως τα Μουσεία Τέχνης, το 1880 στην Γερμανία και έδωσε την ώθηση για την ανάπτυξη της μουσειοπαιδαγωγικής επιστήμης. Στόχος του κινήματος αυτού ήταν το άτομο να διαμορφώσει αλλά και να κατανοήσει μόνο του την προσωπικότητά του μέσα από τα έργα τέχνης (Νικονάνου, 2012).

Άρα, η μουσειοπαιδαγωγική εκπαίδευση επικεντρώνεται κυρίως σε μια νέα προοδευτική μάθηση, μέσω των πρακτικών εφαρμογών και θέτει σε εκκίνηση τη "πράξη" με τη διεξαγωγή εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων ή αλλιώς των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο μουσειακό χώρο (Νικονάνου, 2005 · ΥΠΕΠΘ-ΥΠΠΟ, 2002).

Κατά τη δεκαετία του 1970-1980 (20^{ος} αιώνας), στην Ελλάδα αρχίζουν να εφαρμόζονται στα μουσεία τα εκπαιδευτικά προγράμματα μια πρωτοβουλία του Μουσείου Μπενάκη (Νικονάνου, 2012). Ιδιαίτερη χρονιά για τη χώρα είναι το 1985, όπου το Υπουργείο Πολιτισμού αναλαμβάνει κεντρικός φορέας συντονισμού και σχεδιασμού της εκπαίδευσης που αφορά τη πολιτισμική κληρονομιά της χώρας (Νικονάνου, 2012).

Αξίζει να αναφερθεί, πως το 1994 η εκπαίδευση παίρνει άλλη τροπή με το Πρόγραμμα ΜΕΛΙΝΑ του ΥΠΠΟ (Νικονάνου, 2012 · ΥΠΠΟ, 1994). Η διδακτική πράξη οριοθετείται ως κορυφαίο πολιτισμικό γεγονός για τον άνθρωπο. Σκοπός του προγράμματος ήταν να προβάλλει και να αναδείξει τη πολιτιστική διάσταση της εκπαίδευσης, επιτρέποντας στο άτομο να διδαχθεί τη τέχνη.

Η μουσειοπαιδαγωγική επιστήμη είναι μια εφαρμοσμένη παιδαγωγική (Νικονάνου, 2005) και παρόλο που είναι ένα μέσο μετάδοσης της γνώσης δεν είναι μια τυπική μορφή εκπαίδευσης όπως το σχολείο, αλλά άτυπη (Ψαρρά, 2005). Ενώ συνδέεται με τις συλλογές και τις έρευνες των μουσείων, δίνει έμφαση σε ένα κοινό με ιδιαιτερότητες και διαφορετικά ηλικιακά, κοινωνικά και άλλα χαρακτηριστικά (Ψαρρά, 2005 · Νικονάνου, 2005). Αρμοδιότητά της είναι να ανιχνεύει τα χαρακτηριστικά του κοινού της και να σχεδιάζει εκ νέου εκπαιδευτικά προγράμματα ώστε να έρθει σε επαφή μαζί τους και να προάγει τη γνώση (Ψαρρά, 2005).

Όπως αναφέρει η Hooper- Greenhill (αναφέρεται στο Χουρμουζιάδη, 2006 σελ. 102) το μουσείο του 21^{ου} αιώνα αναπαριστάται με τρεις λέξεις -κλειδιά «εκπαίδευση, επικοινωνία και ερμηνεία». Υποστηρίζει επίσης πως η μουσειοπαιδαγωγική είναι η

φωνή των επισκεπτών μέσα στο μουσείο και πως τα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι οι αρμόδιοι για την ενεργή συμμετοχή των επισκεπτών στο μουσείο.

Η μουσειοπαιδαγωγική αξιοποιεί στοιχεία που αντλεί από τη σχολική παιδαγωγική, τη δια βίου μάθηση, τη προσχολική αγωγή αλλά και την ειδική αγωγή ώστε να τα προσαρμόσει κατάλληλα για ένα ποικιλόμορφο κοινό (Ψαρρά, 2005).

Η επιστήμη της μουσειοπαιδαγωγικής δε περιλαμβάνει μόνο την επαφή με το κοινό και τη δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων αλλά και το χώρο διεξαγωγής των προγραμμάτων αυτών (Ψαρρά, 2005 · Νικονάνου, 2005).

Ο χώρος που θα διεξαχθούν τα εκπαιδευτικά προγράμματα ή που απλά θα παρουσιάζονται τα εκθέματα είναι σημαντικός για ένα μουσείο, αφού καθορίζει την εμπειρία που θα ζήσουν μέσα σε αυτό οι επισκέπτες.

Στο μουσειακό χώρο, το αρχιτεκτονικό οικοδόμημα χρειάζεται να είναι έτσι διαμορφωμένο, ώστε να πληροί τις κατάλληλες προϋποθέσεις εξερεύνησης από το κοινό (Νικονάνου, 2005). Με τη κατάλληλη οργάνωση, επιτυγχάνεται η βιωματική μάθηση μέσω εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων αν το μουσείο φυσικά έχει κατάλληλες συνθήκες εγκατάστασης (Νικονάνου, 2005).

Στην Ελλάδα, ο μουσειοπαιδαγωγός σύμφωνα με την Νικονάνου (2012) είναι το άτομο που εργάζεται στο μουσείο. Οι αρμοδιότητές του είναι να αναπτύσσει εκπαιδευτικά προγράμματα για το μουσείο, να τα οργανώσει με σκοπό τη καλύτερη διεξαγωγή τους (Νικονάνου, 2012).

Κλείνοντας, ενώ έχουμε αναφερθεί στην εξέλιξη των μουσείων στο χρόνο, στην οργανωμένη εκπαίδευση που προσφέρει, δεν έχουμε σχηματίσει κάποια εικόνα για το κοινό που φιλοξενεί. Ποιος είναι λοιπόν ο αποδέκτης όλων αυτών των ιδιαίτερων αξιών; Ποιες είναι οι ομάδες που επισκέπτονται τα μουσεία;

1.3 Ο “άγνωστος” επισκέπτης του μουσείου

Τα μουσεία παρόλο που υπέστησαν μεγάλες αλλαγές στην εκθεσιακή διάταξη των αντικειμένων τους και έδωσαν ιδιαίτερη έμφαση στη μετάδοση της γνώσης μέσα από αυτά, δύσκολα προσδιορίστηκε, η σχέση τους με τον επισκέπτη.

Το κοινό εμπλέκεται στο μουσειακό χώρο ήδη από τον 18^ο αιώνα, όταν το μουσείο αρχικά ξεκίνησε να ανοίγει τις συλλογές του σε περιορισμένο κοινό και σταδιακά, αύξησε τη προσέλευση του κοινού στο μουσείο. Για τα μουσεία του 21^{ου} αιώνα, γεννήθηκαν πολλές απόψεις που θέλησαν να μεριμνήσουν για τον επισκέπτη του μουσείου και για το πως μπορεί το μουσείο να ασχοληθεί με τις ανάγκες του και με τις προσδοκίες του.

Ο McLean (αναφέρεται στο Black, 2009 σελ. 5), υποστηρίζει πως «αντί να βάζουμε τα εκθέματα στο βάθρο, ήρθε η στιγμή να βάλουμε τους επισκέπτες σε βάθρο». Αρχίζει δηλαδή να προσδιορίζεται το κέντρο –στόχος- του μουσείου, ο επισκέπτης και πως χρειάζεται να του δώσουμε αξία και προσοχή όταν αυτός εμπλέκεται στο μουσειακό χώρο.

Η Χουρμουζιάδη (2006) πιστεύει πως τα μουσεία δίνουν την εντύπωση πως υπάρχουν λόγω των εκθεσιακών αντικειμένων τους, ενώ υφίστανται λόγω των ανθρώπων που τα συντελούν ακόμα και οι άνθρωποι που το επισκέπτονται.

Οι υπεύθυνοι των μουσείων του 21^{ου} αιώνα, ανέλαβαν να δώσουν απαντήσεις στα εξής ερωτήματα α) ποια είναι τα άτομα που τα επισκέπτονται; β) γιατί ο επισκέπτης έρχεται στο μουσείο; και β) ποιες είναι οι ανάγκες και οι προσδοκίες των ατόμων αυτών για τη καλύτερη εξυπηρέτησή τους;

Η συγκέντρωση των πρώτων στοιχείων σχετικά με το αρχικό ερώτημα “ποια άτομα επισκέπτονταν τα μουσεία” έγινε μέσω “ερευνών αγοράς” ή αλλιώς “έρευνα επισκεπτών μουσείων” (Black, 2009 σελ. 69). Οι έρευνες αυτές προσπαθούσαν να κατανοήσουν ένα μέρος του ενεργού κοινού όσο αφορά τα χαρακτηριστικά του (Merriman, 1999, Black, 2009).

Έτσι, φάνηκε από τις έρευνες ότι διασφαλίζοντας καλύτερη ποιότητα επίσκεψης στους επισκέπτες των μουσείων, ουσιαστικά εξασφαλιζόταν εκτός από τη καλή τους φήμη και η οικονομική βιωσιμότητά τους (Merriman, 1999). Άρα, οι έρευνες αποσκοπούσαν σε μεγάλο βαθμό στην αναζήτηση οικονομικού οφέλους των μουσείων για τη κάλυψη των δαπανών λειτουργίας τους.

Κατά τη δεκαετία του 1950, διεξήχθησαν έρευνες κοινού στον Καναδά και τη δεκαετία του 1960 οι έρευνες αυτές αναπτύχθηκαν και διαδόθηκαν ως και το Ηνωμένο Βασίλειο (Black, 2009). Αυτή η κατάσταση οδήγησε το 1989 στην ίδρυση της Επιτροπής για την Έρευνα και Αποτίμηση Κοινού (Committee on Audience and Evaluation) που αποτέλεσε τη μόνιμη επιτροπή Ένωσης των Αμερικανικών Μουσείων ενώ από την άλλη στη Μεγάλη Βρετανία πρωτοεμφανίστηκαν οι έρευνες κοινού μουσείων (Black, 2009).

Μέσω των ερευνών κοινού, προέκυψαν ποσοτικά δεδομένα, τα οποία οδήγησαν σε κατηγοριοποιήσεις του κοινού (Black, 2009 Merriman, 1999). Οι κατηγοριοποιήσεις σύμφωνα με τον Black (2009 σελ. 31-32) έγιναν με βάση τα εξής κριτήρια α) δημοσιογραφικά β) γεωγραφικά γ)κοινωνικά- οικονομικά δ)εκπαίδευσης ε) ειδικών ενδιαφερόντων και στ) ψυχογραφικά.

Τα δημογραφικά είχαν σχέση με την ηλικία, το φύλο, το επίπεδο μόρφωσης, ακόμα και την οικονομική κατάσταση κ.ά. Τα γεωγραφικά αφορούσαν τους επισκέπτες που προερχόντουσαν από το εξωτερικό ή ακόμα ήταν κάτοικοι άλλης πόλης. Τα κοινωνικά-οικονομικά ανάλογα με τις κοινωνικές τάξεις όπως τα υψηλόβαθμα στελέχη, οι υπάλληλοι, οι συνταξιούχοι, οι άνεργοι κ.ά. Τα κριτήρια με βάση την εκπαίδευση (όπως οι μαθητές όλων των εκπαιδευτικών βαθμίδων), οι επισκέπτες ειδικών ενδιαφερόντων (όπως ομάδες μελετητών) και τέλος τα ψυχογραφικά κριτήρια που αφορούν στον τρόπο ζωής και τη νοοτροπία των ατόμων. Η κατηγοριοποίηση αυτή δεν χρησιμοποιείται συχνά, αν λάβει κανείς υπόψη πως οι επισκέψεις στο μουσείο πραγματοποιούνται λόγω ελεύθερου χρόνου των ατόμων (Black, 2009)

Σύμφωνα με τους Rubenstein & Loten (αναφέρεται στο Χουρμουζιάδη, 2006 σελ. 326), τα άτομα που επισκέπτονται συχνά τα μουσεία είναι τα παιδιά σε κάποιο γκρουπ, είτε μαζί με την οικογένειά τους και κάποιες ομάδες ενηλίκων. Τα άτομα που σπάνια επισκέπτονται μουσεία, είναι εκείνα που ζουν σε επαρχίες και δυσκολεύονται να επισκεφτούν κάποιο μουσείο της πόλης, αφού χρειάζονται μια μέρα ταξιδιού (Black, 2009).

Αφού λοιπόν, το κοινό κατηγοριοποιείται, τα μουσεία αρχίζουν να αναζητούν απαντήσεις για το δεύτερο ερώτημα ως προς τους λόγους που τα άτομα επισκέπτονται τα μουσεία.

Ο κοινωνιολόγος Pierre Bourdieu τονίζει πως η οικονομική θέση που κατέχει ένα μορφωμένο άτομο συνδέεται και επηρεάζεται από την υιοθέτηση του τρόπου ζωής που παρουσιάζουν τα μουσεία (Merriman, 1999).

Σε μια διαχρονική μελέτη, ο Merriman (1999) συμπέρανε ότι τα άτομα επισκέπτονται τα μουσεία λόγω των πολιτιστικών τους στοιχείων. Οι επισκέπτες δηλαδή δεν ενδιαφέρονται για το πού βρίσκεται το μουσείο και πόσο είναι το κόστος της εισόδου αλλά τι μπορεί το μουσείο να τους μεταδώσει όπως τη γνώση μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων (Merriman, 1999).

Σύμφωνα με τον Black (2009), ο επισκέπτης έρχεται στο μουσείο γιατί θέλει να μάθει για το παρελθόν του και να αναβιώσει τις παραστάσεις του, λόγω της ανάπτυξης της αισθητικής καλλιέργειας και την αναζήτηση της φύσης της ανθρώπινης κοινωνίας.

Οι Csikszentmihalyi & Hermanson (αναφέρεται στο Χουρμουζιάδη, 2006 σελ. 326) τόνισαν πως πολλά άτομα θέλουν να επισκεφτούν το μουσείο λόγω της περιέργειάς τους και του έντονου ενδιαφέροντός τους. Οι Rokotyllo & Mason (αναφέρεται στο Χουρμουζιάδη, 2006 σελ. 326) πίστευαν πως η ανάγκη επίσκεψης μουσειακών χώρων προήλθε από την ανάγκη του ατόμου να διερευνήσει την αλήθεια ώστε να αποσύρει κάθε ψεύτικη διάθεση που είχε αναπτυχθεί ακόμα και από τα μέσα μαζικής επικοινωνίας.

Η επιθυμία επίσκεψης του χώρου του μουσείου από τα άτομα, εκφράζεται μέσα από τα ενδιαφέροντα των παιδιών και της οικογένειας. Κάποιοι άνθρωποι αναζητούν, σύμφωνα με την Kelly (αναφέρεται στον Black, 2005 σελ. 28) μια νέα εμπειρία στο μουσειακό χώρο, λόγω του ελεύθερου χρόνου τους και κάποιοι άλλοι επιλέγουν την επίσκεψη ενός μουσείου επειδή είναι ένας θεσμός μάθησης που βοηθάει τους επισκέπτες να έρχονται σε επαφή με το πολιτισμό τους και ο ρόλος του είναι ψυχαγωγικός και διασκεδαστικός.

Στο τρίτο και τελευταίο ερώτημα, τα μουσεία αναζητούν το λόγο της επίσκεψης των ατόμων και τις προσδοκίες που έχουν οι επισκέπτες απ' αυτά. Με την εκπλήρωση των παραπάνω, τα μουσεία όχι μόνο άλλαξαν το χώρο τους αλλά αύξησαν και τους επισκέπτες τους (Black, 2009). Αξίζει να αναφερθεί, πως στο παρελθόν, το κοινό επισκέπτονταν τα μουσεία εντελώς περιστασιακά μέχρι να γίνει αποδεκτή η προσέλευση τους από τους υπεύθυνους. Στη σημερινή εποχή όμως, το άτομο διεκδικεί τα δικαιώματά του και απαιτεί τις υπηρεσίες που τα μουσεία προσφέρουν (Hooper-Greenhill, 2006).

Η Υπηρεσία Μουσείων, το 1994-1995, οργάνωσε μια έρευνα για τα μουσεία του Ηνωμένου Βασιλείου και πως τα αντιλαμβάνεται το κοινό. Μεγάλο ποσοστό τουλάχιστον το 96% έδειξε πως το μουσείο έχει ρόλο εκπαιδευτικό και ένα 84% έχει διασκεδαστικό. Άλλοι αναφέρθηκαν πως προσφέρουν οικογενειακή ψυχαγωγία, βολικές ώρες λειτουργίας και το κόστος επίσκεψης δεν είναι υψηλό (Black, 2009).

Μέσω της έρευνας κοινού, τα μουσεία μπορούν να αποκομίσουν στοιχεία για τη καλύτερη εξυπηρέτηση του κοινού τους και τι αναμένει το κοινό απ' αυτά όπως το να δώσει έμφαση στην εκπαίδευση μέχρι και το κόστος της εισόδου για τη πρόσβαση των ατόμων.

Κάθε ομάδα επισκεπτών περιλαμβάνει τις δικές τις προσδοκίες και κάλυψη των αναγκών της από τα μουσεία. Ο περιστασιακός επισκέπτης προσδοκεί μια ευχάριστη επίσκεψη, διασκεδαστική και να του παρέχεται η ευκαιρία απόκτησης της γνώσης. Οι οικογένειες και τα παιδιά που αποτελούν, όπως αναφέραμε, και το μεγαλύτερο ποσοστό κοινού επισκεπτών ζητά ένα ευχάριστο χώρο για τα παιδιά, να μπορούν τα παιδιά να αγγίζουν και να απαιτείται λιγότερο διάβασμα (Black, 2009).

Ο επανερχόμενος επισκέπτης θα ζητήσει φυσικά κάτι καινούριο. Νέες εγκαταστάσεις, περιοδικές εκθέσεις, θα αναζητήσει κάτι που η οπτική του γωνία δεν έχει ξανά παρατηρήσει (Black, 2009). Οι τακτικοί επισκέπτες θα ζητήσουν και αυτοί αλλαγές στα εκθέματα, ελαχιστοποίηση του εισιτηρίου αφού έρχονται συχνά και μπορεί να ζητήσουν τη συμμετοχή τους σε κάποια ομάδα. Οι επισκέπτες με ειδικά ενδιαφέροντα είναι τα άτομα που μπορούν να ρωτήσουν διάφορα κατά την επίσκεψή τους και περιμένουν την επιθυμητή εξέλιξη όσο αφορά τη ξενάγηση τους. Τα μουσεία καλούνται να ανταποκριθούν στις ανάγκες αυτές, όπως στη δυνατότητα πρόσβασης στις συλλογές αλλά στις πληροφορίες που τα συνοδεύουν, στους ηλεκτρονικούς καταλόγους κ.ά. (Black, 2009).

Η ανταπόκριση των μουσείων στις επιθυμίες των επισκεπτών τους, αποτελεί κομβικό σημείο της συμμετοχής του κοινού στις δράσεις του μουσείου και παράλληλα της εξυπηρέτησής του στο χώρο.

Σε μια διαχρονική μελέτη, το Visitor Services Association των Ηνωμένων Πολιτειών (2001) βρήκε και παρουσίασε ένα κατάλογο που περιείχε τα "δικαιώματα των επισκεπτών". Μέσα στα έντεκα δικαιώματα που θέτονται, ιδιαίτερη μέριμνα αξίζει να δοθεί στα εξής **την άνεση, τον προσανατολισμό** στο χώρο από τους επισκέπτες, **στην ευχαρίστησή του, την επικοινωνία** με τους υπεύθυνους και **τη μάθηση** στον μουσείο.

Η μελέτη αυτή επηρεάστηκε αρκετά από την έρευνα του Maslow (αναφέρεται στο Black, 2005 σελ. 40), ο οποίος ιεράρχησε τις βασικές ανάγκες των ατόμων από τις βασικότερες προς τις λιγότερες βασικές. Οι πιο σημαντικές ανάγκες, σύμφωνα με την έρευνα, είναι οι φυσικές όπως η ανάγκη για τροφή, στέγη και ένδυση, έτσι για τους επισκέπτες ενός μουσείου θα ήταν χρήσιμο να υπάρχει ένα οργανωμένο

κυλικείο και κατάλληλες εγκαταστάσεις χώρων υγιεινής για τα άτομα με αναπηρία. Αμέσως μετά, ακολουθεί η ασφάλεια του ατόμου να κινείται και να προσανατολίζεται μόνο του στο χώρο για την αυτό-εξυπηρέτησή του, το άτομο πρέπει να νιώθει άνετο στο χώρο, να είναι σωματικά ασφαλές και ειδικά όταν υπάρχει άτομο με αναπηρίες.

Τα μουσεία χρειάζεται να αναζητούν τρόπους και μέσα που θα βοηθήσουν τους επισκέπτες τους στη καλύτερη εξυπηρέτησή τους και να μεριμνούν για τις προσδοκίες του και τις ανάγκες τους. Τι γίνεται με τις ευάλωτες ομάδες όπως τα άτομα με αναπηρίες; Τι χρειάζεται να εξασφαλίσουν τα μουσεία για τη καλύτερη πρόσβαση του κοινού στο χώρο και στα εκθέματα τους και με ποια θεσμοθετημένα μέτρα υλοποιούνται τα παραπάνω;

Σημαντικό είναι λοιπόν, να αναφερθούμε στην ιδιαίτερη αυτή κοινωνική ομάδα και για το πως εξασφαλίζεται η πρόσβαση της στα μουσεία τόσο στην Ελλάδα όσο και στην Ευρώπη.

2. ΠΡΟΣΒΑΣΙΜΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΑ

2.1. Η προσβασιμότητα ως κλειδί ανεξαρτητοποίησης και ενσωμάτωσης των ΑμεΑ στην κοινωνία.

Τα μουσεία του 21^{ου} αιώνα, πρέπει να είναι σε θέση να ικανοποιήσουν τις ανάγκες ενός ποικιλόμορφου κοινού που στις προηγούμενες γενιές δεν τα είχε απασχολήσει τόσο. Η κοινωνία συνεχώς αλλάζει, με αποτέλεσμα τα μουσεία να επηρεάζονται και αυτά στον ίδιο βαθμό. Τα άτομα με αναπηρίες απαιτούν ειδικές ρυθμίσεις για τη καλύτερη διακίνησή τους στις καθημερινές τους δραστηριότητες και γι' αυτό το λόγο η κοινωνία θα πρέπει να καταβάλει προσπάθειες να τις επιτύχει. Εάν αυτή δώσει λύσεις στα προβλήματα των ατόμων αυτών, τότε τα άτομα θα μπορέσουν να φτάσουν με ευκολία και ασφάλεια στο χώρο των μουσείων.

Προτού, αναφερθούμε στα μουσεία θεωρούμε ότι θα ήταν χρήσιμο να προσεγγίσουμε το γενικό πλαίσιο, στο οποίο κινούνται τα ΑμεΑ, δηλαδή τη κοινωνία και στη συνέχεια να διερευνήσουμε το πιο ειδικό πλαίσιο αυτών, των μουσείων.

Η πρόσβαση των ατόμων στη κοινωνία δεν αποτελεί μια αυτόνομη διαδικασία αλλά πρέπει να αλληλοεξαρτάται και να αλληλοσυνδέεται με την έννοια της προσπέλασης αλλά και με την έννοια της εύλογης προσαρμογής (Βαρδακαστάνης, 2010). Για να φτάσουν τα άτομα με αναπηρίες και μη στο μουσειακό χώρο, χρειάζεται να ληφθεί υπόψη η αφετηρία αυτών από τον τόπο τους και κατά πόσο είναι δυνατό να φτάσουν στο μουσείο. Ένας χώρος θεωρείται προσπελάσιμος, όταν κάποιος μπορεί να τον προσεγγίσει, ώστε να λειτουργήσει σωστά απέναντι στις ανάγκες που προβάλλει η κοινωνία (Μορφούλης, 2008).

Η Κρίκου(2008, παρα.1) έθεσε το εξής «Αν θεωρήσουμε τη ζωή στη πόλη, κινητική, οπτική και βιωματική εμπειρία, ο βαθμός στον οποίο η δομή της και η μορφή της, μας επιτρέπουν να τη ζήσουμε, αποτελούν το βαθμό της «προσπελασιμότητας» της». Όλες οι κοινωνικές ομάδες λοιπόν, είτε αυτές είναι με αναπηρίες είτε όχι, μπορούν να συμμετάσχουν στις δράσεις της κοινωνίας, μόνο εάν αυτή τους παρέχει τα κατάλληλα μέσα για να ανταπεξέλθουν στις καθημερινές της απαιτήσεις. Αν αυτό πραγματοποιηθεί, τότε αποκτούν την ανεξαρτησία τους, η οποία τους βοηθά να επιβιώσουν σε μια κοινωνία εμποδίων. Έτσι, αποκτούν το δικαίωμα της ελευθερίας μέσα στη πόλη που όλοι οι άνθρωποι διαθέτουν.

Η πολιτεία παρόλο που μπορεί να υιοθετεί την προσπελασιμότητα ως πολιτική, στην πράξη μπορεί να αποκλείει το ενδεχόμενο της προσβασιμότητας κάποιων πολιτών από ένα κτήριο ή ακόμη και αντικείμενο. Ενώ η κοινωνία δίνει στα άτομά τις κατάλληλες υποδομές διακίνησης για τη καλύτερη κυκλοφορία τους, μπορεί ένα κτήριο, όπως τα μουσεία, να μην εξασφαλίζει τελικά την πρόσβαση σε όλα τα άτομα. Με λίγα λόγια, μπορεί η μια από τις δύο έννοιες, δηλαδή η προσπελασιμότητα από τη μία και η προσβασιμότητα από την άλλη, μπορούν να αλληλοσυμπληρώνονται ή να μην συμβαίνει αυτό με αποτέλεσμα, τα άτομα να καθίστανται αποστασιοποιημένα.

Η εύλογη προσαρμογή όπως αναφέρεται στο άρθρο 2 της Διεθνούς Σύμβασης, έχει και αυτή σχέση αλληλένδετη με τη προσβασιμότητα (Βαρδακαστάνης, 2010). Η έννοια οριοθετεί «τις απαραίτητες και κατάλληλες τροποποιήσεις και ρυθμίσεις, οι

οποίες δεν επιβάλλουν ένα δυσανάλογο ή αδικαιολόγητο βάρος, όπου απαιτείται σε μια συγκεκριμένη περίπτωση, προκειμένου να διασφαλιστούν, για τα άτομα με αναπηρίες, η απόλαυση ή η άσκηση, σε ίση βάση με τους άλλους, όλων των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών» (Βαρδακαστάνης, 2010 σελ.25).

Στην οριοθέτηση της έννοιας προσβασιμότητα νοούνται τα χαρακτηριστικά του περιβάλλοντος που επιτρέπουν σε όλα τα μέλη της κοινωνίας, ανεξαρτήτως φύλου, θρησκείας, ηλικίας και άλλων, να μπορούν να προσεγγίζουν αυτόνομα, με ασφάλεια και άνεση όλα τα αγαθά και τις υποδομές που προσφέρει μια κοινωνία (Χριστοφή, 2005 · Μορφούλης, 2008).

Ο Φασούλας (2007) υποστηρίζει πως η προσβασιμότητα είναι η ικανότητα ενός χρήστη να επιδρά σωματικά ως προς ένα αντικείμενο ή μια υπηρεσία όπως για παράδειγμα να το φτάνει, να έχει αρκετή δύναμη ώστε να το μετακινήσει κ.α. Απευθύνεται σε όλα τα άτομα ανεξαρτήτως θρησκείας, φυλής, προέλευσης, ηλικίας και φυσικής κατάστασης.

Η προσβασιμότητα είναι μια ολοκληρωμένη έννοια της ευχρηστίας. Οτιδήποτε είναι προσβάσιμο σ' ένα χρήστη δεν σημαίνει πως είναι και εύχρηστο. Άρα, η προσβασιμότητα συνδέεται με την άμεση και εύκολη χρήση αντικειμένων ή μέσων που επιτρέπει στο άτομο να κινηθεί σ' ένα περιβάλλον προσπελάσιμο και χειρισμένο από τον ίδιο το χρήστη (Nielsen, 1993).

Σύμφωνα με τον Βαρδακαστάνη (2010), η προσβασιμότητα είναι η δυνατότητα συμμετοχής όλων των ατόμων στη κοινωνική ζωή μιας χώρας και η αξιοποίηση όλων εκείνων των προσβάσιμων περιβαλλόντων, της εκπαίδευσης, της απασχόλησης, του πολιτισμού και της ψυχαγωγίας, που τα ίδια τα άτομα προσδοκούν.

Αξίζει να αναφερθεί, πως η προσβασιμότητα στους κοινωνικούς χώρους δεν αφορά μόνο τα άτομα με κινητική αναπηρία αλλά συνδέεται και με τα άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες, όπως η τύφλωση και κώφωση μέχρι και τα εμποδιζόμενα άτομα. Σύμφωνα με τους όρους της προσβασιμότητας που έχουν επισημανθεί, η κοινωνία καλείται να δημιουργήσει προϋποθέσεις αυτόνομης διακίνησης για όλες τις κοινωνικές ομάδες ανεξάρτητα από το είδος της αναπηρίας ή μη που αντιμετωπίζουν.

Επομένως, σύμφωνα με τα παραπάνω, η προσπελασιμότητα θεωρείται η κύρια αρχή δημιουργίας μιας ισότιμης κοινωνίας χωρίς εμπόδια, η οποία είναι ανάγκη να συμπεριλαμβάνει μέσα της, κανόνες πρόσβασης για τα άτομα της που μέσω αυτών θα έχουν την ικανότητα της εύκολης χρήσης ενός αντικειμένου ή κτηρίου.

Οπότε, αν ένας χώρος δεν είναι προσπελάσιμος από τα άτομα, τότε δύσκολα πληρούνται οι κανόνες της προσβασιμότητας, μέσω των οποίων τα άτομα κατακτούν και επεξεργάζονται τα υλικά αγαθά από την αυτόνομη διακίνησή τους. Αυτό θα έχει ως αποτέλεσμα, λόγω έλλειψης υποδομών, πολλά άτομα να δυσκολεύονται ή/ και να υποχρεούνται να μένουν αποκλεισμένοι στα σπίτια τους, αφού προκύπτουν προβλήματα κυκλοφορίας (Μορφούλης, 2008).

Παρόλο που, η προσβασιμότητα μεριμνά για όλα τα άτομα ανεξάρτητα από την εθνική, θρησκευτική και φυλετική τους προέλευση, είναι άμεσα συνδεδεμένη με άτομα με αναπηρίες (Χριστοφή, 2005). Έρευνα της Χριστοφή (2005), βρήκε πως οι αποκλεισμένες ομάδες δεν αποτελούνται μόνο από τα παραπάνω άτομα αλλά και από ένα μεγάλο σύνολο του πληθυσμού όπως α) των ατόμων που ενδεχομένως

πρόκειται να πάθουν κάποιο είδος αναπηρίας κατά τη διάρκεια της ζωής τους β) των αναπηριών που συνδέονται με το περιβάλλον, δηλαδή ενώ κάποια άτομα είναι μη λειτουργικά σ' ένα περιβάλλον λόγω της αναπηρίας τους σε κάποιο άλλο μπορούν να συμμετάσχουν και να δραστηριοποιούνται, για παράδειγμα αν ένα άτομο με αισθητηριακές αναπηρίες, όπως η έλλειψη όρασης, χρησιμοποιεί σκύλο-οδηγό για να κινηθεί αυτόνομα στις δημόσιες υπηρεσίες, σε περίπτωση που δεν γίνονται αποδεκτοί από ένα μουσείο, δύσκολα θα προσανατολιστεί με αποτέλεσμα να το καθιστά μη λειτουργικό επισκέπτη και γ) των εμποδιζόμενων ατόμων όπως οι έγκυες, οι ηλικιωμένοι, οι γυναίκες με καρότσια κ.ά.

Πρέπει να τονιστεί, πως σε περίπτωση που η πρόσβαση εξασφαλίζεται σε μια κτηριακή υποδομή, έμμεσα διαμορφώνεται και η πρόσβαση των ατόμων στην εκπαίδευση (Χριστοφή, 2005). Η επίτευξη των ίσων ευκαιριών δεν σχετίζεται μόνο με την ικανή συμμετοχή των ατόμων στα κοινωνικά δρώμενα αλλά και με την ενασχόληση τους με την παροχή της εκπαίδευσης που προσφέρεται. Έτσι, επιτυγχάνεται η κάλυψη των αναγκών τόσο του εκπαιδευτικού προσωπικού όσο και των εκπαιδευόμενων ατόμων που μπορεί να έχουν ή όχι κάποιο είδος αναπηρίας (Χριστοφή, 2005).

Γιατί λοιπόν η κοινωνία χρειάζεται να απασχολείται με θέματα προσπέλασης και πρόσβασης; Ποιοι θεσμοί της καθιστούν την υποχρέωση να μεριμνά για τα άτομα με αναπηρίες με σκοπό τη καλύτερη εξυπηρέτησή τους μέσα στη κοινωνία; Ποιες νομοθεσίες και συμβάσεις προφυλάσσουν τα άτομα αυτά και εξασφαλίζουν με αυτό τον τρόπο την ομαλή τους ένταξη; Ποιες προσπάθειες έχουν γίνει τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε ελλαδικό επίπεδο για τη διασφάλιση της πρόσβασης για τα ΑμΕΑ;

2.2 Το νομικό πλαίσιο γύρω από την εξασφάλιση της προσβασιμότητας των ΑμεΑ στην Ευρώπη και στην Ελλάδα.

Η νομική διάσταση της προσβασιμότητας σχετίζεται με τη θεσμοθέτηση και τη κατοχύρωση των δικαιωμάτων των ΑμεΑ, με σκοπό να μπορέσουν να ενταχθούν ομαλά στη κοινωνία και να ασχοληθούν με δράσεις, τις οποίες περιλαμβάνει.

Κύριες δυνάμεις για τη σύγκλιση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία υπήρξαν το Ευρωπαϊκό Έτος των Ατόμων με Αναπηρία, το 2003, αλλά και η διεξαγωγή των Παραολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα, το 2004 (Βαρδακαστάνης, 2005). Μέσω αυτών, η αναπηρία θεωρήθηκε το επίκεντρο όλων εκείνων των αξιών, ισοτιμίας και δικαιώματος, που έπρεπε να πρεσβεύει κάθε πολιτική μιας χώρας (Βαρδακαστάνης, 2005).

Από τα παραπάνω προκύπτει μια νέα διάσταση της έννοιας της αναπηρίας, όπως αναφέρει και ο Βαρδακαστάνης (2005) «η αναπηρία είναι ένα πολυδιάστατο φαινόμενο που βρίσκεται σε άμεση συνάρτηση με το μέγεθος του χάσματος μεταξύ των ικανοτήτων του ατόμου και των απαιτήσεων της κοινωνίας, με έμφαση στις λειτουργικές ικανότητές που είναι ζωτικής σημασίας όσο αφορά την αυτονομία και την συμμετοχή του στην κοινωνική ζωή» (σελ. 4). Το «μέγεθος του χάσματος», όπως προαναφέρθηκε, σχετίζεται με τα εμπόδια που υπάρχουν στη κοινωνία και εξαρτάται κυρίως από το βαθμό αναπηρίας που έχουν κάποια άτομα και τη προσπελασιμότητα της πολιτείας (Βαρδακαστάνης, 2005).

Ενώ λοιπόν, γίνεται μια πρώτη προσπάθεια διασφάλισης των δικαιωμάτων των ΑμεΑ, η κοινωνία παρόλο που τα αναγνωρίζει μέσω συμβάσεων και διακηρύξεων, δεν τα εφαρμόζει (Βαρδακαστάνης, 2005). Αξίζει να αναφερθεί, πως παρόλο που υπήρχαν ενέργειες θεσμοθέτησης, για τη δημιουργία ενός νομικού δικαίου για τα άτομα με αναπηρίες, πολλές είτε δεν εφαρμόστηκαν καθόλου και έμειναν στα χαρτιά, είτε λόγω έλλειψης οικονομικών πόρων δε πραγματοποιήθηκαν ποτέ (Βαρδακαστάνης, 2008).

Τα τελευταία τριάντα χρόνια υπάρχει μια θεσμοθετημένη νομοθεσία στο ευρωπαϊκό επίπεδο που φυσικά επηρέασε το μέχρι τότε επισκιασμένο τοπίο της ελληνικής κοινωνίας (Βαρδακαστάνης, 2008).

Από τις 10 Δεκεμβρίου το 1948, η Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. υιοθέτησε την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (The U.N. Universal Declaration of Human Rights). Αυτή ζήτησε από τα κράτη- μέλη της διακήρυξης να τυπώσουν το κείμενο και να το τοιχοκολλήσουν, να το στείλουν στα σχολεία ώστε να διαβαστεί και να σχολιαστεί, ανεξάρτητα από το πολιτικό καθεστώς κάθε χώρας και κάθε εδαφικής περιοχής, που είχε κυριαρχηθεί (Δεληνάσιου, 2010).

Δύο χρόνια αργότερα, το 1950, η Οικουμενική Διακήρυξη υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο της Ευρώπης (Δεληνάσιου, 2010). Η Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου (ΕΣΔΑ) είχε ως σκοπό τη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των θεμελιωδών ελευθεριών και ζητούσε από τα κράτη- μέλη να συμμετέχουν (Δεληνάσιου, 2010).

Μια δεκαετία μετά, το 1961, υπογράφηκε από τα κράτη - μέλη του Ο.Η.Ε. ο Ευρωπαϊκός κοινωνικός χάρτης που δημιουργείται για να "κλειδώσει" εσωτερικά του όλα αυτά τα οποία είχαν ήδη προηγηθεί σχετικά με τη προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Η Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε. για να βοηθήσει περαιτέρω στη κατανόηση και το λόγο θεσμοθέτησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων από την κοινωνία, εξήγγειλε το 1975 στις 9 Δεκεμβρίου, την **Διακήρυξη των Δικαιωμάτων των ΑμεΑ** (Δελανάσιου, 2010). Καθιστούσε τα κράτη- μέλη να υπογράψουν την Διακήρυξη με μόνο σκοπό την προστασία των δικαιωμάτων στη ζωή των ΑμεΑ.

Τα δικαιώματα της Διακήρυξης, είναι δεκατρία αλλά εμείς παραθέτουμε έξι απ' αυτά, όπως αναφέρονται στον Οδηγό προστασίας του πολίτη με Αναπηρία (2007 σελ. 2-4):

1. «Ο όρος "ανάπηρο άτομο" σημαίνει κάθε άτομο ανήμπορο να επιβεβαιώσει από μόνο του, ολικά ή μερικά, τις αναγκαιότητες για μια κανονική ατομική και κοινωνική ζωή, εξαιτίας μειωμένων ή πνευματικών δυνατοτήτων που έχει εκ γενετής ή όχι.
2. Τα ανάπηρα άτομα θα απολαμβάνουν όλα τα δικαιώματα που προβάλλονται σ' αυτή τη Διακήρυξη. Αυτά τα δικαιώματα θα αποδοθούν σ' όλα τα ανάπηρα άτομα, χωρίς οποιαδήποτε εξαίρεση και χωρίς θρησκείας, πολιτικών ή άλλων γνώμων, εθνικής ή κοινωνικής καταγωγής, οικονομικής κατάστασης, γέννησης ή όποιας άλλης κατάστασης που αφορά στο ίδιο το ανάπηρο άτομο ή την οικογένειά του.
3. Τα ανάπηρα άτομα έχουν το κληρονομικό δικαίωμα σεβασμού της ανθρωπίνης αξιοπρέπειάς τους. Τα ανάπηρα άτομα, οποιαδήποτε κι αν είναι η προέλευση, η φύση και η σοβαρότητα των μειονεκτημάτων και ανικανοτήτων τους, έχουν τα ίδια θεμελιώδη δικαιώματα με τους συμπολίτες της ίδιας ηλικίας, που συνεπάγεται πρώτα και κύρια το δικαίωμα να απολαμβάνει μια καθώς πρέπει ζωή, όσο το δυνατό κανονική και πλήρη.
4. Τα ανάπηρα άτομα δικαιούνται να απολαμβάνουν τα μέτρα που σχεδιάστηκαν για να τα καταστήσουν ικανά να γίνουν όσο το δυνατόν αυτοδύναμα.
5. Τα ανάπηρα άτομα έχουν το δικαίωμα για οικονομική και κοινωνική ασφάλιση και για ένα καθώς πρέπει επίπεδο ζωής. Έχουν το δικαίωμα, σύμφωνα με τις ικανότητές τους, να εξασφαλίσουν και να διατηρήσουν την εργασία ή να ενασχοληθούν με ένα επάγγελμα που να ανταμείβεται, χρήσιμο και παραγωγικό, και να συμμετέχουν σε εμπορικές ενώσεις.
6. Τα ανάπηρα άτομα, οι οικογένειές τους και οι κοινότητες θα πληροφορηθούν πλήρως με όλα τα κατάλληλα μέσα για τα δικαιώματα που περιέχονται σε αυτή τη Διακήρυξη.»

Το 1981, ρυθμίστηκαν νομοθεσίες στη Διακήρυξη SUNDBERG, στην οποία διαφυλάσσονται τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρίες σχετικά με την ένταξη και τη συμμετοχή τους στη κοινωνία, την ανάπτυξη της προσωπικότητάς τους και την επαγγελματική τους κατάρτιση (Οδηγός Πολιτών με Αναπηρία, 2007 Δελανάσιου, 2010). Ολοκληρώνοντας τα δικαιώματα που αφορούσαν γενικά τη ζωή των ΑμεΑ, τα κράτη-μέλη ασχολήθηκαν πιο συγκεκριμένα με τη κοινωνική και επαγγελματική ζωή των ΑμεΑ, με σκοπό την ισότητα των ευκαιριών στη πολιτεία.

Στο Στρασβούργο, στις 9 Δεκεμβρίου το 1989, τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία ενισχύθηκαν περισσότερο με τις διατάξεις περί εργασίας, καθώς και με τη δημιουργία του Χάρτη των Θεμελιωδών Κοινωνικών Δικαιωμάτων των Εργαζομένων (Οδηγός Πολιτών με Αναπηρία, 2007 · Δελιανάσιου, 2010).

Το άρθρο 26 του Χάρτη (Οδηγός Πολιτών με Αναπηρία, 2007 σελ. 6), προέβλεπε «Κάθε ανάπηρο άτομο, ανεξάρτητα από τη προέλευση και τη φύση της αναπηρίας του, πρέπει να απολαύει συγκεκριμένων πρόσθετων ευεργετημάτων με σκοπό να ευνοηθεί η επαγγελματική και κοινωνική ένταξή του. Τα ευεργετήματα αυτά πρέπει να αφορούν, ανάλογα με τις ικανότητες των ενδιαφερομένων, την επαγγελματική εκπαίδευση, την εργονομία, τη δυνατότητα πρόσβασης, την κινητικότητα, τα μεταφορικά μέσα και την κατοικία».

Λίγα χρόνια αργότερα το 1993, μετά το Χάρτη των Δικαιωμάτων, ο Ο.Η.Ε. θεσμοθέτησε τους Πρότυπους Κανόνες που σχετίζονται με την ίση συμμετοχή των ατόμων στη κοινωνία. Οι Κανόνες, με την αριθμητική σειρά, αφορούν την ενημέρωση των πολιτών για τα ΑμεΑ, την ιατρική τους περίθαλψη, την αποκατάστασή τους, τη παροχή υπηρεσιών στήριξης, τη πρόσβαση, την εκπαίδευση ακόμα και την απασχόληση των ατόμων με αναπηρία κ.ά. (Ο.Η.Ε., 1993).

Στην Ευρώπη, τη χρονιά του 1999 - 2000, ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων υπέστη κατά την ολοκλήρωσή του μια σειρά από συνέπειες λόγω νομισματικής αλλαγής των χωρών και γι' αυτό το λόγο χρειάστηκε να θεμελιωθεί ξανά, αφού οι πολίτες έχασαν την εμπιστοσύνη τους στο τότε σχεδιασμένο Χάρτη (Οδηγός Πολιτών με Αναπηρία, 2007).

Το Δεκέμβριο του 2000 λοιπόν, δημιουργήθηκε εκ νέου ο Χάρτης των Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως απόρροια του προηγούμενου Χάρτη λόγω αλλαγής νομισμάτων (Οδηγός Πολιτών με Αναπηρία, 2007 · Δελιανάσιου, 2010).

Από το 2001 ως την άνοιξη του 2005, δόθηκε μέριμνα από την Ευρωπαϊκή Ένωση κυρίως στη κοινωνική ένταξη των ατόμων και στη δημιουργία διαπροσωπικών σχέσεων μέσω της ηλεκτρονικής πρόσβασης (Οδηγός Πολιτών με Αναπηρία, 2007). Η δημιουργία περιβαλλόντων πρόσβασης σε τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών ώθησε στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής των ατόμων με αναπηρίες και ίσων ευκαιριών (Οδηγός Πολιτών με Αναπηρία, 2007).

Τον Μάιο του 2006, η Ευρωπαϊκή Ένωση μερίμνησε με το άρθρο 16 του νέου Κανονισμού των Διαθρωπικών Ταμείων της Ε.Ε. για πρώτη φορά να διανέμει την απαραίτητη χρηματοδότηση στα κράτη – μέλη της για τη πραγματοποίηση υποδομών που θα εξασφαλίσουν στα άτομα με αναπηρίες κατάλληλες συνθήκες προσβασιμότητας (Βαρδακαστάνης, 2005).

Το Υπουργείο Εξωτερικών το 2007 μετέφρασε την Διεθνή Σύμβαση και κυρίως το άρθρο 9 «Προσβασιμότητα» (Βαρδακαστάνης, 2010). Το άρθρο πληρούσε όλο το ζήτημα της προσβασιμότητας που είχε ήδη θιχτεί από το 1993 από τους Πρότυπους Κανόνες του Ο.Η.Ε. περί πρόσβασης. Για πρώτη φορά, στο άρθρο κατοχυρώνεται α) η ανάγκη διασφάλισης των προσβάσιμων υπηρεσιών και όχι μόνο των υποδομών που περιλαμβάνονταν μέχρι σήμερα β) η προσβασιμότητα να εφαρμόζεται εκτός από τις αστικές και στις αγροτικές κοινωνίες γ) η κατοικία πρέπει να είναι προσβάσιμη από τα άτομα αυτά, αφού απευθύνεται στην ιδιωτική ζωή του ανθρώπου με αποτέλεσμα να εξαλείφονται τα εμπόδια μέσα σ' αυτή δ) η ανάγκη προσβασιμότητας σε υπηρεσίες εκτάκτου ανάγκης ε) εισάγεται ολοκληρωμένα η έννοια της «ζωντανής» βοήθειας και των ενδιαμέσων, η οποία δεν περιορίζεται

μόνο στους διερμηνείς νοηματικής, αλλά περιλαμβάνει τους οδηγούς και τους αναγνώστες, προκειμένου να διευκολύνουν τη προσβασιμότητα στα κτήρια και σε άλλες εγκαταστάσεις που είναι ανοικτές στο κοινό και τέλος στ) η προσβασιμότητα να μην εξασφαλίζεται μόνο σε δημόσιες υπηρεσίες, όπως γίνονταν μέχρι σήμερα, αλλά να μεριμνούν γι' αυτή και οι ιδιωτικές υπηρεσίες (Βαρδακαστάνης, 2010).

Ένα μέρος του άρθρου 9 « Προσβασιμότητα» της Διεθνούς Σύμβασης υποστηρίζει το εξής «Προκειμένου να επιτρέψουν στα άτομα με αναπηρίες να ζουν ανεξάρτητα και να συμμετέχουν πλήρως σε όλες τις πτυχές της ζωής, τα Συμβαλλόμενα Κράτη λαμβάνουν κατάλληλα μέτρα προκειμένου να διασφαλίζουν στα άτομα με αναπηρίες τη πρόσβαση, σε ίση βάση με τους άλλους, στο φυσικό περιβάλλον, τα μέσα μεταφοράς, τη πληροφορία και τις επικοινωνίες, συμπεριλαμβανομένων και των τεχνολογιών και συστημάτων πληροφορίας και επικοινωνιών και σε άλλες εγκαταστάσεις και υπηρεσίες που είναι ανοικτές ή παρέχονται στο κοινό, τόσο στις αστικές όσο και στις αγροτικές περιοχές. Τα μέτρα αυτά, που θα συμπεριλαμβάνουν το προσδιορισμό και την εξάλειψη των εμποδίων και κωλυμάτων προσβασιμότητας, θα ισχύουν, μεταξύ άλλων, για α) τα κτήρια, τους δρόμους, τις μεταφορές και λοιπές εσωτερικές και υπαίθριες εγκαταστάσεις, συμπεριλαμβανομένων και των σχολείων, των κατοικιών, των ιατρικών εγκαταστάσεων και των εργασιακών χώρων, β) τις πληροφορίες, τις επικοινωνίες και λοιπές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων και των ηλεκτρονικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών έκτακτης ανάγκης... Τα Συμβαλλόμενα να λαμβάνουν τα κατάλληλα μέτρα προκειμένου να παρέχουν, στα κτήρια και τις λοιπές εγκαταστάσεις που είναι ανοικτές στο κοινό, σύστημα σήμανσης σε Μπράιγ και σε ευανάγνωστες και κατανοητές μορφές» (Βαρδακαστάνης, 2010 σελ. 23).

Παρατηρείται λοιπόν, πως στο άρθρο η προσβασιμότητα παρέχεται ισότιμα σε όλα τα άτομα με αναπηρία ανεξάρτητα από τη κατηγορία και το βαθμό αναπηρίας τους όπως τα άτομα με προβλήματα όρασης, τα άτομα με προβλήματα ακοής και φυσικά τα άτομα με νοητικά προβλήματα.

Η εφαρμογή της προσβασιμότητας από τα κράτη – μέλη, με σκοπό να τηρήσουν τις διεθνείς συμβάσεις και τα δικαιώματα που θεμελιώθηκαν τις τελευταίες δεκαετίες, κατοχυρώθηκε μέσω της θέσπισης του βραβείου Προσβάσιμων Πόλεων (Accessible Cities Award) που πρωτοεμφανίστηκε τον Σεπτέμβριο του 2010 (Δεληνάσιου, 2010) και συνεχίζεται μέχρι σήμερα αφού οι τελευταίες αιτήσεις δόθηκαν το Σεπτέμβριο του 2014.

Στόχος του διαγωνισμού είναι η ανάδειξη και η επιβράβευση των πόλεων άνω των 50.000 ατόμων που λαμβάνουν υποδειγματικές πρωτοβουλίες για τη βελτίωση της προσβασιμότητας και της ποιότητας της ζωής των ατόμων με αναπηρία στο αστικό περιβάλλον². Τα κριτήρια που πρέπει να πληροί μία πόλη για να συμμετέχει στο διαγωνισμό είναι α) η προσβασιμότητα στο δομημένο περιβάλλον και στους δημόσιους χώρους β) η προσβασιμότητα στα μέσα μεταφοράς και στις συναφείς

² Πληροφορίες για τις προσβάσιμες πόλεις στην ιστοσελίδα της Ευρωπαϊκής Επιτροπής http://ec.europa.eu/justice/events/access-city-award-2015/index_el.htm (Τελευταία επίσκεψη: Φεβρουάριος, 2015).

υποδομές και τέλος γ) η προσβασιμότητα στις δημόσιες εγκαταστάσεις και υπηρεσίες³.

Μετά από το διεθνές ευρωπαϊκό περιβάλλον, περνάμε στον ελλαδικό χώρο. Κατά πόσο η Ελλάδα έχει φροντίσει για την εξασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρίες και κατά πόσο της τηρεί;

Το Σύνταγμα που έχει αναθεωρηθεί το Μάιο του 2008 με απόφαση της Η' Αναθεωρητικής Βουλής, στο άρθρο 21 παρ.6 του Συντάγματος που προβλέπει τα ατομικά και κοινωνικά δικαιώματα παραθέτει τα εξής «Τα άτομα με αναπηρίες έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στη κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της Χώρας».

Ο όρος «άτομα με αναπηρία (ΑμεΑ) στην αναθεώρηση του Συντάγματος το 2001(άρθρο 21, παρ.6.) αντικατέστησε τον όρο «άτομα με ειδικές ανάγκες» και χρησιμοποιείται για να περιγράψει ετερόκλητες ομάδες που διαθέτουν κάποια μορφή αναπηρίας όπως κινητική (χρήστες αμαξιδίων, περιπατητικοί ανάπηροι), αισθητηριακή (άτομα τυφλά ή με προβλήματα όρασης, άτομα κωφά ή βαρήκοα), διανοητική (άτομα με μαθησιακές δυσκολίες ή νοητική καθυστέρηση) ή πολλαπλές αναπηρίες (Τσιτούρη, 2005).

Το Σύνταγμα ως θεμελιώδης αρχή κάθε πολιτείας οφείλει να προστατεύει τους πολίτες τους και να μεριμνά για τα άτομα που χρειάζονται περισσότερες παροχές στο αστικό περιβάλλον λόγω των ιδιαίτερων αναγκών τους. Έτσι, και στην Ελλάδα το σύνταγμα πρέπει να διασφαλίζει τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία ώστε τα άτομα να είναι ικανά να εμπλέκονται ισότιμα στη κοινωνική, τη πολιτική και την οικονομική ζωή μιας χώρας.

Στο άρθρο 21 του Συντάγματος και στις παραγράφους 3 και 4 αντίστοιχα, συμπεριλαμβάνονται η ειδική φροντίδα των πολιτών με αναπηρίες αλλά και η παροχή στέγης σ' αυτούς από το Κράτος. Το Κράτος είναι υποχρεωμένο να κατανοεί και να φροντίζει τις αδυναμίες που αντιμετωπίζουν κατά τη διάρκεια της ζωής τους λόγω των ιδιαίτερων αναγκών τους (Δεληνάσιου,2010).

Για την εφαρμογή της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρίες στις κτηριακές υποδομές και στους κοινόχρηστους χώρους, μερίμνησε το Υ.ΠΕ.ΚΑ. (Βεζυριαννίδου, 2011), ή όπως έχει ονομαστεί σήμερα το Υπουργείο Περιβάλλοντος Ενέργειας και Κλιματικής Αλλαγής.

Με βάση την ισχύουσα πολεοδομική νομοθεσία, ο νόμος 2831/2001 – άρθρο 28 προβλέπει όλες εκείνες τις απαραίτητες ειδικές ρυθμίσεις που χρειάζεται να ληφθούν για τη καλύτερη εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρίες (Βεζυριαννίδου, 2011). Το Γραφείο Μελετών για ΑμεΑ του Υπουργείου Περιβαλλοντικής Ενεργειακής και Κλιματικής Αλλαγής, εφάρμοσε και σχεδίασε νέες προδιαγραφές για την υλοποίηση ενός κτηρίου προσβάσιμο κατά την χρήση του κοινού. Στόχος του ήταν να υποστηρίξει τις οδηγίες για ένα "ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ" (Βεζυριαννίδου, 2011).

Αξίζει να σημειωθεί, πως η αρχή "Σχεδιασμός για όλους" υπήρξε η πρώτη νομοθετημένη παρέμβαση στα πλαίσια του Γενικού Οικοδομικού Κανονισμού, το 1985 και οι οδηγίες σχεδιασμού αφορούσαν όλα τα άτομα με αναπηρία. Έτσι, θεσμοθετήθηκαν κάποια πρώτα μέτρα για την οριζόντια και κατακόρυφη

³ Πληροφορίες για τα κριτήρια των προσβάσιμων πόλεων στο καθοδηγητικό σημείωμα στην ιστοσελίδα http://ec.europa.eu/justice/events/access-city-award-2015/index_el.htm (Τελευταία επίσκεψη: Φεβρουάριος,2015).

επικοινωνία και διακίνηση των ατόμων με αναπηρία, σε όλα τα ειδικά κτίρια και ακόμη στα κτήρια κατοικίας, που κάνουν χρήση ανελκυστήρα, δηλαδή άνω των τριών ορόφων.

Σύμφωνα με το Υ.ΠΕ.ΚΑ, το πρόγραμμα υλοποιήθηκε με σκοπό την αυτόνομη διακίνηση και διαβίωση των ατόμων με αναπηρία. Οι "Οδηγίες Σχεδιασμού" επινοήθηκαν τα έτη 1996-1997 και δημοσιεύτηκαν σε ένα τεύχος με τίτλο "Σχεδιασμός για Όλους".

Στη παράγραφο 1 του άρθρου 28 προβλέπονται τα εξής, στους χώρους των νέων κτιρίων που επιβάλλεται η εξασφάλιση τόσο οριζόντιας όσο και κατακόρυφης προσπέλασης από άτομα με αναπηρίες. Τα κτήρια αυτά είναι τα κτήρια που χρησιμοποιούνται από το κοινό και στεγάζονται :

Α) Οι Υπηρεσίες του Δημοσίου, β) τα Νομικά πρόσωπα δημοσίου δικαίου, γ) Νομικά πρόσωπα ιδιωτικού δικαίου του ευρύτερου δημόσιου τομέα, δ) Κοινοφελείς οργανισμοί, ε) Οργανισμοί τοπικής αυτοδιοίκησης πρώτης και δεύτερης βαθμίδας ή έχουν χρήσεις στ) Συνάθροισης κοινού, η) Εκπαίδευσης, θ) Υγείας και κοινωνικής πρόνοιας, ι) Γραφείων και εμπορίου, καθώς επίσης και στους χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων των κτηρίων αυτών (Βεζυριαννίδου, 2011).

Στόχος του Υ.ΠΕ.ΚΑ. είναι να παρέχει δυνατότητες προσβασιμότητας στα άτομα με αναπηρίες στο δομημένο περιβάλλον. Επίσης, εφαρμόζει τις διατάξεις όπως αυτές ισχύουν σήμερα διεθνώς αλλά και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Το Υ.ΠΕ.ΚΑ. σε συνεργασία με τα Γραφεία Μελετών για τα Άτομα με Αναπηρίες, δημιούργησαν Ομάδες Εργασίας με τις οποίες έφτιαξαν μια σειρά από 16 Οδηγούς Σχεδιασμού για την εξασφάλιση της αυτόνομης διακίνησης των ατόμων με αναπηρία στα κτήρια, στη κατοικία, στους κοινόχρηστους χώρους και στα πεζοδρόμια. Οι οδηγίες αυτές δεν έχουν στατική μορφή αλλά αλλάζουν σύμφωνα με τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρίες και ελέγχονται πάλι από μια ομάδα μελετητών. Μέχρι σήμερα έχουν ολοκληρωθεί 10 Οδηγίες για το σχεδιασμό και τη κατασκευή κτηρίων και των κοινόχρηστων χώρων, αυτές είναι α) γενικές αρχές - ανθρωπομετρικά στοιχεία β) διαμόρφωση εξωτερικών χώρων κίνησης πεζών (πεζόδρομοι, χώροι στάθμευση), γ) ράμπες ατόμων και αμαξιδίων δ) κλίμακες ή σκάλες ε) μηχανικά μέτρα κάλυψης υψομετρικών διαφορών (ανελκυστήρες, αναβατήρες) στ) σήμανση και είσοδοι κτηρίων η) δημόσιοι χώροι υγιεινής θ) κτήρια που χρησιμοποιούνται από το κοινό και ι) η κατοικία.

Τα σχέδια των 10 αυτών οδηγιών έχουν κοινοποιηθεί από το Υ.ΠΕ.ΧΩ.Δ.Ε. σε όλους τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς, ώστε να τα επεξεργαστούν και να πραγματοποιήσουν στο δυνατό τις απαραίτητες αλλαγές στο χώρο τους για τη καλύτερη εξυπηρέτηση των ατόμων με αναπηρία.

Τον Απρίλιο του 2012, ψηφίστηκε ο νόμος 4067 (ΦΕΚ 79/Α), ένας νέος οικοδομικός κανονισμός που αφορά τη προσβασιμότητα των ΑμεΑ στα κτήρια. Με την εγκύκλιο 9 του Υ.ΠΕ.ΚΑ. τον Ιούνιο του 2012, τέθηκε το θέμα της μελέτης της προσβασιμότητας με πρόσχημα αν πληρούνται οι κανόνες πρόσβασης στα κτήρια και στους κοινόχρηστους χώρους. Στην έρευνα, πρέπει να εμπεριέχονται το Διάγραμμα δόμησης, η Αρχιτεκτονική μελέτη και η Τεχνική έκθεση, που περιέχει κυρίως τους κανονισμούς για την σύνταξη της μελέτης.

Φαίνεται λοιπόν, πως το ελληνικό νομοθετικό πλαίσιο προσπαθεί να τηρήσει τους κανόνες προσβασιμότητας είτε μέσω των ερευνών που πραγματοποιεί είτε μέσω ψηφισμάτων νόμων και εγκυκλίων. Συμβαδίζει με τις διατάξεις και συμβάσεις που

έχει δεσμευτεί από τη παρουσία της στην Ευρωπαϊκή Ένωση ώστε να συμβάλλει στη διασφάλιση της αυτονομίας και της συμμετοχικής δράσης των ατόμων με αναπηρίες στη κοινωνία.

Πώς λοιπόν οι παραπάνω διατάξεις και νόμοι εξασφαλίζουν τη διακίνηση των ατόμων με αναπηρίες μέσα στα κτήρια των μουσείων; Ποιες είναι οι ρυθμίσεις που πρέπει να εφαρμόσουν τα μουσεία στους χώρους τους, ώστε τα άτομα να κατευθύνονται μόνα τους; Ποιες κατηγορίες ατόμων με αναπηρίες χρειάζονται ειδική μεταχείριση στα μουσεία, ώστε να κατανοήσουν το χωροταξικό και θεματικό τους πλαίσιο;

3. Κατηγορίες ΑμεΑ που απαιτούν ρυθμίσεις στο μουσειακό χώρο

Ενώ τα μουσεία σημειώνουν ανοδική πορεία ως προς τη προέλευση του κοινού στο χώρο τους, η προσβασιμότητα του κοινού παραμένει δύσκολη υπόθεση, αν σκεφτούμε τις ετερογενείς ομάδες ατόμων, που επισκέπτονται τα μουσεία και χρειάζονται ειδική μεταχείριση στο χώρο τους αλλά και στην επεξεργασία των εκθεμάτων που προβάλλουν.

Οι ομάδες αυτές είναι τα άτομα με αναπηρίες, ΑμεΑ. Ειδικό άτομο σημαίνει το άτομο εκείνο που ξεχωρίζει, διαφέρει από τους άλλους και αποκλίνει κάθε τι κανονικό (Κυπριωτάκης, 1989). Τα άτομα αυτά, συμπεριλαμβανομένου και των παιδιών χρειάζονται ειδική φροντίδα, καθώς αντιμετωπίζουν προβλήματα που δεν μπορούν να τα επιλύσουν μόνα τους (Κυπριωτάκης, 1989).

Τα άτομα με αναπηρίες, όπως αναφέρει ο Heimlich (2004), διαφέρουν από τους υπόλοιπους στο μέσο όρο και γι' αυτό το λόγο απαιτούν εξατομικευμένες αλλαγές στην εκπαίδευσή τους. Επίσης, ο όρος παιδιά με αναπηρίες δεν αναφέρεται μόνο στις δυσκολίες που έχουν αντιμετωπίσουν τα παιδιά στην εκπαίδευση αλλά σε κάτι πιο γενικό και περιεκτικό, που αφορά τις συμπεριφορές του παιδιού, τις αισθηματικές και τις σωματικές του αναπηρίες μέχρι ακόμα και τα πιο ταλαντούχα παιδιά.

Τι σημαίνει η λέξη αναπηρία; Πώς ένα άτομο έχει σωματική ή αισθητηριακή αναπηρία; Όπως αναφέρει ο Heimlich (2011), η αναπηρία εναλλάσσεται με τις λέξεις διαταραχή και μειονεξία, ωστόσο όμως δε καθιστούν η μια την άλλη συνώνυμή της. Επίσης, σημαντικός είναι ο διαχωρισμός της λέξης βλάβη με τη λέξη αναπηρία, οι οποίες ενώ διαφέρουν εννοιολογικά, είναι αλληλοσυμπληρούμενες. Ως βλάβη ορίζεται η απώλεια ή η περιορισμένη λειτουργία ενός μέρους ή οργάνου του σώματος όπως το κάτω άκρο (Heimlich, 2011). Σε αντίθεση με τη παραπάνω έννοια, ως αναπηρία τονίζεται η βλάβη που υπέστη ένα άτομο και λόγω αυτής το άτομο δεν έχει την ικανότητα κίνησης ακόμα και όρασης (Heimlich, 2011).

Η μειονεξία, σύμφωνα με τον Heimlich (2004), συνδέεται με το πρόβλημα που έχει ένα άτομο κατά την αλληλεπίδραση του με το περιβάλλον. Ένα άτομο δηλαδή μειονεκτεί, όταν έχει μια μορφή αναπηρίας ή βλάβης και αυτή το καθιστά αδύναμο να ανταγωνιστεί μια ομάδα με μη αναπηρίες. Αυτό όμως δεν σημαίνει πως το άτομο μειονεκτεί στη τάξη αλλά μόνο κατά την οργάνωση ομάδων σε δραστηριότητες γυμναστικής.

Τα άτομα με αναπηρίες ανάλογα με τα χαρακτηριστικά τους, είτε σωματικά είτε αισθητηριακά είτε μαθησιακά, χωρίζονται στις εξής κατηγορίες (Heimlich, 2004) : α) διανοητικές αναπηρίες (νοητική καθυστέρηση) β) μαθησιακές δυσκολίες γ) συναισθηματικές ή συμπεριφοριστικές διαταραχές δ) αυτισμός ε) διαταραχές λόγου ή ομιλίας στ) διαταραχές ακοής ζ) διαταραχές όρασης η) σωματικές αναπηρίες ή προβλήματα υγείας θ) τραυματική εγκεφαλική βλάβη ι) πολλαπλές αναπηρίες και τέλος ιι) χαρισματικότητα και ταλέντα.

Ο Κυπριωτάκης (1989) χωρίζει και αυτός ανάλογα με τα χαρακτηριστικά τους τα άτομα με αναπηρίες με διαφορετικές ωστόσο κατηγοριοποιήσεις. Αυτές είναι α) παιδιά με διαταραχές στην όραση β) παιδιά με ελαττωματική ακοή γ) παιδιά με σωματική αναπηρία δ) παιδιά με διαταραχές λόγου ε) παιδιά με διαταραχές στη μάθηση στ) παιδιά με διαταραχές στη συμπεριφορά και τέλος ζ) παιδιά με νοητική καθυστέρηση.

Ο Πολυχρονίου (2004) παραθέτει μια σειρά κατηγοριών για τα άτομα με αναπηρίες, όπως αυτές έχουν προσεγγιστεί σύμφωνα με την οργάνωση των εξυπηρετήσεων- υπηρεσιών στους υπαίθριους χώρους και στα κτήρια. Τις χωρίζει σε τρεις κατηγορίες και η καθεμία περιλαμβάνει και υποθέματα : Α) Άτομα με κινητικές αναπηρίες, Α.1. περιπατητικοί ανάπηροι, Α.2. χρήστες αμαξιδίων Β) Άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες, Β.1. άτομα τυφλά, Β.2. άτομα με μειωμένη όραση Β.3. Άτομα κωφά, Β.4. άτομα με δυσκολίες στην ακοή ή βαρήκοα άτομα.

Στη πρόσφατη αναθεώρηση του Συντάγματος, ο όρος "Άτομα με Αναπηρίες(ΑμεΑ)" καθιερώθηκε με τον μέχρι τότε όρο "Άτομα με Ειδικές Ανάγκες (ΑΜΕΑ)".

Αξίζει να αναφερθεί, πως με τη πρόσφατη αναθεώρηση του άρθρου 21, παράγραφος 6 του Συντάγματος το 2001, στα άτομα με αναπηρίες συγκαταλέγονται εκείνα που έχουν κινητικές, αισθητηριακές, διανοητικές και πολλαπλές αναπηρίες.

Μετά από μια σύντομη αναφορά στα άτομα με αναπηρίες , είναι σημαντικό να ασχοληθούμε με τις κατηγορίες εκείνες που χρειάζονται μια ειδική μεταχείριση στο χώρο των μουσείων με σκοπό τη προσβασιμότητα τους τόσο στη διακίνησή τους όσο και στη πληροφόρησή τους. Οι κατηγορίες που έχουν επιλεχθεί είναι οι εξής α) άτομα με κινητική αναπηρία β) άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες: τύφλωση και μειωμένη όραση και γ) άτομα με βαρηκοΐα ή κώφωση.

3.1 Άτομα με κινητική αναπηρία

3.1.1 Το εννοιολογικό πλαίσιο γύρω απ' αυτή την κατηγορία ατόμων

Τα άτομα με κινητική αναπηρία είναι μια ανομοιογενείς ομάδα ατόμων με ποικίλα χαρακτηριστικά και διαταραχές (Κυπριωτάκης, 1989). Η Griffith (2011) επισημαίνει πως σύμφωνα με τη Νομοθετική πράξη της Εκπαίδευσης των Ατόμων με Αναπηρίες (IDEA), τα άτομα αυτά λειτουργούν λίγο πιο αργά λόγω ενός ορθοπεδικού προβλήματος, όπως οι μυς του σώματος ή άλλων προβλημάτων υγείας, τα οποία είτε υπήρχαν εκ γενετής είτε είναι επίκτητα.

Η κινητική αναπηρία είναι μια πρόσκαιρη ή μόνιμη διαταραχή μιας ορθοπεδικής ή κινητικής ικανότητας και έχει επιπτώσεις στο γνωστικό, θυμικό και κοινωνικό τομέα του ανθρώπου (Κυπριωτάκης, 1989). Από την άλλη, η Griffith (2011) υποστηρίζει ότι η κινητική αναπηρία ενός ατόμου μπορεί να είναι μακροχρόνια ανάλογα τη μορφή αναπηρίας που το άτομο έχει να αντιμετωπίσει .

Οι πιο συνηθισμένες μορφές της κινητικής αναπηρίας συνδέονται με τη εγκεφαλική παράλυση (Κυπριωτάκης, 1989 · Griffith, 2011). Η εγκεφαλική παράλυση, σύμφωνα με τον Batshaw και τους συνεργάτες του (αναφέρεται στο Δαβάζογλου & Κόκκινος, 2011 σελ.452), είναι μια μόνιμη παράλυση που οφείλεται στη βλάβη του εγκεφάλου και μπορεί να επηρεασθεί και από άλλες ασθένειες που έχει δεχθεί το άτομο. Λόγω αυτής, τα άτομα διακατέχονται από έλλειψη συντονισμού και αδυναμία εκούσιων κινητικών δεξιοτήτων.

Ο Κυπριωτάκης (1989) τονίζει πως η εγκεφαλική διαταραχή των ατόμων συνδέεται με τις κινητικές τους διαταραχές τόσο κατά τη προγεννητική περίοδο όσο και κατά τη μεταγενέστερη παιδική ηλικία. Κατά τη προγεννητική, υπάρχει η *παιδική εγκεφαλική πάρεση*, όπου εκδηλώνονται οι πρώτες βλάβες του ανθρώπου λόγω διαταραχών των κινήσεων όπως το τέντωμα των μυών και αργότερα κατά τη μεταγενέστερη παιδική ηλικία, εντοπίζεται η *παιδική εγκεφαλική παράλυση*, όπου σε αυτό το στάδιο παραμένουν οι διαταραχές στη κίνηση και προσθέτονται οι διαταραχές των αισθήσεων (Κυπριωτάκης, 1989).

Άρα τα αίτια της εγκεφαλικής παράλυση οφείλονται σε ατυχήματα και ασθένειες που είναι προγεννητικές, περιγεννητικές(κατά τον τοκετό) και μεταγεννητικές(Κυπριωτάκης, 1989 · Griffith, 2011).

Η εγκεφαλική παράλυση προκαλεί διαταραχές στη κίνηση, ωστόσο όμως δεν είναι μονοδιάστατη. Υπάρχουν περαιτέρω μορφές εγκεφαλικών κινητικών διαταραχών, που δηλώνουν το άκρο του σώματος που εμπλέκεται σε μια κατάσταση (Κυπριωτάκης, 1989 · Griffith, 2011). Αυτές είναι οι εξής :

- μονοπληγία, όταν προσβάλλεται ένα άκρο του σώματος,
- ημιπληγία, όταν προσβάλλονται δύο άκρα της ίδια μεριά του σώματος,
- τριπληγία, όταν προσβάλλονται τρία άκρα όπως για παράδειγμα και τα δύο πόδια και ένα χέρι,
- τετραπληγία, όλα τα άκρα του σώματος έχουν προσβληθεί και σε μερικές περιπτώσεις ακόμα και ο κορμός του σώματος μέχρι και το πρόσωπο,
- παραπληγία, προσβάλλονται τα κάτω άκρα, *διπληγία*, αφορά κυρίως τα πόδια και λίγη σοβαρή συμμετοχή των άνω άκρων

- και τέλος διπλή ημιπληγία , αφορά την μη λειτουργία των άνω άκρων και την λίγη σοβαρή συμμετοχή των κάτω άκρων (Κυπριωτάκης, 1989 · Griffith, 2011).

Τα περισσότερα άτομα με κινητική αναπηρία χαρακτηρίζονται με υπερτονία, δηλαδή τους τεταμένους και συσπόμενους μυς (Griffith, 2011). Τα άτομα αυτά δυσκολεύονται στην απτή επαφή με τα αντικείμενα λόγω μη συγχρονισμού των κινήσεων τους. Ο Κυπριωτάκης(1989) αναφέρει την υπερτονία ως *υποτονικότητα*, η οποία έχει ως αποτέλεσμα την ελάττωση της τονικότητας των μυών του σώματος.

Σε μια μικρότερη κατηγορία ατόμων με κινητική αναπηρία παρουσιάζεται η αθέτωση (Κυπριωτάκης, 1989 · Griffith, 2011). Η αθέτωση αφορά κυρίως την ακούσια και άστατη κίνηση των άκρων του σώματος με αποτέλεσμα τα άτομα να μη μπορούν να σταθούν, το κεφάλι αδυνατεί να σταθεί όρθιο και η γλώσσα προεξέχει από το στόμα (Κυπριωτάκης, 1989 · Griffith, 2011). Τα άτομα αυτά, όπως αναφέρει η Griffith (2011) δεν μπορούν να ελέγξουν το σώμα τους και δυσκολεύονται αρκετά στην απτή επαφή αντικειμένων.

Σε μικρότερη συχνότητα, στα άτομα με κινητική αναπηρία εμφανίζεται η αταξία (Κυπριωτάκης, 1989). Τα άτομα αυτά, σύμφωνα με τον Hill (αναφέρεται στο Δαβάζογλου & Κόκκινος, 2011 σελ. 455) έχουν ασυγχρόνιστες κινήσεις και παρόλο που δεν μπορούν να στηριχτούν μόνο τους και δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στη κίνηση των χεριών, προσπαθούν να συγκεντρώσουν τη βαρύτητα στα πόδια τους. Από την άλλη, ο Κυπριωτάκης (1989) υποστηρίζει πως η κινητική αστάθεια και η έλλειψη συνεργασίας των κινήσεων οφείλονται στη σπονδυλική στήλη, η οποία καθορίζει κάθε τους κίνηση.

Τα άτομα με κινητική αναπηρία λόγω των εγκεφαλικών διαταραχών, διαταράσσουν το νευρικό και μυϊκό σύστημα του οργανισμού (Griffith, 2011). Κλείνοντας το εννοιολογικό πλαίσιο αυτής της κατηγορίας, σημαντικό θα ήταν να αναφερθούμε πως σε αρκετές περιπτώσεις η σωματική αναπηρία συνοδεύεται και από άλλα σύνδρομα όπως τη νοητική ανεπάρκεια, διαταραχές μάθησης, κ.ά. (Κυπριωτάκης, 1989).

3.1.2 Η πρόσβαση των ατόμων με κινητική αναπηρία στο μουσειακό χώρο

Για να θεωρηθεί προσβάσιμο ένα κτήριο, θα πρέπει να διαθέτει τις κατάλληλες υποδομές τόσο στις εσωτερικές του εγκαταστάσεις όσο και στις εξωτερικές (Ζουμπουλή, 2013.) Οι προδιαγραφές αυτές σχετίζονται με τη κύρια είσοδο του κτηρίου, τους ανελκυστήρες, τους προθάλαμους, τους κοινόχρηστους χώρους ακόμα και τους χώρους υγιεινής (Υ.ΠΕ.Κ.Α., 1998). Τα άτομα με κινητική αναπηρία, ως η πιο συχνή ομάδα επισκεπτών, χρειάζονται ειδική μεταχείριση λόγω της μειωμένης κινητικότητάς τους (Leitinger, 2004).

Οι προϋποθέσεις εξασφάλισης της προσβασιμότητας για τα άτομα με κινητική αναπηρία στα μουσεία αφορά το χώρο στάθμευσης, τις ράμπες γύρω από το μουσείο τόσο εσωτερικά όσο και εξωτερικά, τις πόρτες εισόδου-εξόδου, τα γραφεία υποδοχής και τις θυρίδες εξυπηρέτησης και φυσικά τους χώρους υγιεινής (Leitinger, 2004 · Τσιτούρη, 2005). Οι προβλέψεις για προσβασιμότητα των ομάδων με κινητική αναπηρία αποτελεί προτεραιότητα στο σχεδιασμό των μουσείων, αφού το ζητούμενο είναι η άρση των εμποδίων για την ελεύθερη διακίνηση των ατόμων αυτών σε χαμηλό επίπεδο (Τσιτούρη, 2005).

Η ύπαρξη κατάλληλων χώρων στάθμευσης για τα άτομα με κινητική αναπηρία είναι απαραίτητη (Ζουμπουλή, 2013). Στην νέα ελληνική νομοθεσία, η ιδέα αυτή εκφράζεται μέσα από το έργο «Πρότυπο για την Ασφάλεια Χρήσης και Προσβασιμότητα των Δομικών Έργων» που έγκειται ακόμα στο προσχέδιο της δημόσια διαπραγμάτευσης στη Κύπρο. Σύμφωνα με τον νέο νόμο, οι ειδικοί χώροι στάθμευσης πρέπει να υπάρχουν σε οικιστικά και μη κτήρια, σε οργανωμένους υπαίθριους χώρους και σε πολυώροφους χώρους στάθμευσης (Ζουμπουλή, 2013).

Όπως αναφέρει η Τσιτούρη (2005 σελ. 39), «η εξασφάλιση της καθολικής φυσικής πρόσβασης είναι η σύνδεση μεταξύ του χώρου στάθμευσης-οδοστρώματος-πεζοδρομίου-κτηρίου» Έτσι λοιπόν, για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας σ' ένα μουσειακό χώρο, η προσπελασιμότητα, όπως έχει ήδη αναφερθεί, αποτελεί βασική αρχή για την εγγύηση της πρόσβασης στο χώρο. Ως σημείο εκκίνησης για τη πρόσβαση σε χώρους πολιτισμού αποτελούν οι θέσεις στάθμευσης (Leitinger, 2004 · Τσιτούρη, 2005). Αυτές πρέπει να βρίσκονται όσο το δυνατόν πιο κοντά στη προσβάσιμη είσοδο για τα άτομα με κινητική αναπηρία και να είναι στεγασμένες, αφού λόγω χρήσης αναπηρικού αμαξιδίου, τα άτομα δεν μπορούν να κρατήσουν ομπρέλα (Leitinger, 2004).

Απαραίτητο στοιχείο που πρέπει να φέρουν οι χώροι στάθμευσης είναι το Διεθνές Σύμβολο Προσβασιμότητας, το οποίο χρειάζεται να είναι αποτυπωμένο στο έδαφος αλλά και αναρτημένο πάνω από την αντίστοιχη θέση ή στο τοίχο (Leitinger, 2004 · Ζουμπουλή, 2013).

Για να θεωρηθεί ένα μουσείο προσιτό και προσβάσιμο για άτομα με κινητική αναπηρία και όχι μόνο, θα πρέπει να διαθέτει τις εξής εξυπηρετήσεις (Πολυχρονίου, 2004):

- Να υπάρχουν θέσεις στάθμευσης αποκλειστικά για ΑμεΑ, που αποτελούν το 5% των συνολικά διατεθειμένων, και πάντως τουλάχιστον μια σε περιπτώσεις λίγων θέσεων. Οι θέσεις πρέπει να έχουν κατάλληλες διαστάσεις (3,30 x 5,00μ.), να ευρίσκονται κοντά στην είσοδο του κτηρίου

που είναι προσεγγίσιμη από ΑμεΑ και η κίνηση από την θέση στην είσοδο να γίνεται χωρίς εμπόδια.

Σε περίπτωση που κάποιο αυτοκίνητο μεταφέρει άτομα με κινητική αναπηρία σε τροχοκαθίσματα, τότε οι διαστάσεις για να θεωρηθούν κατάλληλες πρέπει να είναι 4,80μ. x 6,00μ. (Ζουμπουλή, 2013). Έτσι, εξασφαλίζεται αρκετός χώρος για το άτομα με κινητική αναπηρία, ώστε να συναρμολογήσει το αμαξίδιο του και να μεταφερθεί μ' αυτό (Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων, 2008).

Η διαδρομή από το χώρο στάθμευσης ως και τη κεντρική-κύρια είσοδο πρέπει να είναι άνευ εμποδίων (Leitinger, 2004 · Ζουμπουλή, 2013). Η πρόσβαση των ατόμων με κινητική αναπηρία από τη κύρια είσοδο πρέπει να είναι επιτεύξιμη χωρίς να υπάρχουν υψηλά κράσπεδα και αν υπάρχει εναλλαγή επιπέδων κατά τη προσέγγιση της εισόδου, τότε χρειάζεται η ύπαρξη ράμπας (Leitinger, 2004 · Ζουμπουλή, 2013).

Η κύρια είσοδος πρέπει να είναι κατάλληλα προσεγγμένη στις ανάγκες των ατόμων με κινητική αναπηρία. Οι υπόλοιπες, αν υπάρχουν, όπως αναφέρει ο Leitinger (2004), για να είναι προσεγγίσιμες από τα άτομα με αμαξίδιο θα πρέπει να διαθέτουν εγκατάσταση χειρολισθήρων, επισημάνσεις των ακμών των σκαλοπατιών, τη χρήση αντιολισθητικών δαπέδων, κ.λπ.. Επίσης, στη κύρια είσοδο, θα πρέπει να διατίθενται για τους επισκέπτες, εφόσον αυτοί το ζητήσουν, αμαξίδια για τη καλύτερη εξυπηρέτησή τους στο μουσείο.

Μετά από τις εξωτερικές προδιαγραφές σχεδιασμού για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας, οι ράμπες αποτελούν σημαντικό μέσο των ατόμων με κινητική αναπηρία για την ελεύθερη διακίνησή τους στα μουσεία. Ο Leitinger (2004) γνωστοποιεί ότι σε περίπτωση που το μουσείο ή κάποιος άλλος χώρος, δεν είναι ευρύχωρος τότε οι ράμπες με μέγιστη κλίση δεν πρέπει να ξεπερνούν το 10%, αυτές χρειάζεται να διαθέτουν εύχρηστους χειρολισθήρες και στις δύο πλευρές κατά όλο το μήκος τους και σε ύψος 75 και 100 εκ.

Οι χειρολισθήρες θα πρέπει να έχουν απόσταση ενός μέτρου από τη σκάλα και η διάμετρος αυτών 0,5 εκατοστά ενώ το ύψος τους να ανέρχεται στα 0,70 μέτρα για το κάτω μέρος του χειρολισθήρα και 0,90 για το άνω (Ζουμπουλή, 2013).

Οι ράμπες με μεγαλύτερη κλίση των 10%, είναι χρήσιμο να διαθέτουν οριζόντια τμήματα ελάχιστου μήκους 120εκ. ανά μέγιστη απόσταση 10 μέτρων, με αποτέλεσμα να μπορεί ο χρήστης αμαξιδίου να κάνει στάσεις (Leitinger, 2004). Επίσης, αναφέρει ότι το πλάτος των ραμπών πρέπει να είναι τουλάχιστον 150εκ. και να έχουν αντιολισθητική επιφάνεια για την ασφάλεια του ατόμου σε περίπτωση πτώσης.

Το υλικό από το οποίο είναι συνήθως κατασκευασμένες όπως αλουμίνιο, πλαστικό ενισχυμένο με γυαλί, ξύλο, είναι ανθεκτικό και η επιφάνεια τους πρέπει να είναι αντιολισθητική κάτι που μπορεί να επιτευχθεί εύκολα με τη χρήση λεπτού λαστιχένιου τάπητα (Ζουμπουλή, 2013).

Εφόσον οι ράμπες βοηθούν τα άτομα να προσεγγίσουν εύκολα την είσοδο στο κτήριο, οι πόρτες, ανάλογα με το πώς είναι φτιαγμένες, διευκολύνουν ή δυσκολεύουν την εσωτερική πρόσβαση των ατόμων με κινητική αναπηρία στο μουσείο. Συνήθως, κατά τον Leitinger (2004), τα ιστορικά κτήρια έχουν βαριές πόρτες με δύο θυρόφυλλα και έχουν πλάτος μικρότερο των 80 εκατοστών. Αυτά πρέπει να αντικατασταθούν με μηχανισμό αυτόματου ανοίγματος με επιβράδυνση

στο κλείσιμο, σε περίπτωση που η ενέργεια που θα δαπανηθεί για να κινηθεί το χερούλι υπερβαίνει τα 20 Newton/meter.

Κατά την είσοδο στο μουσείο, τα γραφεία υποδοχής, οι πάγκοι εξυπηρέτησης πρέπει να είναι στο κατάλληλο ύψος για τη σωστή και ατομική χρήση των ατόμων με κινητική αναπηρία. Το ίδιο ισχύει και για το ύψος των εκθεμάτων. Όλοι οι πάγκοι, όπως του εκδοτηρίου, του βεστιαρίου, του πωλητηρίου, του αναψυκτηρίου, πρέπει να έχουν μέγιστο ύψος 80 εκατοστών, ώστε να μπορούν να τους χρησιμοποιούν τόσο τα άτομα με αναπηρικό αμαξίδιο όσο και τα άτομα με μέτριο ανάστημα (Leitinger, 2004 · Πολυχρονίου, 2004).

Αν στο μουσειακό χώρο υπάρχουν τηλεφωνικές συσκευές, αυτές πρέπει να είναι σε κατάλληλο ύψος με ολοκληρωμένο εξοπλισμό ώστε να χρησιμοποιούνται από όλους τους επισκέπτες (Πολυχρονίου, 2004).

Πιο εξειδικευμένες αλλαγές απαιτούνται στους χώρους υγιεινής. Οι χώροι αυτοί διαφέρουν από τους χώρους υγιεινής των τυπικών αναπτυσσόμενων ατόμων, ειδικά όταν θέλει να το χρησιμοποιήσει ένα άτομο με αμαξίδιο (Τσιτούρη, 2005). Αρχικά, οι πόρτες των χώρων πρέπει να ανοίγουν προς τα έξω. Σε περίπτωση που αυτό δεν είναι δυνατό τότε πρέπει να αντικατασταθούν από συρόμενες (Leitinger, 2004). Η τουαλέτα πρέπει να διαθέτει ελεύθερο χώρο διαμέτρου 150 εκατοστών για τον ελιγμό των αναπηρικών αμαξιδίων. Στις δύο πλευρές της τουαλέτας χρειάζεται να υπάρχουν χειρολαβές σε ύψος 75 εκατοστών από το δάπεδο (Leitinger, 2004 · Πολυχρονίου, 2004). Το κάθισμα της λεκάνης πρέπει να βρίσκεται σε ύψος 46 εκατοστών και καλό θα ήταν να υπάρχει ένα γάντζος για το κρέμασμα των ρούχων των χρηστών με αναπηρικό αμαξίδιο (Leitinger, 2004).

Εάν το μουσείο διαθέτει ανελκυστήρα κρίνεται σημαντικό οι διαστάσεις του να είναι το λιγότερο 1,4μ. μήκος και με πλάτος 1,10μ.. Το άνοιγμα της πόρτας του θα είναι 0,80μ. τουλάχιστον και η είσοδος και η έξοδος του θα πρέπει να είναι προσπελάσιμες, χωρίς κανένα εμπόδιο (Ζουμπουλή, 2013)

Τα μουσεία που δε διαθέτουν ανελκυστήρα, μπορούν να καταφύγουν σε εναλλακτικούς τρόπους πρόσβασης, όπως τα αναβατόρια (Πολυχρονίου, 2004 · Τσιτούρη, 2005). Τα αναβατόρια μπορούν να διευκολύνουν τα άτομα να μετακινηθούν οριζόντια ή κατακόρυφα ανάλογα με τη διαρρύθμιση του χώρου όπως για παράδειγμα ύπαρξης σκαλιών (Τσιτούρη, 2005).

Η κίνηση των ατόμων με κινητική αναπηρία δεν μεριμνά μόνο στην έλλειψη εμποδίων στο μουσειακό χώρο αλλά και κατά πόσο οι διάδρομοι είναι κατάλληλοι για την ελεύθερη διακίνηση του ατόμου. Το καλύτερο λειτουργικό μήκος των κτηριακών διαδρόμων πρέπει να είναι στα 1,2 μ. ενώ των προθαλάμων των ανελκυστήρων και των κλιμακοστασίων στα 1,5 μ.

Εκτός από τις προδιαγραφές που χρειάζεται να πληροί ένα μουσείο για να είναι προσβάσιμο σε άτομα με κινητική αναπηρία, οφείλει να έχει χαρακτηριστικά που θα εξασφαλίσουν ένα ασφαλές, φιλικό και γεμάτο πληροφορίες περιβάλλον για τα άτομα με προβλήματα όρασης.

3.2. Άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες: Τύφλωση και μειωμένη όραση

3.2.1 Το εννοιολογικό πλαίσιο γύρω απ' αυτή την κατηγορία ατόμων

Τα άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες: προβλήματα όρασης ή τύφλωση καταρτίζονται από μεγάλη ετερογένεια καθώς έχουν ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, ιδιαίτερες ικανότητες και διαφέρουν μεταξύ τους ως προς την ικανότητα κίνησης και φυσικά ως προς την κατάκτηση της νέας γνώσης.

Ως τύφλωση χαρακτηρίζεται η απουσία αντίληψης του φωτός, συμπεριλαμβάνοντας τόσο την μερική όσο και την ολική απώλεια όρασης (Αργυρόπουλος, 2011) και την αδυναμία του οπτικού οργάνου να συλλάβει οπτικά ερεθίσματα ή αναπαραστάσεις (Κυπριωτάκης, 1989).

Σε αντίθεση με άλλες κατηγορίες, όπως τα άτομα με αναπηρίες που έχουν γενικούς ορισμούς από τη Νομοθετική Πράξη, οι διαταραχές όρασης σύμφωνα με τη Dowse (2011) έχουν και νομικούς και εκπαιδευτικούς ορισμούς.

Ο νομικός όρος της τύφλωσης αφορά την οπτική οξύτητα και το οπτικό πεδίο του ατόμου. Οπτική οξύτητα είναι η ευκρίνεια του οπτικού σήματος, το τι βλέπει δηλαδή το άτομο, η ικανότητα διάκρισης μιας σαφούς μορφής (Αργυρόπουλος, 2011 · Dowse, 2011). Για να μετρήσει κάποιος την οπτική οξύτητα, χρειάζεται το γράφημα του Snellen, το οποίο αποτελείται από γράμματα, αριθμούς ακόμα και εικόνες τοποθετημένα σε διάφορα μεγέθη και αποδίδεται με το κλάσμα 6/6 (Αργυρόπουλος, 2011 · Dowse, 2011).

Οι δείκτες μέτρησης ποικίλουν ανά χώρα, όπως υποστηρίζει ο Mason (αναφέρεται στο Παντελιάδου & Αργυρόπουλος, 2011 σελ. 31), καθώς αυτές δημιουργούνται με βάση την απόσταση οπτικής οξύτητας, για παράδειγμα 20/20 που καθορίζει το γράφημα. Στην Ελλάδα, η οπτική οξύτητα μετριέται στα 10/10. Έτσι λοιπόν, ο Mason (αναφέρεται στο Παντελιάδου & Αργυρόπουλος, 2011 σελ.31) τονίζει πως αν το μέτρο οξύτητας του ματιού είναι 3/20, αυτό σημαίνει πως ένα υγιές μάτι μπορεί να δει ή να διακρίνει κάτι σε απόσταση 20 μέτρων, σε αντίθεση με το άτομο με προβλήματα όρασης που μπορεί να το δει σε μόλις 3 μέτρα.

Σύμφωνα με τη Dowse (2011) ένα άτομο θεωρείται νομικά τυφλό, αν το οπτικό πεδίο είναι περιορισμένο δηλαδή σχετίζεται με τη περιοχή που αντιλαμβάνεται το μάτι όταν το κεφάλι του ατόμου παραμένει σταθερό. Ένα φυσιολογικό και υγιές μάτι μπορεί να δει αντικείμενα σε εύρος περίπου 150 μοιρών ενώ το άτομο με περιορισμένη όραση σε 20 μόλις μοίρες (Αργυρόπουλος, 2011).

Σε έρευνα του Koenig (αναφέρεται στο Δαβάζογλου και Κόκκινος, 2011 σελ.405) υποστήριξαν πως οι μοίρες του οπτικού πεδίου του ατόμου διαφέρουν ως προς τον οριζόντιο και κατακόρυφο άξονα. Το άτομο σε οριζόντιο άξονα μπορεί να δει κάτι σε 150 μοίρες ενώ στο κατακόρυφο 120 μοίρες.

Ο Αργυρόπουλος (2011) αναφέρει πως ο όρος «νομικώς τυφλά άτομα» σχετίζεται με τα άτομα, τα οποία η οπτική οξύτητα του καλύτερου οφθαλμού τους σε συνδυασμό με το καλύτερο οπτικό πεδίο δεν μπορεί να ξεπεράσει το 20/200 ή αλλιώς είναι μικρότερο των 20 μοιρών.

Η ευαισθησία στο δυνατό ή το αδύναμο φωτισμό και στις εναλλαγές του, η δυνατότητα διάκρισης των χρωματικών αποχρώσεων και η δυνατότητα λήψης μια εικόνας ή αντικειμένου με το ένα ή και τα δύο μάτια είναι χαρακτηριστικά που

συνδέονται με τη διαταραχή της όραση των ατόμων (Mason, αναφέρεται στο Παντελιάδου & Αργυρόπουλος, 2011 σελ. 32).

Προτού αναλύσουμε τον εκπαιδευτικό ορισμό της τύφλωσης, σημαντικό είναι να επισημάνουμε τους ορισμούς που δίνει ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας για τα άτομα με διαταραχές όρασης. Σύμφωνα με αυτόν λοιπόν, χωρίζει τα άτομα σε δύο κατηγορίες σ' αυτά που έχουν μερική απώλεια όρασης και σε εκείνα με ολική απώλεια όρασης. Στη πρώτη κατηγορία, εντάσσονται τα άτομα που έχουν οπτική οξύτητα μεταξύ 6/18 και 3/60 ενώ στη δεύτερη, τα άτομα εκείνα που έχουν οπτική οξύτητα μικρότερη από 3/60 (Αργυρόπουλος, 2011).

Ο νομικός όρος λοιπόν της τύφλωσης, σύμφωνα με την Dowse (2011) δεν έχει κάποια εκπαιδευτική διάσταση απλά υποβοηθάει τα άτομα αυτά να εξυπηρετηθούν καλύτερα σε θέματα που αφορούν τα θεσμικά και κοινωνικά τους δικαιώματα όπως η λήψη επιδομάτων ή ακόμα και η προσλήψεις σε χώρους εργασίας

Ο εκπαιδευτικός όρος για τη τύφλωση έρχεται να καλύψει το νομικό όρο, ο οποίος δεν συμπεριέλαβε τη σχέση μάθησης και όρασης.

Η Νομοθετική Πράξη για την Εκπαίδευση των Ατόμων με Αναπηρία (IDEA-αναφέρεται στο Δαβάζογλου & Κόκκινος, 2011 σελ. 408) δίνει ιδιαίτερη μέριμνα για την εκπαίδευση του ατόμου με διαταραχές όρασης «Διαταραχές όρασης, συμπεριλαμβανομένης της τύφλωσης, σημαίνει μια δυσλειτουργία της όρασης, η οποία, ακόμα και με διόρθωση, επηρεάζει αρνητικά την εκπαιδευτική επίδοση του παιδιού. Ο όρος περιλαμβάνει τόσο την μερική όσο και την τύφλωση». Ο όρος περιέχει μέσα τη λέξη "διόρθωση" που αναφέρεται στη χρήση κατάλληλων μέσων όπως γυαλιά, φακούς για τη καλύτερη οπτική οξύτητα του ατόμου.

Η Dowse (2011) αναφέρει πως οι εκπαιδευτικοί όροι των ατόμων με διαταραχές όρασης, κατηγοριοποιούνται έτσι σύμφωνα με το βαθμό χρήσης της όρασής τους. Αρχικά, διαφοροποιούνται τα παιδιά με ολική τύφλωση τα οποία για να αποκομίσουν χρήσιμες πληροφορίες χρησιμοποιούν τις αισθήσεις τους και κυρίως την αφή. Αργότερα, ταξινομούνται τα παιδιά που είναι λειτουργικά τυφλά δηλαδή λόγω της περιορισμένης τους όρασης μπορούν να αντλήσουν πληροφορίες μέσα από την αφή αλλά και να χρησιμοποιήσουν την υπολειπόμενη όραση τους. Τέλος, τα παιδιά με μερική όραση που η υπολειπόμενη όραση είναι πρωταρχική ως προς τη λήψη πληροφοριών ωστόσο όμως για τη καλύτερη εξυπηρέτησή τους μπορούν να καθοδηγηθούν και από ακουστικά και απτικά ερεθίσματα.

Τα αίτια που προσβάλλουν συνήθως την ικανότητα οπτικής αντίληψης των ατόμων είναι είτε κληρονομικά είτε επίκτητα (Κυπριωτάκης, 1989 · Αργυρόπουλος, 2011). Στα κληρονομικά αίτια ανήκουν η έλλειψη χρωστική ουσίας στο χοριοειδή, οι διαθλαστικές ανωμαλίες που σχετίζονται με τη κλίση των ακτινών του φωτός, τις δομικές βλάβες που προκαλούν καταρράκτη, γλαύκωμα και άλλα (Κυπριωτάκης, 1989 · Dowse, 2011). Τα επίκτητα αίτια συνδέονται κυρίως μια μολυσματικές ασθένειες, τραυματισμούς του κρανίου κατά τη γέννηση και διαταραχές στο μεταβολισμό (Κυπριωτάκης, 1989 · Dowse, 2011).

Σύμφωνα με τον Αργυρόπουλο (2011) τα αίτια της διαταραχής της όρασης προσδιορίζουν τόσο το τρόπο όσο και το χρόνο της απώλεια όρασης. Αναφέρει επίσης, τα κληρονομικά αίτια ως *συγγενείς* και τα σχετίζει με τη προγεννητική και περιγεννητική περίοδο. Τα εκ γενετής τυφλά άτομα είναι εκείνα που δεν έχουν οπτικές μνήμες ακόμα και μέχρι την ηλικία των 5. Σε αντίθεση με τα παραπάνω, τα

άτομα που χάνουν λόγω κάποιου ατυχήματος την όρασή τους και έχουν ήδη αναπτύξει οπτικές εικόνες έχουν επίκτητη τύφλωση.

Τα άτομα με μερική ή ολική απώλεια όρασης για να κατακτήσουν τη γνώση αλλά και να προσκομίσουν πληροφορίες, χρησιμοποιούν διάφορα βοηθητικά μέσα όπως μαγνητόφωνα, δίσκους και "ομιλούντα βιβλία" αλλά πιο χρήσιμο είναι το υλικό για το σύστημα Braille (Κυπριωτάκης, 1989 · Αργυρόπουλος, 2011 · Dowse, 2011).

Το σύστημα Braille, κατασκευάστηκε από τον Louis Braille το 1829 ώστε να βοηθήσει στην ανάπτυξη της ανάγνωσης και της γραφής για τα άτομα με μειωμένη όραση (Κουτάντος, 2005 · Αργυρόπουλος, 2011).

Σύμφωνα με τη Dowse (2011) αποτελείται από ένα απτικό σύστημα γραφής και ανάγνωσης, στο οποίο τα γράμματα, οι αριθμοί και όλα τα άλλα σύμβολα αναπαριστούνται με την μορφή ανάγλυφων κουκίδων. Στηρίζεται πάνω σε μια δομική μονάδα, το εξάστιγμο, το οποίο αποτελείται από έξι ανάγλυφες κουκκίδες πάνω σ' ένα πίνακα διαστάσεων 3 x 2 δηλαδή είναι τοποθετημένες σε κατακόρυφη στήλη των τριών στιγμών ύψους και των δύο στιγμών πλάτους σε διάφορους συνδυασμούς (Κυπριωτάκης, 1989 · Αργυρόπουλος, 2011).

Η γραφή και η ανάγνωση μέσω Braille, σύμφωνα με τον Αργυρόπουλο (2011), είναι μια πολύπλοκη διαδικασία σε σχέση με τη γραφή και την ανάγνωση μέσω της όρασης, με τη βοήθεια του κώδικα Braille τα άτομα με σοβαρά προβλήματα όρασης μπορούν να εμπλουτίσουν την απτικής τους εμπειρία και φυσικά να συντονίσουν τις κινήσεις των χεριών και των δακτύλων τους.

Τα ανάγλυφα σύμβολα τυπώνονται από αριστερά προς τα δεξιά πάνω σ' ένα χοντρό χαρτί και έτσι το άτομο μπορεί να ψηλαφίσει με τα άκρα των δακτύλων του τις ανάγλυφες στιγμές με σκοπό την ανάγνωση του κειμένου (Κυπριωτάκης, 1989 · Κουτάντος, 2005). Με τη μαλακή οριζόντια κίνηση των ακροδαχτύλων πάνω στο χαρτί, αποφεύγεται ο ιδρώτας που συνήθως επιβραδύνει την ταχύτητα ανάγνωσης (Αργυρόπουλος, 2011). Τα ακροδάχτυλα, για την ακριβή ανάγνωση των πληροφοριών στο χαρτί, ακολουθούν μια ελαφριά κατακόρυφη πίεση πάνω στις κουκκίδες (Αργυρόπουλος, 2011). Στην Ελλάδα, χρησιμοποιούνται οι μηχανές Braille όπως η Perkins Braille και η Tatrapoint (Κουτάντος, 2005).

3.2.2 Η πρόσβαση των ατόμων με αισθητηριακές αναπηρίες: τύφλωση και μειωμένη όραση στο μουσειακό χώρο

Τα άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες: προβλήματα όρασης ή τύφλωση αντιμετωπίζουν προβλήματα προσαρμογής στο χώρο, ειδικά αν αυτός είναι άγνωστος. Λόγω της μειωμένης ή της ολικής απώλειας όρασης τους, τα άτομα αυτά νιώθουν αβεβαιότητα κατά τη παρουσίας τους σ' ένα νέο περιβάλλον και γι' αυτό το λόγο ο νέος χώρος πρέπει να τους δίνει τις απαραίτητες πληροφορίες για την αυτόνομη διακίνησή τους (Ζουμπουλή, 2013).

Σύμφωνα με τον Boussaid (2004), τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν τα άτομα με προβλήματα όρασης με στόχο τη διακίνηση τους στα μουσεία, βασίζονται κυρίως σε θέματα αισθητηριακής φύσης και όχι μόνο στο να αφαιρεθούν τα αρχιτεκτονικά εμπόδια από το μουσείο, όπως τα άτομα με κινητική αναπηρία. Τα άτομα με σοβαρά προβλήματα όρασης για να έρθουν σε επαφή με ένα αντικείμενο, σύμφωνα με τον Αργυρόπουλο (2011) χρησιμοποιούν τις εξής αισθήσεις: την όραση, κυρίως τα άτομα με μειωμένη όραση, την αφή και την ακοή.

Οι προδιαγραφές που πρέπει να ληφθούν υπόψη από τα μουσεία για τη πρόσβαση των ατόμων αυτών στο χώρο τους πρέπει να αφορούν τη κινητικότητα και τον προσανατολισμό τους με αποτέλεσμα να δημιουργήσουν νοητικούς χάρτες για την εξερεύνηση του χώρου (Mason & McCall, 2004). Με τη δημιουργία νοητικών χαρτών, τα άτομα έχουν μια ακριβή εικόνα συντονισμού και ανάπτυξης της κινητικότητάς τους (Mason & McCall, 2004). Τα άτομα με μειωμένη όραση μπορούν πιο εύκολα να δημιουργήσουν μια νοητική εικόνα λόγω των ήδη υπάρχοντων εικόνων που έχουν ενώ τα άτομα με τύφλωση αργούν λίγο στη δημιουργία νοητικών χαρτών λόγω μη υπάρχοντων ερεθισμάτων (Mason & McCall, 2004).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση Τυφλών (European Blind Union-EBU) είναι μια ευρωπαϊκή μη κυβερνητική οργάνωση που εκπροσωπεί τους τυφλούς και τα άτομα με μειωμένη όραση στην Ευρώπη και έχει ως σκοπός να προστατέψει και να προωθήσει τα κοινωνικά, πολιτισμικά και οικονομικά συμφέροντα αυτών (Boussaid, 2004). Η Ένωση λοιπόν, το 2001 πραγματοποίησε ένα είδος έρευνας που επικεντρώνεται στη πρόσβαση των ατόμων με προβλήματα όρασης στα μουσεία και κυρίως στη πρόσβαση των ατόμων αυτών στα εκθέματα των μουσείων (Boussaid, 2004). Λόγω της αίσθησης της αφής, ο χώρος και τα εκθέματα προσαρμόζονται σύμφωνα με αυτή, ώστε το άτομο με προβλήματα όρασης να μπορεί να λάβει πληροφορίες τόσο για το χώρο για να κινηθεί αυτόνομα αλλά και για τη κατανόηση των μηνυμάτων που θέλει να περάσει το έκθεμα. Έτσι, η EBU στο σχέδιο δράσης της τονίζει δύο σημεία, αρχικά: (Boussaid, 2004 σελ. 55-56):

- Τη πληροφορία-Σχέδιο Δράσης, σημείο Β: «Προώθηση της πρόσβασης στον πολιτισμό και τη πληροφορία με κάθε διαθέσιμο μέσο (προσβασιμότητα μουσείων, δικαίωμα ψηλάφησης των έργων κλπ.»
- Και το Σχέδιο Δράσης για την κινητικότητα και τους σκύλους οδηγούς, σημείο 15: «Πρέπει να εξετάσουμε την κινητικότητα, και την προσβασιμότητα των εκθεμάτων και των πληροφοριών στο μεγαλύτερο δυνατό βαθμό για τυφλούς και άτομα με μειωμένη όραση σε μουσεία κλπ, όπως για παράδειγμα επιδαπέδια σήμανση που θα επιτρέπει στους τυφλούς να κινούνται ελεύθερα, να τους επιτρέπεται να αγγίζουν τα γλυπτά, και κάθε

πληροφορία που μεταδίδεται από τα ΜΜΕ να είναι σε μορφή κατάλληλη για τυφλούς και άτομα με μειωμένη όραση. Προκειμένου να πετύχουμε αυτό το στόχο, πρέπει να έρθουμε σε επαφή με την Επιτροπή Πολιτισμού.»

Η έρευνα του EBU, περιορίζεται στη πρόσβαση στο μουσειακό χώρο για τα άτομα με προβλήματα όρασης αλλά εισέρχεται κυρίως στη προσβασιμότητα των ατόμων αυτών με τα εκθέματα και στην επαφή τους μ' αυτά.

Στόχος των μουσείων είναι τα άτομα με προβλήματα όρασης να είναι ικανά να κινούνται αυτόνομα στο χώρο και να γνωρίζουν τη διάταξη των εκθεμάτων που τα περιβάλλει. Τα άτομα με κινητική αναπηρία και τα άτομα με βαρηκοΐα ή κώφωση μπορούν μέσω της όρασης να δουν ένα έκθεμα και να αποκωδικοποιήσουν τη σημασία του στο χώρο και το τι προβάλλει. Σε αντίθεση με αυτά, τα άτομα με προβλήματα όρασης χρησιμοποιούν είτε την υπολειπόμενη όραση που έχουν, είτε την αφή και την ακοή, ως πηγές αποκρυπτογράφησης των πληροφοριών (Τσιτούρη, 2005). Οι οπτικές προσαρμογές αφορούν κυρίως τα άτομα με μειωμένη όραση.

Στον εξωτερικό περιβάλλοντα χώρο, όπου βρίσκονται οι θέσεις στάθμευσης, πρέπει να υπάρχει ελεύθερη ζώνη όδευσης πεζών με ενσωματωμένο τον οδηγό τυφλών για να μπορούν τα άτομα με προβλήματα όρασης να κινούνται ελεύθερα και χωρίς εμπόδια ως τη κεντρική είσοδο του κτηρίου (Πολυχρονίου, 2004).

Στον εσωτερικό χώρο του μουσείου, χρειάζεται να υπάρχουν σε όλους τους κοινόχρηστους χώρους κατάλληλες διαδρομές ελάχιστου πλάτους 1,50μ., χωρίς εμπόδια, και να περιλαμβάνουν οδηγό τυφλών (Πολυχρονίου, 2004). Τυχόν μικρές αλλαγές στάθμης (δηλαδή επιπέδων) πρέπει να καλύπτονται, εκτός από τα σκαλοπάτια, από κεκλιμένα επίπεδα μέγιστης κλίσης 5%, ελάχιστου πλάτους 1,50μ., τα οποία θα διαθέτουν απαραίτητα τους κατάλληλους χειρολισθήρες, πλατύσκαλα και αντλιοσθητικό δάπεδο (Πολυχρονίου, 2004).

Στο μουσειακό χώρο, σύμφωνα με τον Πολυχρονίου (αναφέρεται στο ΥΠΠΟ, 2004) για την ελεύθερη και πιο σίγουρη στάση και διακίνηση των ατόμων με προβλήματα όρασης, πρέπει να υπάρχει άπλετος φωτισμός, με επίπεδο φωτισμού 50-300 lux. Καλό θα ήταν, να αποφεύγεται ο σκηνογραφικός τρόπος έκθεσης, σύμφωνα με τον οποίο φωτίζονται μόνο τα εκθέματα και οι χώροι διαδρομής παραμένουν σκοτεινοί, εμποδίζοντας έτσι τη διακίνηση των ατόμων με προβλήματα όρασης.

Οι ανελκυστήρες πρέπει να έχουν κατάλληλες διαστάσεις, όπως προαναφέρθηκε, διάχυτο φωτισμό και φυσικά ηχητική περιγραφή του κάθε ορόφου ώστε να διευκολύνονται τα άτομα με προβλήματα όρασης (Πολυχρονίου, 2004 · Ζουμπουλή, 2013). Σημαντικό είναι, στον εξοπλισμό του ανελκυστήρα να υπάρχει κώδικας Braille (Πολυχρονίου, 2004).

Οι πληροφορίες των εκθεμάτων πρέπει να δίνονται στα άτομα αυτά με ένα σωστό και κατανοητό τρόπο, την ώρα που θεωρείται κατάλληλη (Ζουμπουλή, 2013).

Οι επεξηγηματικές πινακίδες σε μορφή Braille, να υπάρχουν σε όλους τους κοινόχρηστους χώρους, από τη στιγμή προέλευσης του ατόμου στο μουσείο μέχρι και την έξοδό του. Σύμφωνα με τον Πολυχρονίου (2004), οι πινακίδες σε μορφή ανάγλυφης γλώσσας Braille, πρέπει να βρίσκονται σε κατάλληλο ύψος 1,40μ. έως 1,60μ., κατασκευασμένες από μη ανακλαστικό υλικό και το κείμενο που θα προβάλλεται να είναι σύντομο με μεγάλα γράμματα. Μια πολλή καλή επιλογή, θα ήταν αν οι πινακίδες έχουν μαύρο φόντο και άσπρα γράμματα (Ζουμπουλή, 2013).

Αν δεν υπάρχουν κείμενα σε έντυπη μεγαλογράμματη γραφή ώστε να μεγεθυνθεί, ο Αργυρόπουλος (2011 σελ. 39) υποστηρίζει ότι «τότε τα άτομα με υπολειπόμενη

όραση θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν άλλα οπτικά βοηθήματα όπως το κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης (CCTV)». Η κατασκευή βοηθά τα άτομα με μειωμένη όραση που χρησιμοποιούν τη γραφή βλεπόντων, αφού διαθέτει πολλές δυνατότητες μεγέθυνσης και ευκρίνειας.

Οι χρωματικές αντιθέσεις πρέπει να είναι ιδιαίτερα εμφανής στο χώρο, ώστε να μπορούν να τις αντιληφθούν τα άτομα με μειωμένη όραση. Τα άτομα αυτά επικεντρώνονται κάποια δευτερόλεπτα στο κτήριο, ώστε να κατανοήσουν ένα άγνωστο γι' αυτά μέρος. Παρατηρούν λοιπόν, τα χρώματα των τοίχων, τις φωτεινές αντιθέσεις μεταξύ των χρωμάτων και τα σχήματα των αντικειμένων σε ύψος 1,5 μ. από το δάπεδο και με όλα τα παραπάνω λαμβάνουν πληροφορίες για την οργάνωση του χώρου και διαμορφώνουν ένα ασφαλές για εξερεύνηση μέρος (Mason & McCall, 2004).

Γι' αυτό το λόγο, οι κολώνες των μουσειακών κτηρίων ή ακόμα και τα θερμαινόμενα σώματα, τα οποία δεν βρίσκονται σε εσοχές θα πρέπει να έχουν διαφορετικό χρώμα ώστε να είναι ευδιάκριτα από τα άτομα με μειωμένη όραση (Ζουμπουλή, 2013).

Η χρωματική αντίθεση θα πρέπει να υπάρχει σε όλα τα εξαρτήματα των πορτών, των διακοπών και των πριζών ώστε να μπορεί το άτομο να τα εντοπίσει (Ζουμπουλή, 2013). Σύμφωνα με τους Mason & McCall (2004), για να εφαρμοστεί η χρωματική αντίθεση στο μουσειακό χώρο, το χρώμα των τοίχων θα ήταν καλό να είναι παστέλ ματ ενώ ως καλύτερη επιλογή για τον χρωματισμό της οροφής των κτηρίων ορίζεται το λευκό χρώμα του τιτανίου. Γύρω από τα πλαίσια των παραθύρων μόνο, θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί ένα γυαλιστερό λευκό χρώμα ώστε να αμβλυνθεί η αντίθεση ανάμεσα στον φωτεινό ουρανό που φαίνεται από τα παράθυρα.

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στην επιλογή του δαπέδου, αφού αυτό θα βοηθήσει τα άτομα με προβλήματα όρασης στη διακίνησή τους στο χώρο (Ζουμπουλή, 2013). Προτείνονται πατώματα χωρίς ιδιαίτερα σχέδια ακόμα και μοτίβα που θα επηρεάσουν την υπολειπόμενη όραση του επισκέπτη, αντίθετα προτιμούνται πατώματα λεία και ματ για την αποφυγή αντικατοπτρισμού σε μια γυαλιστερή επιφάνεια (Ζουμπουλή, 2013).

Οι Οδηγοί Όδευσης Τυφλών να είναι φτιαγμένοι κατάλληλα στο χώρο ώστε να προειδοποιούν τα άτομα με προβλήματα όρασης για τυχόν σκάλες, ράμπες, υπερυψωμένα σημεία για την αποφυγή ατυχημάτων (Ζουμπουλή, 2013).

Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στις ακμές των σκαλοπατιών, όταν πρόκειται για αλλαγή επιπέδου ή ορόφου (Ζουμπουλή, 2013). Οι ακμές των σκαλοπατιών με χρωματική αντίθεση σε ειδικά σημεία, ειδοποιούν τα άτομα με προβλήματα όρασης για το τι ακολουθεί μετά έγκαιρα (Ζουμπουλή, 2013).

Σημαντική είναι η πρόσβαση και αποδοχή στο χώρο των σκύλων – οδηγών (Τσιτούρη, 2005). Η αποδοχή των σκύλων – οδηγών βοηθάει τα άτομα με προβλήματα όρασης να κινηθούν στο χώρο χωρίς να προβληματίζονται για τυχόν εμπόδια που μπορεί να προκύψουν (Τσιτούρη, 2005). Οι σκύλοι-οδηγοί μπορούν να χρησιμοποιηθούν κυρίως από τα άτομα με τύφλωση.

Ενώ οι περισσότεροι άνθρωποι χρησιμοποιούν το οπτικό κανάλι για τη συλλογή και τη κατανόηση διάφορων πληροφοριών, τα άτομα με προβλήματα όρασης διαθέτουν το απτικό και το ακουστικό κανάλι για την ενέργεια αυτή. Σύμφωνα με τη Ζουμπουλή (2013), η αφή χωρίζεται στη παθητική και στην ενεργητική. Η παθητική

αφή, καθιστά το άτομο σε μη ενεργή θέση και ενεργοποιείται αυτόματα, όταν οι πληροφορίες επιδρούν στο σώμα, για παράδειγμα η αίσθηση του αέρα στα γυμνά χείλη. Από την άλλη, η ενεργητική αφή αφορά την προδιάθεση του ατόμου να κάνει κάτι ώστε να αντλήσει τις απαραίτητες πληροφορίες που χρειάζεται.

Η χρήση της απτής αντίληψης δίνει τη δυνατότητα στα άτομα με σοβαρά προβλήματα όρασης να δημιουργήσουν νοητικές εικόνες ενός εκθέματος με σκοπό τη καλύτερη διερεύνησή του (Αργυρόπουλος, 2011). Η αφή παίζει σημαντικό ρόλο στην λήψη πληροφοριών και προσδιορίζει τα χαρακτηριστικά ενός αντικειμένου όπως την υφή του και το πάχος του.

Μια συλλογική εικόνα του κτηρίου, μπορεί να λάβει ο επισκέπτης με προβλήματα όρασης κατά την είσοδό του σ' αυτό. Στη κύρια είσοδο του κτηρίου, θα πρέπει να υπάρχει πρόσβαση σ' ένα απτικό χάρτη ή ένα μεγάλο σχεδιάγραμμα, στο οποίο θα υπάρχουν πάνω όλες οι απαραίτητες πληροφορίες για να μπορέσει το άτομο να κινηθεί ελεύθερα στο χώρο (Ζουμπουλή, 2013). Σύμφωνα με αυτόν, το άτομο θα μπορέσει να δημιουργήσει ένα νοητικό χάρτη ώστε να το βοηθήσει να προσανατολιστεί καλύτερα (Ζουμπουλή, 2013).

Οι επισκέπτες των μουσείων μπορούν να κατανοήσουν ένα χώρο ή ένα έκθεμα μέσα από τους απτικούς χάρτες ή αλλιώς χάρτες αφής ή ανάγλυφους χάρτες ή μακέτες (Αργυρόπουλος, 2011· Ζουμπουλή, 2013).

Οι απτικοί χάρτες ή αλλιώς χάρτες αφής είναι μια σειρά από εικόνες που αποδίδονται απτικά μέσω εξυψωμένων γραμμών (Ζουμπουλή, 2013). Η αναπαράσταση που παρουσιάζουν είναι ιδιαίτερα προσαρμοσμένη για τα άτομα με τύφλωση και τα άτομα με μερική απώλεια όρασης. Σκοπός των χαρτών αυτών είναι να περιγράψουν το χωροταξικό επίπεδο ενός χώρου και τα αντικείμενα του περιβάλλοντος (Ζουμπουλή, 2013).

Οι μακέτες αποτελούνται από σύμβολα τριών διαστάσεων με σκοπό να αναπαραστήσουν πιστά πράγματα ή αντικείμενα που υπάρχουν στο χώρο. Οι αναπαραστάσεις αυτές μπορούν να βοηθήσουν τα άτομα με σοβαρά προβλήματα όρασης στη δημιουργία ενός νοητικού χάρτη (Ζουμπουλή, 2013).

Χρήσιμο θα ήταν, να υπάρχουν απτικοί χάρτες σε κάθε όροφο (Πολυχρονίου, 2004) αν το μουσείο διαθέτει περισσότερους από έναν ορόφους, ώστε το άτομο να μπορεί να το επεξεργαστεί και να κατανοήσει το νέο περιβάλλον. Οι χάρτες αφής καθιστούν τα άτομα με προβλήματα όρασης ανεξάρτητα στο χώρο και τους δίνουν την αίσθηση της αυτοπεποίθησης.

Εκτός από τη χωροταξική περιγραφή των ορόφων με μακέτες ή χάρτες αφής, τα εκθέματα παίζουν σημαντικό ρόλο στην μεταφορά μηνυμάτων μέσα στο μουσείο. Τις περισσότερες φορές, οι επισκέπτες καλούνται να μην αγγίξουν τα εκθέματα γιατί αποτελούν σημαντικά ευρήματα της πολιτισμικής κληρονομιάς και οι αρμόδιοι των μουσείων φοβούνται μήπως προκληθεί φθορά σ' αυτά λόγω της παρατεταμένης ψηλάφησης (Boussaid, 2004).

Για την αποφυγή της φθοράς, όπως αναφέρει και η Boussaid (2004) έχει προταθεί μια συμβιβαστική λύση για την αφή των εκθεμάτων από τους επισκέπτες με την χρήση ειδικών γαντιών αφής. Τα γάντια αυτά, χρειάζεται να είναι λεπτά, ώστε να μη μειώνεται η αίσθηση της αφής κατά τη ψηλάφηση ενός εκθέματος και δημιουργήθηκαν με σκοπό να προστατεύουν τα γλυπτά ή τα έργα τέχνης από τα ιδρωμένα ή βρώμικα χέρια (Boussaid, 2004).

Σε περίπτωση, μη χρήσης ειδικών γαντιών αφής ή θεμάτων συντήρησης, τα μουσεία μπορούν να παρέχουν στους επισκέπτες τους με προβλήματα όρασης αντίγραφα των εκθέματων για ψηλάφηση (Τσιτούρη, 2005). Τα αντίγραφα αυτά μπορεί να είναι σε μακέτες ή σε ανάγλυφα σχέδια για τη καλύτερη επεξεργασία τους (Τσιτούρη, 2005).

Στους χάρτες αφής ή στις μακέτες που υπάρχουν στα μουσεία τόσο για το προσδιορισμό του χώρου όσο και για τα εκθέματα, θα ήταν χρήσιμο να συνδυάζεται από επεξηγηματικές πινακίδες σε μορφή γραφής Braille (Τσιτούρη, 2005). Εκτός από μια νοητική αναπαράσταση που έχει δημιουργηθεί μέσα από τη μακέτα, ο επισκέπτες με μειωμένη όραση, θα μπορεί και ο ίδιος να επεξεργάζεται το υλικό και θα μπορεί να διαβάσει το υπόμνημα που θα υπάρχει δίπλα για τη συλλογή πληροφοριών για το συγκεκριμένο έργο.

Εκτός από την απτική αντίληψη, τα άτομα με σοβαρά προβλήματα όρασης μπορούν να χρησιμοποιήσουν και την ακοή τους.

Η ακουστική αντίληψη, μπορεί να βοηθήσει τους επισκέπτες ενός μουσείου να συλλέξουν πληροφορίες, συμπληρωματικές κυρίως, για το χώρο και για τα εκθέματα. Τα συστήματα ακουστικών περιγραφών ή αλλιώς οι ηχογραφημένες ξεναγήσεις ακόμα και οι ζωντανές ξεναγήσεις μπορούν να διαμορφώσουν ένα πιο οργανωμένο και πλήρες εξοπλισμένο με προδιαγραφές μουσείο (Τσιτούρη, 2005).

Τη χρήση της ακουστικής ικανότητας χρησιμοποιούν συνήθως τα άτομα που δεν έχουν αναπτύξει ή δυσκολεύονται να αναγνωρίσουν την ανάγνωση και τη γραφή μέσω του κώδικα Braille (Αργυρόπουλος, 2011). Το βοηθητικό προσωπικό μπορεί να βοηθήσει στη θεματική πρόσβαση των ατόμων με προβλήματα όρασης μέσω των συστημάτων ακουστικής περιγραφής (Πολυχρονίου, 2004 · Τσιτούρη, 2005).

3.3. Άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες: βαρηκοΐα και κώφωση

3.3.1. Το εννοιολογικό πλαίσιο γύρω από αυτή τη κατηγορία ατόμων

Ένα άτομο θεωρείται κωφό ή βαρήκοο, ανάλογα με το βαθμό απώλειας της ακοής του, όπως υποστηρίζουν οι ιατρικοί όροι (Jackson, 2011). Ο Jackson (2011) χωρίζει την απώλεια ακοής του ατόμου σε μια πιο ήπια μορφή που οφείλεται στην απώλεια ακουστικών συχνοτήτων ως τη πιο βαριά περίπτωση που είναι, η κώφωση.

Τα άτομα με βαρηκοΐα ή κώφωση, σύμφωνα με τη Νικολαραίζη (2011) είναι μια ετερογενής ομάδα λόγω των διαφορετικών γλωσσικών τους αναγκών. Τα άτομα με προβλήματα ακοής διαφέρουν από τα ακούοντα λόγω των διαφορετικών γλωσσικών ερεθισμάτων που λαμβάνουν από το οικογενειακό αρχικά περιβάλλον τους (Νικολαραίζη, 2011).

Οι εκπαιδευτικοί ορισμοί σχετικά με την απώλεια ακοής του ατόμου, αναφέρονται σύμφωνα με τον Jackson (2011) κυρίως στη δυνατότητα του ατόμου να χρησιμοποιεί την ακοή για να αναπτύξει το λόγο και να μάθει τη γλώσσα με αλληλεπιδράσεις με το περιβάλλον του.

Το άτομο λοιπόν με βαρηκοΐα ή κώφωση, λόγω της απώλειας ακουστικών ερεθισμάτων δεν μπορεί να αποκτήσει γλωσσικές εμπειρίες μιας φυσικής γλώσσας και αυτό γιατί είτε έχει γονείς ακούοντες είτε οι γονείς του είναι και αυτοί, άτομα με μειωμένη ακουστική ικανότητα (Νικολαραίζη, 2011).

Η Νομοθετική Πράξη των Ατόμων με Αναπηρία (IDEA- αναφέρεται στο Δαβάζογλου & Κόκκινος, 2011 σελ. 357) ορίζει τη κώφωση και τα προβλήματα ακοής ως εξής:

- «Η κώφωση αφορά σε μια ακουστική βλάβη, η οποία είναι τόσο σοβαρή που το παιδί αδυνατεί να επεξεργαστεί γλωσσικές πληροφορίες μέσω της ακοής με ή χωρίς ενίσχυση [και] η οποία επηρεάζει αρνητικά την εκπαιδευτική επίδοση ενός παιδιού.
- Προβλήματα ακοής σημαίνει μια ακουστική βλάβη είτε προσωρινή είτε κυμαινόμενη που επηρεάζει αρνητικά την εκπαιδευτική επίδοση ενός παιδιού, αλλά δεν εμπίπτει στον ορισμό της κώφωσης σε αυτή την ενότητα».

Η διάκριση των κωφών και των βαρήκοων ατόμων έχει απασχολήσει αρκετά τους ειδικούς παιδαγωγούς (Jackson, 2011). Ένα άτομο που διαθέτει φυσιολογική ακοή, έχει τη δυνατότητα να κατανοήσει τη γλώσσα, σε αντίθεση με αυτό ένα άτομο με κώφωση που δεν μπορεί να αντιληφθεί τη γλώσσα, αφού η απώλεια ακοής είναι τόσο μεγάλη, που δεν τίθεται δυνατό να κάνει χρήση κάποιου ακουστικού βοηθήματος (Jackson, 2011).

Τα άτομα με βαρηκοΐα έχουν σημαντική απώλεια ακοής που σύμφωνα με τον Jackson (2011) καθίστανται αναγκαίες κάποιες ειδικές προσαρμογές. Λόγω της υπολειμματικής ακοής, τα άτομα θα μπορούσαν να στραφούν προς τη χρήση ακουστικών για τη καλύτερη κατανόηση της γλώσσας (Jackson, 2011).

Σύμφωνα με τον Κυπριωτάκη (1989), ως κώφωση χαρακτηρίζεται η ανικανότητα του ατόμου να συλλάβει ακουστικά ερεθίσματα. Τα άτομα με κώφωση, τα οποία έχουν χάσει παντελώς την ακοή τους, ή με βαρηκοΐα, που διατηρούν κάποια υπολείμματα της, χρειάζονται ειδική βοήθεια ώστε να μάθουν την ομιλούμενη γλώσσα (Κυπριωτάκης, 1989).

Η κώφωση συνδέεται στενά με την αλαλία⁴, αφού η γλώσσα αποκτάται με την ακοή (Κυπριωτάκης, 1989). Οι συνέπειες που αποφέρει η κώφωση είναι σχετικά ανάλογες με το χρόνο εμφάνισης της διαταραχής (Κυπριωτάκης, 1989).

Ανάλογα με το βαθμό της απώλειας της ακοής, μπορεί ένα άτομο να χαρακτηριστεί με βαρηκοΐα ή με κώφωση (Νικολαραϊζή, 2011). Ένα άτομο με βαρηκοΐα, έχει υπολειπόμενη ακοή, με τη οποία όμως μπορεί να επικοινωνήσει προφορικά ενώ ένα άτομο με κώφωση, δεν έχει υπολειπόμενη όραση και η επικοινωνία με κάτι γίνεται κυρίως οπτικά (Νικολαραϊζή, 2011).

Αν το άτομο έχει κώφωση εκ γενετής, τότε οι συνέπειες είναι καθοριστικές με αποτέλεσμα την αδυναμία απόκτησης της ομιλούμενης γλώσσας (Κυπριωτάκης, 1989 · Νικολαραϊζή, 2011). Αν το άτομο παρουσιάσει κώφωση ύστερα από τη γέννησή του, οι συνέπειες της θα είναι ελαφρότερες (Κυπριωτάκης, 1989).

Τα αίτια εμφάνισης της κώφωσης μπορεί να είναι είτε κληρονομικά είτε επίκτητα (Κυπριωτάκης, 1989 · Jackson, 2011). Γενικά, η κώφωση εμφανίζεται εξαιτίας κάποιων οργανικών ή λειτουργικών διαταραχών του ακουστικού οργάνου, του ακουστικού νεύρου ή του ακουστικού κέντρου (Κυπριωτάκης, 1989 · Jackson, 2011). Τα κληρονομικά αίτια συνδέονται με βλάβες του αισθητηρίου της ακοής (Κυπριωτάκης, 1989). Οι γενετικοί παράγοντες που επηρεάζουν το ακουστικό όργανο είναι οι εξής (Κυπριωτάκης, 1989 σελ.31):

- οι εναλλαγές των χρωμοσωμάτων που σχετίζονται με τη μεταβίβαση της κώφωσης από τους γονείς στα παιδιά και ειδικά όταν είναι κωφοί,
- η αυτοσωματική υπολειπόμενη βαρηκοΐα, στη περίπτωση αυτή και οι δύο γονείς έχουν φυσιολογική ακοή και φέρουν ένα υπολειμματικό γονίδιο
- η παρουσία εκφυλισμού του ακουστικού νεύρου ή ωτοσκλήρυνση
- η κακή κατασκευή του ακουστικού οργάνου
- η ερυθρά της μητέρας
- και άλλους λοιμώδεις παράγοντες όπως η εκ γενετής μόλυνση του κυτταρομεγαλοϊού.

Τα επίκτητα αίτια της κώφωσης χωρίζονται σε προγεννητικά, περιγεννητικά, μεταγεννητικά και ψυχογενετικά (Κυπριωτάκης, 1989). Τα προγεννητικά, συνδέονται:

- με τις ασθένειες που μπορεί να προσβάλουν τη μητέρα όπως μια γρίπη, η ιλαρά (Κυπριωτάκης, 1989)
- με τη Μέση ωτίτιδα, με αποτέλεσμα τη συγκέντρωση υγρού στη κοιλότητα του μέσου ωτός και ρήξη του τυμπάνου (Jackson, 2011).

Τα περιγεννητικά σχετίζονται με τραυματισμούς του εγκεφάλου κατά τη στιγμή του τοκετού, την έλλειψη οξυγόνου με αποτέλεσμα τη καταστροφή εγκεφαλικών κυττάρων και κυρίως του κέντρου ακοής (Κυπριωτάκης, 1989).

Στα μεταγεννητικά αίτια, όπως υποστηρίζει και ο Κυπριωτάκης (1989), περιλαμβάνεται πλήθος αιτιών. Τα πιο βασικά, που παρατίθενται είναι:

- οι μολυσματικές ασθένειες όπως η μηνιγγίτιδα, ωτίτιδα (Κυπριωτάκης, 1989 · Jackson, 2011).
- Η διάσειση του εγκεφάλου ύστερα από κάποιο τραυματισμό (Κυπριωτάκης, 1989)

⁴ Στην περίπτωση της αλαλίας, η φωνητική γλώσσα αποκτήθηκε κανονικά, η ικανότητα όμως της χρησιμοποίησης της εξαφανίστηκε μετά από κάποια εγκεφαλική βλάβη (Κυπριωτάκης, 1989).

- Οι βλάβες του εσωτερικού του αυτιού ή του ακουστικού νεύρου (Κυπριωτάκης, 1989)
- και τέλος, η βαρηκοΐα που προκαλείται από ήχους υψηλής συχνότητας όπως η ηχορρύπανση, η συχνότητα σε δυνατούς ήχους (Κυπριωτάκης, 1989 · Jackson, 2011)

Η αγωγή των ατόμων με κώφωση ή βαρηκοΐα, σύμφωνα με την Νικολαράιζη (2011) έχει προσαρμοστεί έτσι, ώστε να μπορεί να βοηθήσει τα άτομα αυτά να συμπληρώνουν ή να αντικαθιστούν τον ήχο. Η πρόσβαση των ατόμων αυτών στη γλώσσα και στην επικοινωνία αποτελεί βασικό στόχο της εκπαίδευσής τους.

Ανάλογα με τη μορφή της απώλειας της ακοής, τα άτομα χρησιμοποιούν κάποια τεχνολογικά βοηθήματα (Νικολαράιζη, 2011). Τα ακουστικά έχουν τη δυνατότητα να ενισχύουν τους ήχους του περιβάλλοντος και "φτάνουν" με φυσικό τρόπο στην ακουστική οδό. Τα κοχλιακά εμφυτεύματα, σύμφωνα με τη Νικολαράιζη (2011), τοποθετούνται μόνο με χειρουργική επέμβαση και με τη παράκαμψη των τριχωτών κυττάρων επιτρέπουν την ακουστική πρόσβαση ερεθίζοντας το ακουστικό νεύρο του αυτιού.

Η μιμική μέθοδος, ονομάζεται αλλιώς και γλώσσα των χειρονομιών, των μορφασμών (Κυπριωτάκης, 1989 σελ. 38-39). Η μέθοδος αυτή έχει δημιουργηθεί για τα अपαίδευτα κυρίως άτομα, αυτά που δεν μπορούν να εκπαιδευτούν. Είναι μια παλιά κατηγοριοποίηση που αφορά τα άτομα με αναπηρίες και την ικανότητα εκπαίδευσής τους α) απαίδευτοι β) ασκήσιμοι, αυτοί που έχουν τη δυνατότητα να μάθουν και γ) εκπαιδύσιμοι, αυτοί που μπορούν να εκπαιδευτούν.

Στη μέθοδο της μιμικής, χρησιμοποιούνται νεύματα, εκφράσεις του προσώπου και κινήσεις, ένα είδος μάθησης με παντομίμα (Κυπριωτάκης, 1989). Ο Κυπριωτάκης (1989) αναφέρθηκε στη μιμική μέθοδο, από την άλλη ο Jackson (2011) ανέφερε τον όρο διερμηνεία.

Η διερμηνεία συνδέεται με τη μιμική μέθοδο, αφού σχετίζεται με τη χρήση νοημάτων για την αναπαράσταση της γλώσσας από κάποιον εκπαιδευτικό προς το άτομο με κώφωση ή βαρηκοΐα (Jackson, 2011). Ο διερμηνέας καθιερώθηκαν ως επάγγελμα από το Μητρώο Διερμηνέων για τους Κωφούς (Registry of Interpreters for the Deaf-RID) το 1964 (Jackson, 2011). Σύμφωνα με αυτόν, ο ρόλος του εκπαιδευτικού διερμηνέα ή αλλιώς εκπαιδευτικός μεταγλωττιστής επιτρέπει στα άτομα με απώλεια ακοής να πραγματοποιήσουν κάποια προγράμματα μεταδευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Η μετάφραση ομιλίας σε κείμενο, γίνεται με τη χρήση ηλεκτρονικού υπολογιστή και βοηθάει τα άτομα να έχουν πρόσβαση σε διαλέξεις (Jackson, 2011). Ένας ειδικός υποτιτλιστής δακτυλογραφεί τη διάλεξη και τα σχόλια που προκύπτουν σ' ένα φορητό υπολογιστή, χρησιμοποιώντας ένα σύστημα συντομογραφίας. Είναι αδύνατο να μεταφραστεί κάθε λέξη της διάλεξης γι' αυτό και μεταφράζονται τα βασικότερα σημεία της.

Η προφορική μέθοδος ή αλλιώς μέθοδος του Heinicke συνδυάζει τη χρήση των φωνητικών οργάνων με τη δημιουργία οπτικών ερεθισμάτων, ώστε το άτομο να μπορέσει να εκδηλωθεί με την ομιλία (Κυπριωτάκης, 1989). Βασικό μέσο επικοινωνίας, με τη μέθοδο αυτή, είναι η **Χειλεανάγνωση** (Κυπριωτάκης, 1989 · Jackson, 2011).

Σύμφωνα με τον Jackson (2011) μέσω της χειλεανάγνωσης, το άτομο παρατηρεί το πρόσωπο του ομιλητή και ειδικά να διακρίνουν ήχους βλέποντας τα χείλη του. Τα

άτομα με κώφωση ή βαρηκοΐα, χρησιμοποιούν την όραση τους για να κατανοήσουν τη γλώσσα και είναι το μόνο μέσω επαφής για τη κατακτήσουν.

Με τη μέθοδο της προφορικής και της χειλεανάγνωσης, το άτομο ασκείται πρώτα στην άρθρωση των λέξεων και ύστερα στη κατανόηση της ομιλίας από τα χείλη, τις κινήσεις, της γλώσσας και γενικά όλων των γλωσσικών οργάνων (Κυπριωτάκης, 1989).

3.3.2 Η πρόσβαση των ατόμων με αισθητηριακές αναπηρίες: βαρηκοΐα ή κώφωση στο μουσειακό χώρο

Η ανομοιογένεια μεταξύ των ατόμων με βαρηκοΐα και των ατόμων με κώφωση σε ότι αφορά την ανάπτυξη της γλώσσας, οδηγεί τα μουσεία στην πεποίθηση πως η πρόσβασή των παραπάνω ατόμων στο χώρο αποτελεί υπόθεση πολυτελείας (Τσιτούρη, 2005). Αυτό επειδή είναι πεπεισμένοι πως η κατηγορία αυτών των ατόμων δεν χρειάζεται σημαντικές αλλαγές στο χώρο λόγω της ικανότητάς τους να μετακινούνται αυτόνομα στο χώρο και την ικανότητα της κατανόησης των εκθεμάτων (Τσιτούρη, 2005).

Τα άτομα με βαρηκοΐα ή κώφωση για να έχουν ίση πρόσβαση με τους υπόλοιπους επισκέπτες, χρειάζονται ιδιαίτερη διαχείριση ως προς την άντληση των πληροφοριών με σκοπό την επικοινωνία (Τσιτούρη, 2005 · Χριστοπούλου, 2004).

Οι προδιαγραφές που πρέπει να φέρουν τα μουσεία, ώστε να εντάξουν στο χώρο τους τα άτομα με βαρηκοΐα ή κώφωση είναι: α) οι ξεναγήσεις με τη βοήθεια διερμηνέα στη νοηματική γλώσσα β) η διαθεσιμότητα ηχητικών βοηθημάτων όπως ακουστικά βαρηκοΐας και γ) μαγνητοσκοπημένες ηχητικές περιγραφές ξεναγήσεων με υπότιτλους ή με την οπτική μεταγραφή νοηματικής γλώσσας (Χριστοπούλου, 2004 · Τσιτούρη, 2005).

Όπως αναφέρει η Χριστοπούλου (2004) τα άτομα με κώφωση αλλά και με βαρηκοΐα, έχουν αναπτύξει μια ικανότητα, μια γλώσσα, η οποία τους βοηθά να επικοινωνούν μεταξύ τους αλλά και με την ευρύτερη κοινωνία, αυτή είναι η λεγόμενη νοηματική γλώσσα.

Με την οργάνωση ξεναγήσεων, οι αρμόδιοι του μουσείου μπορούν να καλούν διερμηνείς που γνωρίζουν την ελληνική νοηματική (ΕΝΓ) με σκοπό τη πληροφόρηση των ατόμων για τις συλλογές των εκθεμάτων (Τσιτούρη, 2005). Ο χώρος δε χρειάζεται ειδικές προσαρμογές επειδή τα άτομα με βαρηκοΐα ή κώφωση, έχουν την αίσθηση της όρασης.

Σε περίπτωση που το μουσείο δεχθεί επισκέπτες από άλλες χώρες, μπορεί να οργανώσει ομαδικές ξεναγήσεις με διερμηνέα στην αγγλική γλώσσα ή στη γλώσσα της χώρας (Τσιτούρη, 2005). Με τη χρήση της νοηματικής γλώσσας, τα άτομα μπορούν να παρακολουθούν την ροή της ξενάγησης με σκοπό την ίση πρόσβαση και συμμετοχή στις δράσεις του μουσείου (Τσιτούρη, 2005).

Οι επισκέπτες με βαρηκοΐα ή κώφωση μπορούν να αναζητήσουν στα γραφεία εξυπηρέτησης ηχητικά βοηθήματα για την ανεξάρτητη διαχείριση των εκθεμάτων. Τα ακουστικά βαρηκοΐας μπορούν να διατίθενται στα άτομα με βαρηκοΐα με στόχο να μπορούν να αντλούν τους ήχους από το περιβάλλον, στο οποίο βρίσκονται (Τσιτούρη, 2005).

Οι μαγνητοσκοπημένες ξεναγήσεις είναι ένας άλλος τρόπος πρόσβασης των επισκεπτών με βαρηκοΐα ή κώφωση στις εκθέσεις των μουσείων (Τσιτούρη, 2005). Αυτές μπορεί να είναι ντοκιμαντέρ ή ταινίες μικρού μήκους που διαθέτουν υπότιτλους ώστε τα άτομα να διαβάζουν τις λέξεις, εφόσον έχουν μάθει να διαβάζουν με τη γλώσσα των ομιλουμένων.

Η αποκωδικοποίηση της ομιλούμενης γλώσσας είναι ιδιαίτερα δύσκολη για τα άτομα με κώφωση (Νικολαράιζη, 2011). Αυτό συμβαίνει επειδή τα άτομα αυτά δεν έχουν έρθει σε επαφή με φωνολογικές γνώσεις και παρουσιάζουν δυσκολίες. Άλλες

περιπτώσεις έχουν δείξει πως τα άτομα με κώφωση μπορούν να αποκωδικοποιήσουν την ομιλούμενη γλώσσα αλλά να μη κατανοούν το λεξιλόγιο από το οποίο απαρτίζεται και αυτό συμβαίνει είτε επειδή έχουν φτωχό περιεχόμενο λεξιλογίου είτε λόγω γνώσης μια άλλης γλώσσας (Νικολαράιζη, 2011).

Επίσης, η ψηφιακή ξενάγηση μπορεί να συνοδεύεται από την οπτική μεταγραφή σε νοηματική γλώσσα (Τσιτούρη, 2005). Σε τηλεοράσεις που υπάρχουν στο χώρο ή δίπλα από κάθε έκθεμα μπορεί να παρατίθενται εφαρμογές πολυμέσων όπως βίντεο ή CD που περιέχουν ηχητικές περιγραφές με τη συνοδεία οπτικής νοηματικής γλώσσας (Τσιτούρη, 2005). Με αυτό το τρόπο, κάθε στιγμή της ημέρας και κατά την επίσκεψη των ατόμων με βαρηκοΐα ή κώφωση θα μπορούν να ενημερώνονται για τα εκθέματα χωρίς να απαιτείται από πριν κάποια οργανωμένη επίσκεψη με διερμηνέα.

Τα μουσεία λοιπόν πρέπει να διαθέτουν τις κατάλληλες προδιαγραφές για να μπορέσουν να διατηρήσουν το κοινό που τα επισκέπτεται και ειδικά τα άτομα με αναπηρίες. Έχοντας εφαρμόσει όλες τις παραπάνω λειτουργίες, λαμβάνουν υπόψη τους τις ανάγκες των ατόμων με αναπηρία και έτσι, γίνονται λειτουργικά και φιλικά για όλους τους επισκέπτες. Τέλος, ο σχεδιασμός για τα ΑμεΑ είναι στη πραγματικότητα ένας σχεδιασμός για όλους και τα μουσεία είναι φορείς των δικαιωμάτων τους, εξασφαλίζοντάς τους έτσι τις υπηρεσίες που χρειάζονται.

4. Ερευνητική Επισκόπηση

Στη συνέχεια, παρουσιάζονται προγενέστερες έρευνες με αντικείμενο τη προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρίες σε χώρους πολιτισμού όπως τα μουσεία με σκοπό να εξεταστούν οι ήδη υπάρχουσες προδιαγραφές που διαθέτουν σε επίπεδο διαχείρισης και λειτουργικότητας του χώρου.

Το 1993, η Βελιώτη- Γεωργοπούλου και η Τουντασάκη διοργάνωσαν μια ημερίδα στο Πάντειο Πανεπιστήμιο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών που αφορούσε το ρόλο του Μουσείου στη κοινωνία και ειδικά τις σοβαρές δυσκολίες πρόσβασης που αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρίες.

Στην ημερίδα, συμμετείχαν εκπρόσωποι του ΥΠ.ΠΟ και του τότε Υ.ΠΕ.ΧΩ.ΔΕ., το Ελληνικό Τμήμα του ICOM, ο αρχιτέκτονας κος Πολυχρονίου και υπεύθυνοι μουσείων της Αθήνας όπως αρχαιολόγοι, υπεύθυνοι εκπαιδευτικών προγραμμάτων, κ.α.. Η ημερίδα αφορούσε την κοινωνική πολιτική, ώστε το μουσείο ως πολιτικός θεσμός να εξασφαλίζει τα δικαιώματα όλης της κοινωνίας. Σκοπός της έρευνας ήταν να καταγράψει θετικά βήματα που έχουν γίνει για την εξασφάλιση της πρόσβασης αλλά και την επισήμανση των αδυναμιών που υπάρχουν στα μουσεία για τα άτομα με αναπηρία.

Ενδιαφέρον είχε η εισήγηση του Αρχιτέκτονα Ι. Πολυχρονίου, στο θέμα "Αυτόνομη διακίνηση των ατόμων με ειδικές ανάγκες στα μουσεία", ο οποίος παρουσίασε τις προδιαγραφές που πρέπει να διαθέτουν οι μουσειακοί χώροι, ώστε να εξασφαλίσουν τη πρόσβαση για τα άτομα με αναπηρίες. Εκτός από την παρουσίαση των παραπάνω, στην ημερίδα ο Πολυχρονίου διεξήγαγε μια έρευνα σε 12 μουσεία της Αθήνας, με σκοπό να καταγράψει αν τα μουσεία πληρούν τις προδιαγραφές για την αυτόνομη διακίνηση των επισκεπτών με αναπηρίες στο χώρο. Από τα αποτελέσματα της έρευνας του, προέκυψε πως από τα 12 μουσεία, τα 8 βρίσκονταν σε κακή κατάσταση. Κανένα από τα μουσεία δεν είχε ράμπα, ενώ μπάρα διέθεταν μόνο τα 2 από τα 12 μουσεία. Σκάλες είχαν τα 11 από τα 12 μουσεία και ανελκυστήρες σε κανονικό μέγεθος, υπήρχαν σε 2 μουσεία από τα 12. Η αξιολόγηση των μουσείων που έκανε αμέσως μετά την παρατήρηση του ο Πολυχρονίου, ήταν αρνητική καθώς κανένα μουσείο δεν εξασφάλιζε τη πρόσβαση στο χώρο του σε ένα ικανοποιητικό επίπεδο.

Οι συμμετέχοντες της ημερίδας στο τέλος παραθέτουν 12 προτάσεις για τη καλύτερη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρίες στα μουσεία. Ενδεικτικά, κάποιες από αυτές είναι α) να υπάρχει επαρκής φωτισμός στην είσοδο, στα εκθέματα β) να υπάρχουν ανάγλυφοι χάρτες ή μακέτες, ακόμα και επιγραφές σε μορφή Braille γ) τα μουσεία να διαθέτουν ένα γραφείο, στο οποίο θα υπάρχει ένα άτομο, το οποίο θα μπορεί να συνεννοείται με τα άτομα με αναπηρίες για μια τυχόν επίσκεψη και να είναι ευαίσθητοποιημένο σε θέματα αναπηρίας δ) να παρέχει το ΥΠ.ΠΟ και άλλοι φορείς ανάγλυφες μακέτες μνημείων και κτηρίων για τους επισκέπτες με προβλήματα όρασης για να μελετηθούν από αυτά και τέλος ε) να γίνονται συνέδρια, σεμινάρια για σκοπό να υλοποιηθούν οι προτάσεις που παρουσιάστηκαν και να ενημερωθεί η κοινωνία.

Η παραπάνω ημερίδα εκδόθηκε το 1997 από τον εκδοτικό οίκο Gutenberg και καταχωρήθηκε στη σειρά Βιβλιοθήκη Κοινωνικής Επιστήμης και Κοινωνικής Πολιτικής.

Πέντε χρόνια αργότερα, το 1998 γίνεται στη Κύπρο το πρώτο σεμινάριο από την εταιρεία Σύνοδος, η οποία με τη πραγματοποίηση του σεμιναρίου κατάφερε να ασκήσει πίεση στη κυβέρνηση ώστε να ψηφιστεί στη Βουλή ο κανονισμός 61 που αποσκοπούσε στη πρόσβαση των κτηρίων από τα άτομα με αναπηρία.

Το 2002, έγινε ένα δεύτερο συνέδριο πάλι στη Κύπρο, στο οποίο δημιουργήθηκε το Γραφείο Σχεδιασμού για τα Άτομα με Αναπηρίες που βρίσκεται ακόμα και σήμερα μετά από 12 χρόνια στο Υπουργείο Συγκοινωνιών και Έργων της Κύπρου. Στόχος του Γραφείου είναι να προωθήσει τη προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρία στο δομημένο περιβάλλον, από την έξοδο τους από το σπίτι μέχρι και τους κλειστούς χώρους όπως τα μουσεία.

Ένα χρόνο αργότερα, στην Ελλάδα λόγω των ερχόμενων Ολυμπιακών και Παραολυμπιακών Αγώνων στην Αθήνα, πραγματοποιήθηκε στη Θεσσαλονίκη, τον Οκτώβριο του 2003, ένα ευρωπαϊκό συνέδριο στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού Έτους Ατόμων με Αναπηρία (2003). Σ' αυτό συμμετείχαν 49 ομιλητές από 9 ευρωπαϊκά κράτη, την Αγγλία, την Αυστρία, το Βέλγιο, τη Γαλλία, την Ελλάδα, τη Κύπρο, το Λουξεμβούργο, τη Μάλτα και τη Νορβηγία. Επίσης, παρευρέθησαν εκπρόσωποι του Ελληνικού Αναπηρικού Κινήματος, καθηγητές Πανεπιστημίων, εκπρόσωποι ευρωπαϊκών και διεθνών οργανισμών και εργαζόμενοι στους τομείς της πολιτικής διαχείρισης αθλητισμού, κοινωνικής πρόνοιας και πολεοδομικού σχεδιασμού.

Το συνέδριο αφορούσε τη προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρίες στους χώρους πολιτισμού και αθλητισμού και χωριζόταν σε 8 θεματικά μέρη και σε ενδιάμεσες συζητήσεις.

Το πρώτο μέρος αφορούσε το θεσμικό πλαίσιο για την εφαρμογή της προσβασιμότητας στην Ευρώπη.

Στο δεύτερο μέρος, επισημάνθηκαν οι βασικές αρχές εξασφάλισης της πρόσβασης και εξετάστηκαν κατηγορίες ατόμων με αναπηρίες. Συγκεκριμένα, δόθηκε ιδιαίτερη προσοχή στην ιδιαίτερη κατηγορία των ατόμων με τύφλωση ή με προβλήματα όρασης και τη πρόσβασή τους στο μουσείο αλλά και στη γενική προσβασιμότητα των ατόμων στα μουσεία, όπως των ατόμων με κώφωση ή βαρηκοΐα και τη πρόσβασή τους στον πολιτισμό. Επίσης, έγιναν αναφορές και επισημάνσεις όσο αφορά το σχεδιασμό των πολιτιστικών χώρων για τα άτομα με αναπηρία.

Στο τρίτο μέρος, αναλύθηκε η νομοθεσία όσο και οι αρχές για τη διασφάλιση της προσβασιμότητας. Μέσα σ' αυτό το μέρος παρουσιάστηκαν έρευνες σε μουσεία της Ελλάδας όπως το Μουσείο της Ακρόπολης, το Κέντρο Γαΐα του Μουσείου Γουλανδρή, το Μουσείο Κρητικής Εθνολογίας, το Μουσείο Πατρών και το Μουσείο Αφής αλλά και μουσείων της Ευρώπης όπως το Tate Modern, το Cites des Sciences et de L' Industrie και κάποια Σκανδιναβικά μουσεία.

Επίσης, συζητήθηκαν οι δυσκολίες της υλοποίησης των προδιαγραφών πρόσβασης σε διάφορα μνημεία όπως τον Λευκό Πύργο και την Ακρόπολη. Τέλος συζητήθηκαν, οι εκπαιδευτικές δράσεις για τα άτομα με αναπηρίες μέσω των εκπαιδευτικών προγραμμάτων των μουσείων και η ένταξη των ατόμων σε αυτά.

Σημαντικό να αναφερθεί, πως το συνέδριο ασχολήθηκε με την επιμόρφωση του προσωπικού κάτι που δεν είχε ξανά αναφερθεί σε κάποιο συνέδριο ή ημερίδα στην Ελλάδα.

Οι παρευρισκόντες του συνεδρίου κατέληξαν σε συμπεράσματα που αφορούσαν την προσβασιμότητα και την ένταξη των ΑμεΑ σε χώρους πολιτισμού. Αρχικά, αναφέρθηκαν στην δυσκολία της εφαρμογής των νομοθετικών πράξεων από το

κράτος, πως η αλλαγή του μουσειακού χώρου αφορά όλα τα ΑμεΑ και όχι μεμονωμένες κατηγορίες και φυσικά την προώθηση της ένταξης των ΑμεΑ στα μουσεία. Για την εξασφάλιση της πρόσβασης, οι επιμελητές του συνεδρίου έκριναν αναγκαία την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας σε θέματα προσβασιμότητας των ΑμεΑ, την ενημέρωση αυτών αλλά και την επιμόρφωση του προσωπικού για την κατάλληλη διαχείριση των ατόμων με αναπηρίες στο χώρο.

Σε μια έρευνα της Tessa Blackstone (2003), η οποία διετέλεσε Υπουργός του Υπουργείου Πολιτισμού, Ενημέρωσης και Αθλητισμού της Μ. Βρετανίας, εξετάστηκε η πρόσβαση των ατόμων με τύφλωση ή με μερική όραση στα κτήρια των μουσείων και των συλλογών τους και πως αυτή μπορεί να εξασφαλιστεί μέσω των οδηγών ήχου. Η έρευνα αυτή, στην συνέχεια, αποτέλεσε ένα πρακτικό οδηγό για τα άτομα με προβλήματα όρασης, στον οποίο περιλαμβάνονται παραδείγματα πρακτικών βελτιώσεων όπως η καλή ποιότητα ήχου και απτικές περιηγήσεις για τη ψυχαγωγία των επισκεπτών.

Αρχικά, η έρευνα αυτή επικεντρώθηκε στους οδηγούς ήχων και κυρίως στις Talking Images, δηλαδή τις ήδη προ-ηχογραφημένες ξεναγήσεις από 12 άτομα με τύφλωση ή με μερική όραση. Σκοπός της έρευνας ήταν να ανακαλύψουν κατά πόσο οι οδηγοί ήχου μπορούν να διασφαλίσουν τη πρόσβαση των ατόμων με σοβαρά προβλήματα όρασης στα μουσεία και στις γκαλερί. Σε αυτή, συμμετείχαν εθνικοί θεσμοί όπως η RNIB (Royal National Institute of Blind), η VocalEyes, το Council of Museum, Archives and Libraries και το Arts Council England. Οι μέθοδοι της συλλογής δεδομένων ήταν η παρατήρηση 63 οδηγών ήχου στους χώρους και μερικά ερωτηματολόγια αυτό-αξιολόγησης. Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 270 άτομα με σοβαρά προβλήματα όρασης, ωστόσο όμως στη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων εμπλέκονταν 53 άτομα. Ο πρακτικός οδηγός προέκυψε από τα ερευνητικά αποτελέσματα δύο χρόνων (2001-2003).

Επίσης, αξίζει να αναφερθεί πως η VocalEyes, ως αρμόδια φιλανθρωπική οργάνωση που ασχολείται με την ακουστική περιγραφή, είχε εφαρμόσει κάποιες μελέτες σε μουσεία όπως το Tate Britain και το Kettle's Yard που αφορούσαν δύο οδηγούς ήχου και ακουστικές περιγραφές αντίστοιχα.

Τα αποτελέσματα που προέκυψαν από την έρευνα ήταν α) να δημιουργείται κάποιο σχέδιο δράσης για τους επισκέπτες με προβλήματα όρασης β) να υπάρχει χρόνος και φυσικά πόροι, ώστε να μπορούν να ανταπεξέλθουν στις ανάγκες των επισκεπτών γ) οι υπηρεσίες που παρέχουν τα μουσεία ή οι γκαλερί να αξιολογούνται από τους επισκέπτες με τύφλωση ή μερική όραση με σκοπό να διαμορφώνονται σύμφωνα με τις ανάγκες τους και τέλος δ) να μπορούν τα μουσεία να δικτυώνονται και να συζητούν τις ιδέες τους με τις τοπικές οργανώσεις όπως η VocalEyes σχετικά με τον πρακτικό οδηγό.

Επίσης, η έρευνα της Ειρήνης Νάκου που διήρκησε από το 2012 έως το 2014, πραγματοποιήθηκε σε συνεργασία με το Εργαστήριο Μουσειακής Έρευνας και Εκπαίδευσης του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας και αφορούσε τη πρόσβαση των ατόμων με προβλήματα όρασης στα μουσεία. Στην έρευνα δράση έλαβαν μέρος μεταπτυχιακοί και προπτυχιακοί φοιτητές του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας καθώς και διάφορα στελέχη μουσείων με αντικείμενο την κοινωνική, πολιτιστική και εκπαιδευτική πολιτική των μουσείων. Δυστυχώς, η έρευνα αυτή δεν έχει δημοσιευτεί.

Μια δεκαπενταετία μετά από τα δύο συνέδρια, πραγματοποιήθηκε μια ημερίδα, τον Φεβρουάριο του 2013 στην Κύπρο, με τίτλο “Προσβάσιμες πόλεις: Σχεδιάζω χωρίς να αποκλείω!”, στην οποία συμμετείχαν η ΤΕΔΕΑ (Τεχνική Επιτροπή Διευκολύνσεων Εμποδιζόμενων Ατόμων), η Οργάνωση Παραπληγικών Κύπρου (Ο.ΠΑ.Κ.) και η εταιρεία Συνοδός. Στην ημερίδα, μελετήθηκε για ακόμα μια φορά το θέμα της προσβασιμότητας για τα εμποδιζόμενα άτομα στο δομημένο περιβάλλον. Στόχος της, ήταν να μπορούν τα ΑμεΑ μέσω της προσβασιμότητας να ενταχθούν στη κοινωνική και τη πολιτική ζωή της πόλης και φυσικά να δημιουργηθούν νέα βήματα από το κράτος αλλά και από τον τεχνικό κόσμο για την πραγματοποίηση προσβάσιμων και ασφαλέστερων πόλεων για όλους.

Δόθηκε ιδιαίτερη βάση στα ανθρώπινα δικαιώματα μέσω της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα των ΑμεΑ, που η χώρα είχε υπογράψει στις 30 Μαρτίου του 2003. Επίσης, αναφέρθηκαν και στο ρόλο της κοινωνίας απέναντι στα άτομα με αναπηρίες και πως θα πρέπει να βοηθήσουν για τη πρόσβασή τους στα κοινωνικά αγαθά.

Αξίζει να αναφερθεί, πως η Τ.Ε.Δ.Ε.Α. και η Ο.ΠΑ.Κ. τόνισαν τις προσπάθειες του δεύτερου σεμιναρίου το 2002 αλλά καμιά ωστόσο προσπάθεια ή πρόταση με θέμα της πρόσβαση δεν υλοποιήθηκε. Γι’ αυτό άλλωστε έγινε και η ημερίδα της ΤΕΔΕΑ αρκετά χρόνια αργότερα.

Μέσω της ερευνητικής επισκόπησης, ανακαλύψαμε πως έχουν πραγματοποιηθεί έρευνες που εστιάζουν στη προσβασιμότητα των ΑμεΑ. Πρόκειται για μια νέα μεταβατική εστίαση στον τομέα της προσβασιμότητας και αυτό έχει ως σκοπό οι μελλοντικοί επισκέπτες των μουσείων να πληροφορούνται για το μουσείο μέσω της ιστοσελίδας του.

Μια έρευνα είναι του Jonathan P. Bowen, ο οποίος είχε διατελέσει επίτιμος καθηγητής του London South Bank University, και αναφερόταν στην ευχρηστία των ιστοσελίδων των μουσείων και κατά πόσο αυτές μπορούν να είναι προσβάσιμες από τα ΑμεΑ. Ο Bowen στην έρευνα του τόνισε την ιδιαίτερη ενασχόληση όλων των ατόμων στο διαδίκτυο και αργότερα επισήμανε την ειδική ομάδα των ατόμων με αναπηρίες και τη σχέση τους με τους διαδικτυακούς τόπους. Στη συνέχεια, αξιολόγησε μερικά μουσεία της Μεγάλης Βρετανίας όπως το Tate Modern, το πρόγραμμα του Βρετανικού Μουσείου COMPASS αλλά και το Μουσείο Φυσικής Ιστορίας του Λος Άντζελες στις Η.Π.Α..

Άλλη έρευνα δημιουργήθηκε από το Sight and Web AIM και αφορά την αξιολόγηση της προσβασιμότητας του μουσείου μέσω των ιστοσελίδων του. Η έρευνα είχε τη μορφή ερωτηματολογίου και εξεταζόταν σε 4 βασικούς άξονες. Ο πρώτος αναφέρεται στην εύρεση πληροφοριών για την επίσκεψη του μουσείου και περιέχει ερωτήματα, όπως για παράδειγμα, «Ήταν εύκολο να το βρείτε;», «Πόσα βήματα ή κλικ απαιτούνται για να βρείτε τις πληροφορίες;», «Ήσασταν σε θέση να βρείτε πληροφορίες για τις προσβάσιμες υπηρεσίες ή εισόδους;», κ.α.

Στο πρώτο άξονα έχουν προστεθεί ερωτήσεις που αφορούν τις εκθέσεις του μουσείου, τις ημερομηνίες προβολών των εκθέσεων και πληροφορίες που αφορούν τη προσβασιμότητα. Παρατίθενται οι εξής ερωτήσεις «Η γλώσσα στην οποία περιγράφεται η έκθεση ήταν σαφής και κατανοητή;», «Μήπως έχετε πρόβλημα με την ορολογία; Ποιες λέξεις και έννοιες δεν ήταν κατανοητές;», «Μπορέσατε να βρείτε πληροφορίες που αφορά το σημερινό πρόγραμμα;», «Μπορέσατε να βρείτε πληροφορίες σχετικά με τα προγράμματα για τους ανθρώπους με προβλήματα

όρασης;», «Μπορέσατε να βρείτε ή να έρθετε σε επαφή με ένα άτομο του προσωπικού που ασχολείται με τη πρόσβαση;», κ.α.

Στο δεύτερο άξονα αξιολογείται η πλοήγηση και η παρουσίαση του περιεχομένου του μουσείου δηλαδή αν είναι καλά οργανωμένο το περιεχόμενο, αν υπάρχει κάποιος χάρτης πλοήγησης και αν αντιμετωπίζεται κάποιο πρόβλημα στη διαδικτυακή πλοήγηση.

Στον τρίτο άξονα, αξιολογείται η κατανόηση των πληροφοριών που υπάρχουν στην ιστοσελίδα του μουσείου. Για παράδειγμα, επισημαίνονται τα εξής « περιγράφονται οι σύνδεσμοι;», «τα κείμενα είναι γραμμένα με στόχο την κατανόηση;», «τα κείμενα ήταν δύσκολο να ερμηνευτούν;» κ.α.

Στον τέταρτο και τελευταίο άξονα, υπάρχει μια γενική ερώτηση που αφορά την ιστοσελίδα και αν αυτή είναι συμβατή με JAWS ή με άλλους αναγνώστες οθόνης που στοχεύουν στην προσβασιμότητα.

Μέσα από τη βιβλιογραφία που έχει εξεταστεί και παρατεθεί αλλά και την ερευνητική επισκόπηση που πραγματοποιήθηκε παραπάνω, οργανώθηκε η δική μας έρευνα που έχει ως σκοπό να ερευνήσει και να παρατηρήσει αν τα μουσεία, που έχουν επιλεγεί για τη διεξαγωγή της έρευνας, πληρούν τα κριτήρια προσβασιμότητας για τις τρεις κατηγορίες των ΑμεΑ που επεξεργαζόμαστε.

4.1. Σπουδαιότητα της Παρούσας Έρευνας

Η προσβασιμότητα των ατόμων με αναπηρίες και η μελέτη τους υπήρξαν πάντα σημαντικό ζήτημα για την ακαδημαϊκή κοινότητα. Τα άτομα με αναπηρίες έχουν μελετηθεί ενδελεχώς στη βιβλιογραφία της Ειδικής Αγωγής και έχουν κινήσει το ενδιαφέρον του ψυχολογικού κλάδου.

Οι έρευνες που αφορούν το πεδίο των ατόμων με αναπηρίες σε κτηριακούς χώρους όπως τα μουσεία έχουν μονοπωλήσει το ενδιαφέρον των μελετητών τα τελευταία χρόνια κυρίως λόγω της δύσκολης κοινωνικής τους ένταξης στο περιβάλλον λόγω απουσίας προσβάσιμων μέσων.

Οι έρευνες που υπάρχουν σήμερα και σχετίζονται με τη πρόσβαση των ΑμεΑ στα μουσεία εστιάζουν περισσότερο σε ζητήματα χωρικής και γνωστικής λειτουργίας.

Ενώ λοιπόν έχουν πραγματοποιηθεί συνέδρια, ημερίδες και έρευνες για την εξέλιξη της προσβασιμότητας, για τους λόγους που οι άνθρωποι προσπαθούν να την εξασφαλίσουν, για τα οφέλη της αλλά και για τα κοινωνικά και πολιτικά εμπόδια που αντιμετωπίζει και για τη προσβασιμότητα στα μουσεία μέσω διαδικτύου, ολιγάριθμες είναι οι έρευνες που διεξάγονται για την εξασφάλιση της πρόσβασης των ΑμεΑ στο εσωτερικό χώρο των μουσείων.

Άρα, η ανάγκη που προβάλλεται για την έρευνα που θα παρουσιαστεί είναι μεγάλη καθώς επιδιώκει να συμπληρώσει, σε αρχικό φυσικά στάδιο, κενά στη βιβλιογραφία που υπάρχουν και αφορούν το συγκεκριμένο θέμα.

Εν κατακλείδι, η πολύπλευρη εξέταση του θέματος, η προσβασιμότητα των ΑμεΑ στα μουσεία, ο συνδυασμός της εκτεταμένης βιβλιογραφικής έρευνας καθιστά τη παρούσα εργασία σημαντική στην ακαδημαϊκή κοινότητα αλλά και στην ευρύτερη κοινωνία με σκοπό την ευαισθητοποίησή τους.

5. Μεθοδολογία Έρευνας

Σύμφωνα με όσα αναλύσαμε και παρουσιάσαμε παραπάνω, είναι φανερό ότι οι προδιαγραφές που πρέπει να πληρούν τα μουσεία για τα άτομα με αναπηρίες αποτελούν κύριο παράγοντα που επηρεάζουν τη πρόσβασή τους και την αυτόνομη διακίνησή των ατόμων αυτών στο χώρο.

5.1.1. Σκοπός της έρευνας

Βασικός σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η μελέτη της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρίες και συγκεκριμένα των ατόμων με κινητική αναπηρία και με αισθητηριακές αναπηρίες: τύφλωση ή προβλήματα όρασης και κώφωση ή βαρηκοΐα σε συγκεκριμένα μουσειακά περιβάλλοντα.

Ειδικότερα αποσκοπούσε να δει αν τηρούνταν τα διεθνή κριτήρια για την προσβασιμότητα των ΑμεΑ στους μουσειακούς χώρους καθώς και αν οι προδιαγραφές αυτές συμφωνούσαν με τη νομοθεσία που προβλέπει κάθε πολιτεία.

5.1.2. Δείγμα

Το δείγμα της έρευνας αποτέλεσαν 9 μουσεία. Από αυτά, τα 6 βρίσκονται στη Θεσσαλονίκη και είναι τα εξής: το Αρχαιολογικό Μουσείο Θεσ/νίκης, το Εβραϊκό Μουσείο, το Ίδρυμα μουσείου Μακεδονικού Αγώνα, το Κέντρο Διάδοσης Επιστημών και Μουσείο Τεχνολογίας- Noesis, το Λαογραφικό και Εθνικό Μουσείο και το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού. Τα υπόλοιπα 3 βρίσκονται στην Αθήνα και είναι τα εξής: το Μουσείο της Ακρόπολης, το Μουσείο Μπενάκη και το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο.

Επιλέχθηκαν τα παραπάνω μουσεία λόγω της συχνής τους επισκεψιμότητας από όλες τις κατηγορίες ατόμων και θα θέλαμε να διερευνήσουμε αν ως τα πιο πολυσύχναστα μουσεία παρέχουν ειδικά στα άτομα με αναπηρίες το κατάλληλο περιβάλλον αλλά και εξοπλισμό για την αυτόνομη διακίνησή τους στους μουσειακούς χώρους.

5.1.3. Ερευνητικά ερωτήματα

Το επίκεντρο της έρευνας αφορά τη μελέτη της πρόσβασης των ατόμων με αναπηρίες στα μουσεία. Ωστόσο όμως, για τη συλλογή πληροφοριών χρειάστηκαν να αναπτυχθούν κάποια ερευνητικά ερωτήματα που θα βοηθούσαν στο σχεδιασμό του εργαλείου της έρευνας που παρατίθεται στη συνέχεια. Σύμφωνα με τον Punch (αναφέρεται στο C. Robson, 2010 σελ. 69) τα ερευνητικά ερωτήματα πρέπει να είναι σαφή, συγκεκριμένα ώστε να δίνεται μια σαφής απάντηση, να είναι διερευνήσιμα, αλληλοσυνδεόμενα μεταξύ τους και κατ' ουσία σχετικά.

Τα ερευνητικά λοιπόν ερωτήματα που σχετίζονται με το σκοπό της έρευνας, τη "πρόσβαση" είναι τα εξής:

- Υπάρχουν προδιαγραφές για τα άτομα με αναπηρίες στα μουσεία,;
- Πληρούν τους κανόνες προσβασιμότητας σύμφωνα με τη νομοθεσία,;

- Τι περιμένουμε από τα μουσεία για να εξασφαλίζουν τη πρόσβαση για όλες τις κατηγορίες που ερευνούμε;»,
- Ποια είναι τα κριτήρια πρόσβασης που διαθέτουν στους χώρους τους τα μουσεία για τους επισκέπτες με κινητική αναπηρία;»,
- Ποια είναι τα κριτήρια πρόσβασης που τα μουσεία πρέπει λαμβάνουν υπόψη τους, για τους επισκέπτες με αισθητηριακές αναπηρίες: τύφλωση ή μερική όραση;»,
- Ποια είναι τα κριτήρια πρόσβασης για τους επισκέπτες με αισθητηριακές αναπηρίες: κώφωση ή βαρηκοΐα με σκοπό την αυτόνομη διακίνησή τους στο μουσειακό χώρο;.

Με βάση τα παραπάνω ερωτήματα και την βιβλιογραφία που έχει προηγηθεί, σχεδιάστηκε παρακάτω το εργαλείο της έρευνας με σκοπό τη διερεύνηση των μουσείων σε θέματα προσβασιμότητας για τα άτομα με αναπηρίες.

Εργαλεία

Για τις ανάγκες της έρευνας μας σχεδιάστηκε και χρησιμοποιήθηκε ως εργαλείο μια σχάρα παρατήρησης (βλ. Παράρτημα) με τη μορφή πίνακα διπλής εισόδου. Ο σχεδιασμός της βασίστηκε στα διεθνή πρότυπα. Στον οριζόντιο άξονα περιέχει τα κριτήρια πρόσβασης των ΑμεΑ και στον κάθετο άξονα τα μουσεία της έρευνας. Οι σχάρες ήταν δύο, μία για τα μουσεία της Θεσσαλονίκης και μια για τα μουσεία της Αθήνας.

Μέθοδος

Η συγκεκριμένη έρευνα είναι ποιοτική και στόχος της ήταν να παρουσιάσει ποια μουσεία, από αυτά που έχουν επιλεγεί, ακολουθούν τις προδιαγραφές για τη πρόσβαση των ατόμων με αναπηρίες στο μουσείο και στη γνώση. Η επιλογή της έρευνας με τη χρήση της σχάρας παρατήρησης ως εργαλείο συλλογής δεδομένων θεωρήθηκε η καταλληλότερη από τη στιγμή που η ποιοτική έρευνα στοχεύει στη περιγραφή, στην ανάλυση, στην ερμηνεία και στην κατανόηση των φυσικών κοινωνικών φαινομένων, απαντώντας κυρίως στα ερωτήματα “πώς” και “γιατί” (Κέδρακα).

Για την υλοποίηση της έρευνας ακολουθήσαμε τη μεθοδολογία της Παρατήρησης. Η παρατήρηση είναι μια διαδικασία, με την οποία ο ερευνητής μπορεί να αντλήσει δεδομένα μέσα από τη δική του άμεση παρατήρηση ατόμων, ομάδων συνθηκών, χώρων κ.α. (Κεδράκα). Συχνά η παρατήρηση, όπως αναφέρει η Κεδράκα « αποτελεί την αφετηρία ενός προβληματισμού, που στη συνέχεια, μας οδηγεί στο να σχεδιάσουμε και να εκπονήσουμε μια έρευνα». Έτσι, στην περίπτωση της δικής μας έρευνας ως αφετηρία αποτέλεσε ο προβληματισμός για το αν τα μουσεία πληρούν όλες τις προϋποθέσεις πρόσβασης για τα άτομα με αναπηρίες.

Εμείς ετοιμάσαμε μια σχάρα παρατήρησης, η οποία έγινε με βάση τους θεματικούς άξονες που είχαμε θέσει εξ αρχής δηλαδή τις προδιαγραφές που πρέπει να υπάρχουν και τα άτομα με αναπηρίες και τους άξονες προβληματισμού δηλαδή τα μουσεία.

5.1.4. Διαδικασία

Η έρευνα πραγματοποιήθηκε από το Φεβρουάριο του 2015 ως τον Μάρτιο του ίδιου έτους σε μουσεία της Θεσσαλονίκης και της Αθήνας.

Προτού επισκεφτούμε τους χώρους των μουσείων, επικοινωνήσαμε με τους υπεύθυνους αυτών τηλεφωνικώς ώστε να τους πληροφορήσουμε για το σκοπό της μελλοντικής μας επίσκεψης.

Τον Φεβρουάριο, επισκεφτήκαμε τα μουσεία της Θεσσαλονίκης και τον Μάρτιο, συλλέξαμε στοιχεία γύρω από τα μουσεία της Αθήνας. Με τη σχάρα παρατήρησης, παρατηρήσαμε το χώρο των μουσείων και πώς αυτά παρέχουν τη πρόσβαση για τα άτομα με κινητική αναπηρία, με προβλήματα όρασης ή τύφλωση και με κώφωση ή βαρηκοΐα. Τα κριτήρια πρόσβασης που εντάχθηκαν στη σχάρα, είχαν αντληθεί από την ελληνική και ξενόγλωσση βιβλιογραφία που έχει χρησιμοποιηθεί.

Αξίζει να αναφερθεί, πως για τη συμπλήρωση της σχάρας δεν χρειάστηκε μόνο να περιηγηθούμε στο χώρο και να τον παρατηρήσουμε αλλά να μιλήσουμε και με τους υπεύθυνους των μουσείων δηλαδή με αρχιτέκτονες και αρμόδιους των γραφείων πληροφοριών και του ερευνητικού τμήματος.

6. Αποτελέσματα

Παρακάτω παρουσιάζονται και αναλύονται τα αποτελέσματα της έρευνας, που προέκυψαν από τη σχάρα παρατήρησης κατά την επίσκεψή μας στα μουσεία τους δύο μήνες.

Οι πίνακες (Βλ. Παράρτημα) είναι τέσσερις γιατί στους τρεις διαμορφώνονται ξεχωριστά οι κατηγορίες που εξετάζουμε με τα αντίστοιχα κριτήρια πρόσβασης τους και στον τέταρτο υπάρχουν τα κριτήρια πρόσβασης που αφορούν και τις τρεις κατηγορίες των ΑμεΑ.

Στον **πίνακα Α** (Βλ. Παράρτημα), αναφερόμαστε στις προδιαγραφές που τελικά να πληρούν τα μουσεία του δείγματος για τα άτομα με κινητικές αναπηρίες.

Τα μουσεία καλούνται να προσφέρουν κατάλληλες συνθήκες πρόσβασης στη συγκεκριμένη κατηγορία ΑμεΑ με σκοπό την αυτόνομη διακίνηση των ατόμων ατών στο χώρο.

Η *ύπαρξη χειρολισθήρων* με σκοπό το άνοιγμα μιας πόρτας αλλά και τη στήριξη των ατόμων με κινητική αναπηρία παρατηρήθηκε σε σωστές θέσεις και διαστάσεις πάνω στις πόρτες στα 7 από τα 9 μουσεία. Το Εβραϊκό, το ίδρυμα Μακεδονικού Αγώνα, το Noesis και το Βυζαντινού Πολιτισμού διέθεταν χειρολισθήρες κατά την είσοδο των επισκεπτών με κινητική αναπηρία στο μουσείο και κατά την αλλαγή επιπέδων στον εσωτερικό χώρο του μουσείου.

Κινητική Αναπηρία	Αρχαιολογικό	Εβραϊκό	Μακεδονικό	Noesis	Λαογραφικό	Βυζαντινό	Ακρόπολης	Παιδικό	Μπενάκη
Χειρολισθήρες	X	✓	✓	✓	X	✓	✓	✓	✓

Πίνακας 1: Πρόσβαση ατόμων με κινητική αναπηρία με την ύπαρξη χειρολισθήρων

Η *παροχή μέσων διακίνησης* όπως αναπηρικά αμαξίδια ή περιπατήρες δίνονταν μόνο σε 3 από τα 9 μουσεία της έρευνας. Το Εβραϊκό Μουσείο Θεσσαλονίκης έχει στη κατοχή του ένα αναπηρικό αμαξίδιο. Επίσης, το Μουσείο της Ακρόπολης μπορεί να διαθέσει αναπηρικά αμαξίδια με την επίδειξη ταυτότητας στο γραφείο πληροφοριών και το Μουσείο Μπενάκη είχε διαθέσιμα αμαξίδια για τους επισκέπτες με κινητική αναπηρία.

Κινητική Αναπηρία	Αρχαιολογικό	Εβραϊκό	Μακεδονικό	Noesis	Λαογραφικό	Βυζαντινό	Ακρόπολης	Παιδικό	Μπενάκη
Μέσα διακίνησης	X	✓	X	X	X	X	✓	X	✓

Πίνακας 2: Πρόσβαση ατόμων με κινητική αναπηρία με μέσα διακίνησης (αμαξίδια, κ.α.)

Για την εξυπηρέτηση των επισκεπτών με κινητική αναπηρία, υπάρχουν χαμηλοί πάγκοι στα 8 από τα 9 μουσεία. Οι πάγκοι χαμηλού ύψους αφορούσαν είτε τα γραφεία πληροφόρησης/ εξυπηρέτησης, είτε πάγκους ξεκούρασης που υπήρχαν στο χώρο. Το Μουσείο Μπενάκη δε διαθέτει πάγκους κατάλληλου ύψους με σκοπό τη πρόσβαση.

Κινητική Αναπηρία	Αρχαιολογικό	Εβραϊκό	Μακεδονικό	Noesis	Λαογραφικό	Βυζαντινό	Ακρόπολης	Παιδικό	Μπενάκη
Πάγκοι	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X

Πίνακας 3: Πρόσβαση ατόμων με κινητική αναπηρία σε χαμηλούς πάγκους

Για την εναλλαγή ορόφων ή επιπέδων στο χώρο, υπάρχουν στα 8 από τα 9 μουσεία αναβατόρια ή/και ανελκυστήρες. Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο, δε παρέχει αφού είναι ισόγειο κτήριο. Παρόλο που το Ίδρυμα Μακεδονικού Αγώνα διαθέτει αναβατόρια κατά την είσοδο των επισκεπτών, δεν έχει όμως ανελκυστήρες για τη πρόσβαση των ατόμων με κινητική αναπηρία στον 2^ο όροφο του μουσείου. Το Αρχαιολογικό Θεσσαλονίκης, παρέχει κάθετους αναβατήρες επιπέδων δίπλα από σκαλιά εσωτερικά του κτηρίου. Το Εβραϊκό Μουσείο έχει έναν ανελκυστήρα αλλά δεν πληρεί τις διαστάσεις εισόδου αναπηρικού αμαξιδίου. Όπως μας ανέφερε η κα Περαχιά- Ζεμούρ, το άτομο έπρεπε να καθίσει σε καρέκλα για να χωρέσει.

Το Κέντρο Διάδοσης Επιστημών και Μουσείο Τεχνολογίας – Noesis, παρέχει στους επισκέπτες με κινητική αναπηρία δύο ανελκυστήρες, ευρύχωρους με κατάλληλες διαστάσεις ώστε να εισέλθει ένα άτομο με αναπηρικό αμαξίδιο. Επίσης, για τα ΑμεΑ στις αίθουσες υπάρχουν ανελκυστήρες για την είσοδο των ατόμων σ' αυτές. Το Λαογραφικό και Εθνικό Μουσείο Θεσσαλονίκης διαθέτει έναν αναβατήρα στη πίσω είσοδο και έναν ανελκυστήρα στον εσωτερικό χώρο αλλά όχι κατάλληλων διαστάσεων. Στο μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, υπάρχει ένας αναβατήρας με οριζόντια κίνηση δίπλα σε μια σκάλα για την έξοδο των επισκεπτών από το μουσείο. Αξίζει να σημειωθεί, πως η διαδρομή μέσα στο μουσείο ήταν ανηφορική χωρίς σκάλες αλλά με αντιολισθητικό δάπεδο για την πρόσβαση των ατόμων αυτών. Το μουσείο της Ακρόπολης, διαθέτει έναν ανελκυστήρα κατάλληλων διαστάσεων με στόχο τη πρόσβαση και στα 4 επίπεδα του μουσείου.

Κινητική Αναπηρία	Αρχαιολογικό	Εβραϊκό	Μακεδονικό	Noesis	Λαογραφικό	Βυζαντινό	Ακρόπολης	Παιδικό	Μπενάκη
Ανελκυστήρες/ Αναβατόρια	✓	✓	✓ /X	✓	✓	✓	✓	X	✓

Πίνακας 4: Πρόσβαση ατόμων με κινητική αναπηρία με ανελκυστήρες ή αναβατόρια

Από τα 9 μουσεία, τα 6 διαθέτουν ράμπες. Το Αρχαιολογικό, το Ελληνικό Παιδικό

και το μουσείο Μακεδονικού Αγώνα δε διαθέτουν καθόλου ράμπα, το Εβραϊκό μουσείο είχε μια ράμπα με αντιολισθητικό υλικό στη κύρια είσοδο και ήταν στο όριο των προδιαγραφών για τη χρήση της από τους επισκέπτες. Αυτό οφείλεται γιατί το μουσείο βρίσκεται σε πεζοδρόμιο και δε γινόταν να χρησιμοποιηθεί όλος ο χώρος μόνο για την εξυπηρέτηση του μουσείου. Έπρεπε να ληφθούν υπόψη και οι πεζοί. Το Λαογραφικό, διαθέτει ράμπες κυρίως στον εσωτερικό χώρο για τη πρόσβαση των ατόμων με κινητική αναπηρία στις αίθουσες και είναι ξύλινες. Το Μουσείο της Ακρόπολης και το μουσείο Μπενάκη έχουν ράμπες στις κύριες εισόδους τους. Το μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού διαθέτει την ανοδική πορεία από αντιολισθητικό υλικό και μέσα στις αίθουσες, έχει ξύλινες με αντιολισθητικό υλικό ράμπες. Το κέντρο διάδοσης επιστημών, Noesis δεν έχει ράμπες στο εσωτερικό του αλλά στο εξωτερικό. Ήταν μια ράμπα εντοιχισμένη στο δάπεδο που βοηθούσε τα άτομα με αμαξίδιο να αντιμετωπίσουν το ύψος του δαπέδου για τη πρόσβασή τους στο μουσείο.

Κινητική Αναπηρία	Αρχαιολογικό	Εβραϊκό	Μακεδονικό	Noesis	Λαογραφικό	Βυζαντινό	Ακρόπολης	Παιδικό	Μπενάκη
Ράμπες	X	✓	X	X	✓	X	✓	X	✓

Πίνακας 5: Πρόσβαση των ατόμων με κινητική αναπηρία με ράμπες

Η χρήση τηλεφωνικών συσκευών, οι οποίες βρίσκονται σε κατάλληλο ύψος εντοπίστηκαν μόνο στο Κέντρο διάδοσης επιστημών – Noesis. Τα άλλα μουσεία δε διαθέτουν τηλεφωνικές συσκευές για το κοινό αλλά μόνο για προσωπική τους χρήση.

Κινητική Αναπηρία	Αρχαιολογικό	Εβραϊκό	Μακεδονικό	Noesis	Λαογραφικό	Βυζαντινό	Ακρόπολης	Παιδικό	Μπενάκη
Τηλέφωνα	X	X	X	✓	X	X	X	X	X

Πίνακας 6: Πρόσβαση ατόμων με κινητική αναπηρία σε τηλεφωνικές συσκευές

Στον πίνακα Β (βλ. Παράρτημα) παρουσιάζεται η κατηγορία των ατόμων με αισθητηριακές αναπηρίες: τύφλωση ή προβλήματα όρασης και οι προδιαγραφές τους.

Ως πρώτο μέλημα των μουσείων είναι να έχουν στους χώρους τους επιδαπέδιους οδηγούς κίνησης. Από τα μουσεία που ερευνηθήκαν, τα 2 από τα 9 μουσεία διαθέτουν οδηγούς κίνησης. Το Ελληνικό Παιδικό και το Εβραϊκό μουσείο παρέχουν στους επισκέπτες τους επιδαπέδιους οδηγούς από αντιολισθητικό υλικό για την αποφυγή ατυχημάτων όπως απώλεια ισορροπίας.

ΣΠΟ/Τύ	Αρχαιολογικό	Εβραϊκό	Μακεδονικό	Noesis	Λαογραφικό	Βυζαντινό	Ακρόπολης	Παιδικό	Μπενάκη
--------	--------------	---------	------------	--------	------------	-----------	-----------	---------	---------

φλωση	ογικό	ϊκό	ονικό	sis	φικό	τινό	ολης	ικό	άκη
οδηγοί	X	✓	X	X	X	X	X	✓	X

Πίνακας 7: Πρόσβαση ατόμων με προβλήματα όρασης ή τύφλωση με επιδαπέδιους οδηγούς.

Για την αυτόνομη κίνηση, τα άτομα με προβλήματα όρασης χρειάζονται στο χώρο διάχυτο φωτισμό. Στα 4 από τα 9 μουσεία, υπάρχει έντονος φωτισμός είτε μέσω των παραθύρων είτε μέσω προβολών φώτων αυτά είναι το Εβραϊκό, το ίδρυμα Μακεδονικού αγώνα, το Ελληνικό Παιδικό και το Μπενάκη. Στα υπόλοιπα μουσεία, ο φωτισμός δεν ήταν διάχυτος για να μη προκληθεί φθορά στα πολύτιμα αντικείμενα ή λόγω ελκυστικής παρουσίασης των εκθεμάτων. Αξίζει να σημειωθεί, πως στο Αρχαιολογικό μουσείο ο φωτισμός ήταν με σκηνογραφικό τρόπο κυρίως των εκθέσεων χωρίς να βοηθάει καθόλου τους επισκέπτες με προβλήματα όρασης.

ΣΠΟ/ Τύφλ ωση	Αρχαιολ ογικό	Εβρα ϊκό	Μακεδο νικό	Noe sis	Λαογρα φικό	Βυζαν τινό	Ακρόπ ολης	Παιδ ικό	Μπεν άκη
Φωτισ μός	X	✓	✓	X	X	X	X	✓	✓

Πίνακας 8: Πρόσβαση ατόμων με προβλήματα όρασης ή τύφλωση με παροχή διάχυτου φωτισμού.

Τα άτομα με τύφλωση ή με προβλήματα όρασης χρησιμοποιούν την ακουστική τους αντίληψη για τη συλλογή πληροφοριών και αυτό επιτυγχάνεται στα μουσεία με την εγκατάσταση ηχείων. Ηχεία για τη περιγραφή των ορόφων υπάρχουν στα 3 από τα 9 μουσεία της έρευνας. Το Εβραϊκό έχει εγκαταστημένα ηχεία στο ισόγειο και στον 1^ο όροφο, το Noesis και το μουσείο της Ακρόπολης είχαν ηχεία στις αίθουσες των συλλογών τους σε διάφορα επίπεδα. Τα υπόλοιπα μουσεία δεν διαθέτουν κάποια ηχητική λειτουργία.

ΣΠΟ/ Τύφλ ωση	Αρχαιολ ογικό	Εβρα ϊκό	Μακεδο νικό	Noe sis	Λαογρα φικό	Βυζαν τινό	Ακρόπ ολης	Παιδ ικό	Μπεν άκη
Ηχεία	X	✓	X	✓	X	X	✓	X	X

Πίνακας 9: Πρόσβαση ατόμων με προβλήματα όρασης ή τύφλωση με την βοήθεια ηχείων.

Έντονες χρωματικές αντιθέσεις για τους επισκέπτες κυρίως με σοβαρά προβλήματα όρασης παρατηρούνται στο 1 από τα 9 μουσεία της έρευνας. Αξίζει να σημειωθεί, πως δεν υπάρχουν μεγάλες διαφορές από το δάπεδο των μουσείων ως τα εκθέματα. Ενώ τα πατώματα είναι σε ανοιχτό χρώμα μαρμάρου ή ξύλου, τα "κουτιά" των συλλογών παρατηρούνται σ' ένα ανοιχτό χρώμα όμοιο με αυτό του δαπέδου. Μόνο στο Ελληνικό Παιδικό μουσείο υπάρχει έντονη διαφορά πατώματος και συλλογών και στο Εβραϊκό που παρόλο που όλο το πάτωμα είναι από μάρμαρο, στη σκάλα το υλικό αλλάζει σε ξύλο αλλά δε φαίνεται έντονα η αλλαγή.

ΣΠΟ/ Τύφλωσις	Αρχαιολογικό	Εβραϊκό	Μακεδονικό	Noesis	Λαογραφικό	Βυζαντινό	Ακρόπολης	Παιδικό	Μπενάκη
Χρωμ. Αντιθέσεις	X	X	X	X	X	X	X	✓	X

Πίνακας 10: Πρόσβαση ατόμων με προβλήματα όρασης ή τύφλωση με την βοήθεια χρωματικών αντιθέσεων.

Για τη καθοδήγησή τους στο χώρο αλλά και τη κατανόηση των μουσειακών συλλογών, στα 4 από τα 9 μουσεία υπάρχουν κείμενα σε μορφή γραφής Braille. Στο ίδρυμα Μακεδονικού Αγώνα υπάρχει ένας οδηγός (βιβλίο) σε μορφή Braille που λειτουργεί ως ξεναγός συλλογών για τα άτομα αυτά. Στο κέντρο διάδοσης επιστημών – Noesis υπάρχει στον ανελκυστήρα, στα κουμπιά, σε μορφή ανάγλυφης γλώσσας ώστε οι επισκέπτες να μπορέσουν να καταλάβουν τους ορόφους και να επιλέξουν αυτόν που επιθυμούν. Στο Παιδικό μουσείο υπάρχουν κείμενα σε Braille. Το μουσείο Ακρόπολης διαθέτει έναν σύντομο οδηγό σε ανάγλυφη μορφή στην ελληνική και στην αγγλική γλώσσα, τον οποίο τα άτομα μπορούν να τον δανειστούν από το γραφείο πληροφοριών. Κανένας από τους οδηγούς δεν χαρίζεται στους επισκέπτες. Τα υπόλοιπα 5 μουσεία δεν διαθέτουν κείμενα σε ανάγλυφη γλώσσα.

ΣΠΟ/ Τύφλωσις	Αρχαιολογικό	Εβραϊκό	Μακεδονικό	Noesis	Λαογραφικό	Βυζαντινό	Ακρόπολης	Παιδικό	Μπενάκη
Κείμενα σε Braille	X	X	✓	✓	X	X	✓	✓	X

Πίνακας 11: Πρόσβαση των ατόμων με προβλήματα όρασης ή τύφλωση με τη βοήθεια κειμένων σε μορφή ανάγλυφης γλώσσας Braille.

Στα 7 από τα 9 μουσεία υπάρχουν πινακίδες από μη αντανάκλαστικό υλικό. Το Εβραϊκό μουσείο είχε πινακίδες γενικά στο χώρο και μεμονωμένες στις συλλογές του από σκληρό χαρτί. Σε μερικά εκθέματα υπάρχουν πλαστικές πινακίδες. Στο Noesis, υπήρχαν χάρτινες πινακίδες κολλημένες σε πλάκες και το ίδιο υπάρχει και στο χώρο του Αρχαιολογικού μουσείου. Το μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού είχε ασημένιες γκρι πινακίδες με μαύρα γράμματα που εμπόδιζαν την αντανάκλαση του φωτός. Αξίζει να αναφερθεί, πως για την αποφυγή της αντανάκλασης, το μουσείο είχε κολλήσει πάνω στα έπιπλα ειδικά αυτοκόλλητα με το ερμηνευτικό πλαίσιο κάθε έργου. Το Λαογραφικό, το μουσείο της Ακρόπολης και το Μπενάκη διέθεταν μη αντανάκλαστικές πινακίδες από αλουμίνιο.

ΣΠΟ/ Τύφλωσις	Αρχαιολογικό	Εβραϊκό	Μακεδονικό	Noesis	Λαογραφικό	Βυζαντινό	Ακρόπολης	Παιδικό	Μπενάκη
Μη αντανάκλαστικό υλικό	✓	X	✓	✓	✓	✓	✓	X	✓

Πίνακας 12: Πρόσβαση των ατόμων με προβλήματα όρασης ή τύφλωση με τη βοήθεια πινακίδων από μη αντανakλαστικό υλικό.

Τα 3 από τα 9 μουσεία δέχονται σκύλους- οδηγούς στους χώρους τους. Το Λαογραφικό, το Ελληνικό Παιδικό και το Μπενάκη προσφέρουν στους σκύλους και ειδικές ποτίστρες με νερό.

ΣΠΟ/Τύφλωση	Αρχαιολογικό	Εβραϊκό	Μακεδονικό	Noesis	Λαογραφικό	Βυζαντινό	Ακρόπολης	Παιδικό	Μπενάκη
Σκύλοι-οδηγοί	X	X	X	X	✓	X	X	✓	✓

Πίνακας 13: Πρόσβαση ατόμων με προβλήματα όρασης ή τύφλωση με τη βοήθεια σκύλων – οδηγών.

Ανάγλυφες μακέτες ή χάρτες που θα στόχευαν στη κατανόηση του χώρου δεν υπήρχαν σε κανένα από τα 9 μουσεία. Κάποια όπως το Βυζαντινό, το Noesis, το Λαογραφικό και το μουσείο της Ακρόπολης έχουν μια μικρή τρισδιάστατη κατασκευή του κτηρίου αλλά δεν υπάρχει κατασκευή για τον εσωτερικό του χώρο. Ήταν μια πρόσοψη του μουσείου που δε βοηθάει καθόλου τα άτομα με προβλήματα όρασης ή τύφλωσης να κινηθούν στο χώρο ή έστω να φτιάξουν μια νοητική εικόνα.

ΣΠΟ/Τύφλωση	Αρχαιολογικό	Εβραϊκό	Μακεδονικό	Noesis	Λαογραφικό	Βυζαντινό	Ακρόπολης	Παιδικό	Μπενάκη
Μακέτες/χάρτες	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Πίνακας 14: Πρόσβαση ατόμων με προβλήματα όρασης ή τύφλωση με τη βοήθεια ανάγλυφων μακετών ή χαρτών.

Η παροχή ηχογραφημένων ξεναγήσεων από τα γραφεία πληροφοριών υπάρχουν στα 2 από τα 9 μουσεία και αυτά είναι το Λαογραφικό μουσείο και το μουσείο της Ακρόπολης.

Η περιγραφική ξενάγηση γίνεται σε 2 από τα 9 μουσεία της έρευνας. Το Noesis και το Λαογραφικό μουσείο παρέχουν περιγραφικές ξεναγήσεις και γίνονται κυρίως από εκπαιδευτικούς που θα υπάρχουν στο χώρο.

ΣΠΟ/Τύφλωση	Αρχαιολογικό	Εβραϊκό	Μακεδονικό	Noesis	Λαογραφικό	Βυζαντινό	Ακρόπολης	Παιδικό	Μπενάκη
Ηχογραφημένες ξεναγήσεις	X	X	X	X	✓	X	✓	X	X
Περιγραφική ή ξενάγηση	X	X	X	✓	✓	X	X	X	X

Πίνακας 15: Πρόσβαση ατόμων με προβλήματα όρασης ή τύφλωση με τη βοήθεια ηχογραφημένων και περιγραφικών ξεναγήσεων.

Για την αποφυγή ατυχημάτων, θα πρέπει στα μουσεία να επισημαίνονται οι ακμές των σκαλοπατιών. Από τα 9 μουσεία, τα 5 διαθέτουν επισημάνσεις ακμών. Το Εβραϊκό, το Μακεδονικό, το Βυζαντινού Πολιτισμού, το μουσείο της Ακρόπολης και το Ελληνικό Παιδικό έχουν μαύρες αντιολισθητικές επισημάνσεις είτε στις εσωτερικές σκάλες είτε στις εξωτερικές όπως το ίδρυμα Μακεδονικού Αγώνα.

ΣΠΟ/ Τύφλωση	Αρχαιολογικό	Εβραϊκό	Μακεδονικό	Noesis	Λαογραφικό	Βυζαντινό	Ακρόπολης	Παιδικό	Μπενάκη
Ακμές	Χ	✓	✓	Χ	Χ	✓	✓	✓	Χ

Πίνακας 16: Πρόσβαση ατόμων με προβλήματα όρασης ή τύφλωση με τη βοήθεια αντιολισθητικών ακμών.

Στον πίνακα Γ (Βλ. Παράρτημα), παρουσιάζονται τα άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες: κώφωση ή βαρηκοΐα και τα κριτήρια προσβασιμότητας τους στα μουσεία.

Για άτομα με κώφωση ή βαρηκοΐα προσφέρεται κυρίως η ψηφιακή ξενάγηση. Από τα μουσεία που ερευνήθηκαν μόνο τα 2 από τα 9 διαθέτουν αυτή τη λειτουργία. Το Λαογραφικό και το μουσείο της Ακρόπολης έχουν λάβει υπόψη τους αυτή τη μορφή ξενάγησης. Ειδικά το μουσείο της Ακρόπολης, από τον Φεβρουάριο του 2001 είναι κεντρικός εταίρος ενός προγράμματος που χρηματοδοτήθηκε από το Έβδομο Πρόγραμμα- Πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με επίκεντρο την έρευνα και την ανάπτυξη ενός τεχνολογικού πλαισίου που θα επιτρέψει σε μουσεία και άλλους πολιτιστικούς οργανισμούς να παρέχουν στους επισκέπτες εξατομικευμένες διαδραστικές εμπειρίες με βάση τη ψηφιακή ξενάγηση.

Το ερευνητικό και πιλοτικό έργο έχει τίτλο Cultural Heritage Experiences through Socio- Personal Interactions and Storytelling (CHESS) και υλοποιείται από μια διεθνή σύμπραξη πανεπιστημίων, ερευνητικών και τεχνολογικών φορέων. Το μουσείο Ακρόπολης και το Cite de l' Espace, ένα επιστημονικό κέντρο στη Τουλούζη, στη Γαλλία, είναι οι πολιτιστικοί εταίροι που προσφέρουν το περιεχόμενο και την εμπειρία της αφήγησης για την ανάπτυξη των ιστοριών μέσω κινητού και επαυξημένης πραγματικότητας για τους επισκέπτες με βάση το προσωπικό τους προφίλ, τα ενδιαφέροντά τους, κ.α.

Κώφωση/ Βαρηκοΐα	Αρχαιολογικό	Εβραϊκό	Μακεδονικό	Noesis	Λαογραφικό	Βυζαντινό	Ακρόπολης	Παιδικό	Μπενάκη
Ψηφιακή ξενάγηση	Χ	Χ	Χ	Χ	✓	Χ	✓	Χ	Χ

Πίνακας 17: Πρόσβαση ατόμων με κώφωση ή βαρηκοΐα με τη βοήθεια ψηφιακής ξενάγησης.

Οι ταινίες και τα βίντεο με υπότιτλους προσφέρουν στους επισκέπτες με κώφωση ή βαρηκοΐα τη γνώση οπτικά. Τα 4 από τα 9 μουσεία της έρευνας, όπως το ίδρυμα Μακεδονικού Αγώνα διαθέτει μια μικρή αίθουσα βίντεο που συνοδεύεται από ελληνικούς υπότιτλους. Σ' αυτό παρουσιάζονται χρονολογικά τα γεγονότα κατά τη διάρκεια του Μακεδονικού Αγώνα. Το Noesis έχει μεταγλωττισμένα βίντεο στα ελληνικά και στα αγγλικά για τη παρακολούθηση αυτών από όλους τους επισκέπτες. Το μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, στο τέλος της ξενάγησης, διαθέτει ένα βίντεο με ιστορικές αφηγήσεις μόνο στα αγγλικά. Στο μουσείο Ακρόπολης υπάρχουν βίντεο στην ελληνική και αγγλική γλώσσα. Στο Ελληνικό Παιδικό μουσείο δεν υπάρχει, μέχρι στιγμής, καθόλου βίντεο ως σύστημα με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν ταινίες.

Κώφωση / Βαρηκοΐα	Αρχαιολογικό	Εβραϊκό	Μακεδονικό	Noesis	Λαογραφικό	Βυζαντινό	Ακρόπολης	Παιδικό	Μπενάκη
Υπότιτλοι ταινιών/βίντεο	X	X	✓	✓	X	✓	✓	X	X

Πίνακας 18: Πρόσβαση ατόμων με κώφωση ή βαρηκοΐα με τη βοήθεια υπότιτλων σε ταινίες ή βίντεο του μουσείου.

Στα 8 από τα 9 μουσεία υπάρχουν ετικέτες με περιγραφές διαφανειών ή επιφανειών. Στις συλλογές, υπάρχουν αναλυτικά σε ετικέτες όλα τα εκθέματα με αποτέλεσμα οι επισκέπτες με κώφωση ή βαρηκοΐα να μπορούν να λαμβάνουν πληροφορίες γι' αυτά. Το Ελληνικό Παιδικό μουσείο δεν είχε αναλυτικές περιγραφές για τα εκθέματα.

Κανένα από τα μουσεία της έρευνας δε διαθέτει κάποιο ξεναγό ή μεταφραστή στην ελληνική νοηματική γλώσσα (ΕΝΓ). Μόνο αν ζητηθεί από τους επισκέπτες κανονίζεται κάποια ξενάγηση.

Επίσης, κανένα από τα 9 μουσεία δε διαθέτει μεγεθυντικά γυαλιά, κιάλια ή φακούς στους επισκέπτες.

Κώφωση / Βαρηκοΐα	Αρχαιολογικό	Εβραϊκό	Μακεδονικό	Noesis	Λαογραφικό	Βυζαντινό	Ακρόπολης	Παιδικό	Μπενάκη
Ετικέτες διαφανειών	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X	✓
Ξεναγοί ΕΝΓ	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Μεγεθυντικά γυαλιά, φακούς	X	X	X	X	X	X	X	X	X

Πίνακας 19: Πρόσβαση των ατόμων με κώφωση ή βαρηκοΐα με τη βοήθεια ετικετών, ξεναγών και μεγεθυντικών μέσων.

Στον πίνακα Δ (βλ. Παράτημα), παρατίθενται τα κριτήρια που αφορούν όλες τις κατηγορίες και στοχεύουν στη πρόσβαση των ατόμων στα μουσεία.

Στον εξωτερικό χώρο στάθμευσης, από τα 9 μουσεία μόνο το Noesis διαθέτει θέσεις για τους επισκέπτες με αναπηρίες και στο χώρο αυτόν υπάρχει και το διεθνές σύμβολο πρόσβασης. Το Εβραϊκό και το Ελληνικό Παιδικό μουσείο δε διαθέτουν θέσεις στάθμευσης γιατί το πρώτο βρίσκεται πάνω στο δρόμο και το άλλο σε πεζόδρομο.

Από την άλλη, ελεύθερος χώρος στάθμευσης υπάρχει στα 3 από τα 9 μουσεία της έρευνας. Το Noesis διαθέτει στην κύρια είσοδο πρόσβαση στάσης Ι.Χ. και το σύμβολο Το Λαογραφικό διαθέτει ελεύθερο χώρο στάθμευσης από την οδό Βασιλίσσης Όλγας. Το Μπενάκη διαθέτει ελεύθερο χώρο στάθμευσης στην πλαϊνή πλευρά του κτηρίου.

Όλα τα ΑμεΑ	Αρχαιολογικό	Εβραϊκό	Μακεδονικό	Noesis	Λαογραφικό	Βυζαντινό	Ακρόπολης	Παιδικό	Μπενάκη
Θέσεις στάθμευσης	X	X	X	✓	X	X	X	X	X
Χώρος στάσης	X	X	X	✓	✓	X	X	X	✓

Πίνακας 20: Πρόσβαση ατόμων με αναπηρίες στον εξωτερικό χώρο του μουσείου

Όσο αφορά τους χώρους υγιεινής, 5 από τα 9 μουσεία της έρευνας. Το Λαογραφικό μουσείο διαθέτει χώρο υγιεινής με κατάλληλες διαστάσεις, υπάρχουν γύρω από την λεκάνη χειρολαβές για τη στήριξη των ατόμων, στο κατάλληλο ύψος. Επίσης, διατίθεται και πάγκος δίπλα από το νιπτήρα. Ο κύριος Σκάμπαλης, αρχιτέκτονας, έκανε μια τροποποίηση στη πόρτα εισόδου για το χώρο υγιεινής. Όλες οι πόρτες των χώρων υγιεινής πρέπει να ανοίγουν προς τα έξω και αυτό για να είναι ευκολότερη και γρηγορότερη η διαφυγή των ατόμων που βρίσκονται μέσα σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Παρόλο που στο Λαογραφικό μουσείο, η πόρτα ανοίγει προς τα μέσα λόγω έλλειψης χώρου, ο κύριος Σκάμπαλης δημιούργησε ένα παράθυρο στη πόρτα, το οποίο ανοίγει προς τα έξω, ώστε να μπορέσει το προσωπικό να βοηθήσει και να απεγκλωβίσει το άτομο με αναπηρία σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Το Βυζαντινού Πολιτισμού, το Ακρόπολης και το Μπενάκη διαθέτουν τον κατάλληλο εξοπλισμό για την είσοδο των ατόμων στους χώρους υγιεινής. Το Noesis ενώ διαθέτει χώρο υγιεινής για τα ΑμεΑ, δηλαδή ο χώρος μέσα στην τουαλέτα ήταν άνετος (150 εκ.) και η λεκάνη είναι σε ανάλογο ύψος, δεν υπάρχουν χειρολαβές ώστε να στηρίζεται το άτομο που θα τις επισκεφτεί. Ούτε πάγκος υπάρχει γύρω από τον νεροχύτη. Ενώ δηλαδή πληροί τις προδιαγραφές κίνησης μέσα σε αυτές δεν διαθέτει τον κατάλληλο εξοπλισμό.

Όλα τα ΑμεΑ	Αρχαιολογικό	Εβραϊκό	Μακεδονικό	Noesis	Λαογραφικό	Βυζαντινό	Ακρόπολης	Παιδικό	Μπενάκη
Χώροι υγιεινής	Χ	Χ	Χ	Χ	✓	✓	✓	Χ	✓

Πίνακας 21: Η χρήση χώρων υγιεινής από τα άτομα με αναπηρίες.

Τα Διεθνή Σύμβολα Προσβασιμότητας που θα έπρεπε να υπάρχουν σε όλους τους χώρους, υπάρχουν μόνο στα 3 από τα 9 μουσεία. Στο Noesis, υπήρχαν παντού τα σύμβολα, στο Λαογραφικό στους χώρους γύρω από το μουσείο και στο Ακρόπολης σε σημεία που μπορούσαν να τα δουν τα άτομα με αναπηρίες.

Υπάρχουν έξοδοι κινδύνου σε όλα τα μουσεία, αφού αφορά την ασφάλεια των επισκεπτών. Το Εβραϊκό μουσείο έχει ως έξοδο κινδύνου τη κύρια είσοδο αφού δε διαθέτει άλλη είσοδο, το Noesis διαθέτει στην έξοδο και ράμπα στην έξοδο σε περίπτωση κινδύνου. Το μουσείο της Ακρόπολης διαθέτει και στα 4 επίπεδα εξόδους κινδύνου. Στο επίπεδο 0, το μουσείο έχει την έξοδο κινδύνου ακριβώς απέναντι από την κύρια είσοδο. Στο επίπεδο 1, όπως ανεβαίνουν οι επισκέπτες από τις κυλιόμενες σκάλες, υπάρχουν αριστερά και δεξιά από το Ερέχθειο. Στο επίπεδο 2 και 3, οι έξοδοι κινδύνου υπάρχουν αριστερά και δεξιά από τις κυλιόμενες. Ωστόσο όμως, οι έξοδοι κινδύνου δεν είναι ειδικά προσαρμοσμένες για τα ΑμεΑ αφού υπάρχουν μόνο σκάλες και όχι κάποιο είδος ανελκυστήρα ή αναβατήρα.

Όλα τα ΑμεΑ	Αρχαιολογικό	Εβραϊκό	Μακεδονικό	Noesis	Λαογραφικό	Βυζαντινό	Ακρόπολης	Παιδικό	Μπενάκη
Διεθνή σύμβολα	Χ	Χ	Χ	✓	✓	Χ	✓	Χ	Χ
Έξοδοι κινδύνου	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓

Πίνακας 22: Η χρήση διεθνών συμβόλων και ύπαρξη εξόδων κινδύνου για τα άτομα με αναπηρίες.

7. Συμπεράσματα

Η έρευνα στα μουσεία της χώρας πραγματοποιήθηκε για να παρατηρήσουμε τα κριτήρια προσβασιμότητας που παρουσίαζαν οι μουσειακοί χώροι. Από την ανάλυση των δεδομένων, προκύπτουν τα παρακάτω συμπεράσματα.

Αρχικά, θα αναφερθούμε στην αρχιτεκτονική δομή των μουσειακών κτηρίων. Μέσα από τη παρατήρηση των μουσειακών χώρων, προέκυψε πως ορισμένα από τα μουσεία που ερευνήθηκαν ήταν ήδη προορισμένα κατά τον σχεδιασμό τους να γίνουν μουσεία ενώ κάποια άλλα έγιναν μουσεία ύστερα από τη παραχώρηση των κτηρίων που στεγάζονται, είτε από οργανισμούς είτε από το κράτος.

Το Αρχαιολογικό Μουσείο, το Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού, το Μουσείο της Ακρόπολης, το Μουσείο Μπενάκη, το Κέντρο Διάδοσης Επιστημών και Μουσείο Τεχνολογίας-Noesis είναι τα μουσεία που κατασκευάστηκαν για να γίνουν εξαρχής μουσειακοί χώροι. Οπότε, τα συγκεκριμένα θα πρέπει να διαθέτουν περισσότερο από τα υπόλοιπα μουσεία της έρευνας τα κατάλληλα κριτήρια προσβασιμότητας για τα ΑμεΑ αφού χρειάζεται ήδη επί χάρτου να μεριμνούν για την ειδική κατηγορία των ατόμων με αναπηρίες.

Το Εβραϊκό Μουσείο ήταν κτήριο Εβραϊκής ιδιοκτησίας, το οποίο αργότερα χορηγήθηκε για να διαφυλάξει το μουσείο του εβραϊκού πολιτισμού. Το κτήριο του ιδρύματος του Μακεδονικού Αγώνα προοριζόταν να γίνει το Γενικό Προξενείο της Ελλάδας, ωστόσο από το 1904 και μετά φιλοξενεί εκεί το Μουσείο του Μακεδονικού Αγώνα. Το Λαογραφικό Μουσείο, ήταν έπαυλη τον 20^ο αιώνα του τραπεζίτη Μοδιανού και αργότερα με την ονομασία «Παλαιό Κυβερνείο» υπήρξε έδρα του Διοικητή της Μακεδονίας και ύστερα του Υπουργού Βορείου Ελλάδος. Το Ελληνικό Παιδικό Μουσείο, είχε αποτελέσει οικία του διάσημου τενόρου, Τότη Περότη και στη συνέχεια μετατράπηκε σε μουσείο.

Τα παραπάνω μουσεία αφού δεν σχεδιάστηκαν από την αρχή για να γίνουν μουσειακοί χώροι, έπρεπε να τροποποιήσουν τις εγκαταστάσεις τους για να συμπεριλάβουν στους χώρους τους τα ΑμεΑ, με σκοπό να εξασφαλίσουν την προσβασιμότητα.

Παρόλο που υπάρχουν μουσεία διαφορετικών κτηριακών δομών, όλα διαθέτουν προδιαγραφές, γενικές κυρίως, για τους επισκέπτες με αναπηρίες.

Στα περισσότερα μουσεία λαμβάνονται πιο πολύ υπόψη τα άτομα με κινητική αναπηρία. Αυτό συμβαίνει γιατί τα άτομα αυτά δε χρειάζονται ειδικές αλλαγές στο χώρο ούτε στις εκθέσεις παρά μόνο χωροταξική άνεση για να μπορούν να κινούνται αυτόνομα στα μουσεία. Πολλά μουσεία που πραγματοποιούσαν αυτές τις χωρικές αλλαγές, είχαν την πεποίθηση πως το μουσείο τους διέθετε προσβάσιμες λύσεις για όλους τους επισκέπτες.

Λιγότερο ευνοημένη ομάδα είναι, τα άτομα με αισθητηριακές αναπηρίες: προβλήματα όρασης ή τύφλωση. Τα μουσεία δεν παρέχουν σημαντικές προδιαγραφές στους επισκέπτες τους με αισθητηριακές αναπηρίες. Αξίζει να αναφερθεί, πως τα κτήρια που δε προορίζονταν να γίνουν μουσεία διέθεταν ελάχιστα αλλά σημαντικά μέσα πρόσβασης για τους επισκέπτες με προβλήματα όρασης ή τύφλωσης, όπως κείμενα σε Braille, που εξασφάλιζαν τη πρόσβαση στο χώρο, ενώ τα προορισμένα για χώρους πολιτισμού, μουσεία δεν διέθεταν σημαντικά μέσα προσβασιμότητας.

Έτσι, δίχως τις κατάλληλες προδιαγραφές πρόσβασης, οι επισκέπτες με προβλήματα όρασης ή τύφλωση δυσκολεύονται να μετακινηθούν αλλά και να ενημερωθούν για τα μουσεία, αφού δε τους παρέχονται εφόδια για τη κατανόηση του χώρου τους. Δυστυχώς, τα μουσεία δε μεριμνούν για τα άτομα αυτά με αποτέλεσμα είτε να μη μπορούν να επισκεφτούν το χώρο είτε να τον επισκέπτονται χωρίς ωστόσο να λαμβάνουν μια ξενάγηση καλής ποιότητας.

Στην ίδια κατάσταση και εντελώς αποκομμένοι είναι οι επισκέπτες με αισθητηριακές αναπηρίες: βαρηκοΐα ή κώφωση. Τα μουσεία της έρευνας δυστυχώς δε παρέχουν κάτι αξιόλογο για τα άτομα αυτά με σκοπό την προσβασιμότητα.

Δε την έχουν λάβει υπόψη τους και αυτό μάλλον οφείλεται είτε επειδή τα συγκεκριμένα άτομα δεν έχουν οπτικά προβλήματα και μπορούν να δουν το χώρο και τα εκθέματα είτε έχουν συμπεριληφθεί στην γενική κατηγορία των ΑμεΑ.

Το ότι τα άτομα αυτά έχουν την όραση τους δε σημαίνει πως κατανοούν το χώρο και τις συλλογές. Αντιθέτως, χρειάζονται ειδική μεταχείριση στο χώρο. Κανένα από τα μουσεία δεν μεριμνά γι' αυτή τη κατηγορία σε βάθος. Δεν υπάρχει ούτε ένας ξεναγός της ελληνικής νοηματικής γλώσσας (ΕΝΓ) για να τους κατευθύνει ούτε καν να τους μιλήσει για τα εκθέματα μόνο αν τα ίδια τα άτομα το ζητήσουν. Πρέπει να τονιστεί, πως τα μουσεία χρειάζεται να παρέχουν συνθήκες προσβασιμότητας στους επισκέπτες τους και να μην είναι παθητικοί δέκτες, αφού ζητάνε από τους ίδιους τους επισκέπτες να φέρουν στο χώρο ξεναγούς νοηματικής γλώσσας.

Είναι απαραίτητο λοιπόν, όταν τα μουσεία σχεδιάζονται εξ αρχής να λαμβάνουν υπόψη τους όλες τις κατηγορίες των ΑμεΑ για να διασφαλίσουν τη προσβασιμότητα στο χώρο τους και μετέπειτα στις συλλογές τους.

Καλό θα ήταν, να παρατηρήσουμε τα δικά μας ευρήματα σε σχέση με αυτά των άλλων μελετών. Τα στοιχεία που αντλήσαμε για την έρευνά μας είναι σε μεγάλο βαθμό εντυπωσιακά αν λάβουμε υπόψη μας τις προηγούμενες έρευνες μελετών που έγιναν και τα ευρήματα τους από τις τότε έρευνές τους στα μουσεία δεν θεωρήθηκαν κατάλληλα για την διασφάλιση της πρόσβασης στο χώρο για τα ΑμεΑ. Όπως έχει αναφερθεί, ο αρχιτέκτονας Πολυχρονίου είχε ερευνήσει μουσεία της Αθήνας την δεκαετία του '90 και η κατάσταση αυτών δεν ήταν η καλύτερη. Υπήρχαν σοβαρές ελλείψεις στο χώρο που εμπόδιζαν την κίνηση των ατόμων σ' αυτόν. Λόγω αυτής της παρατήρησης του Πολυχρονίου και μέσα από άλλες παρεμβάσεις είτε μέσω ημερίδων είτε μέσω ερευνών, τα πράγματα βελτιώθηκαν ή έδειχναν πως θα βελτιωθούν. Πολλά μουσεία άλλαξαν χωρικά με σκοπό την πρόσβαση όπως αυτό φαίνεται από την δική μας έρευνα στα μουσεία των δύο μεγαλύτερων αστικών κέντρων της Ελλάδας. Από την άλλη, στο εξωτερικό τα πράγματα ήταν διαφορετικά, οι μελετητές παρατηρώντας τους μουσειακούς χώρους διαπίστωσαν πως υπήρχαν σημαντικά κριτήρια πρόσβασης για τα ΑμεΑ όπως η Tessa, που αναφέρθηκε παραπάνω, με τους οδηγούς ήχου για τα άτομα με προβλήματα όρασης. Οι οπτικοί οδηγοί υπήρχαν και στα μουσεία της Ελλάδας, αφού αποτελούν σημαντικό μέσο διακίνησης των ατόμων με προβλήματα όρασης.

Επίσης, ενώ πολλοί Ευρωπαίοι μελετητές έχουν αναφερθεί στην πρόσβαση των μουσείων μέσω της εφαρμογή "Δημιουργήστε την ξενάγησή σας!", όπου τα άτομα μπορούν να ενημερώσουν τα μουσεία για τη μελλοντική τους επίσκεψη αλλά και τα μουσεία με τη σειρά τους να προετοιμάσουν το χώρο τους για να τους υποδεχθούν, στην Ελλάδα δεν υπάρχει κάτι παρόμοιο. Γενικά, μέσα από τα δικά μας ευρήματα όσο και των άλλων μελετητών ακόμα δίνονται αλλαγές στους χώρους των

μουσείων, οι οποίες βαίνουν προς το καλύτερο λόγω των ημερίδων ή των ερευνών που γίνονται και οδηγούν τα μουσεία στην αλλαγή για την πρόσβαση ενός ποικιλόμορφου κοινού.

Συμπεραίνοντας λοιπόν, τα μουσεία, λοιπόν, έχουν δώσει γενικά βάση στα άτομα με κινητική αναπηρία, αφήνοντας πίσω τις δύο άλλες κατηγορίες κοινού λόγω των ειδικών και δαπανηρών ρυθμίσεων που χρειάζονται. Αναγνωρίζεται φυσικά πως όλα τα μουσεία αργούν να πραγματοποιήσουν τα έργα τους για το κοινό λόγω των οικονομικών δυσκολιών που αντιμετωπίζουν. Καλό θα ήταν λοιπόν, να αρχίζουν να μεριμνούν για όλες τις κατηγορίες των ΑμεΑ και να προσπαθήσουν να αλλάξουν το χώρο τους και τις συλλογές τους με σκοπό να είναι προσβάσιμα σ' ένα ποικιλόμορφο κοινό που θέλει να συμμετάσχει στα κοινωνικά αγαθά που παρέχει η ελληνική πολιτεία, τα οποία προστατεύονται από τη νομοθεσία του κράτους.

7.1. Περιορισμοί της Έρευνας

Αν και η παρούσα εργασία οδήγησε σε χρήσιμα και σημαντικά αποτελέσματα δεν έλειψαν κάποιοι περιορισμοί, οι οποίοι σκόπιμο είναι να αναφερθούν.

Πιο συγκεκριμένα, δε μπορούσαμε να συμπεριλάβουμε όλα τα μουσεία της χώρας αλλά περιοριστήκαμε σ' ένα ικανοποιητικό δείγμα των εννέα πιο δημοφιλών και περισσότερο επισκέψιμων μουσείων των δύο μεγαλύτερων αστικών κέντρων της Ελλάδας, της Αθήνας και της Θεσσαλονίκης.

Ακόμα, ήταν αδύνατο να ερευνηθούν όλες οι κατηγορίες των ατόμων με αναπηρίες και γι' αυτό το λόγο επιλέχθηκαν οι τρεις, πιο συχνές τόσο στη βιβλιογραφία όσο και στην επισκεψιμότητά τους στα μουσεία, κατηγορίες. Η προσπάθεια κάλυψης όλου του φάσματος των αναπηριών και κυρίως η προσθήκη κριτηρίων πρόσβασής τους, θα οδηγούσε στη δημιουργία μεγαλύτερης σχάρας παρατήρησης, που θα προκαλούσε σύγχυση τόσο σε εμάς ως ερευνητές λόγω των στοιχείων που θα συλλέγαμε όσο και στους αρμόδιους των μουσείων που θα απευθυνόμασταν.

Επίσης, η δυσκολία διάκρισης των κριτηρίων πρόσβασης όλων των κατηγοριών των ατόμων με αναπηρίες, όπως αυτά παρατίθενται στον πίνακα Δ., από τους αρμόδιους των μουσείων. Δεδομένης της τάσης που παρατηρείται να ταυτίζονται τα κριτήρια συχνά μόνο για τα άτομα με κινητική αναπηρία, η πιθανή δυσκολία διάκρισης ίσως να οδήγησε σε λανθασμένες απαντήσεις.

7.2. Προοπτικές μελλοντικής Έρευνας

Το πεδίο των ατόμων με αναπηρία γενικότερα και η μελέτη της προσβασιμότητας τους στους μουσειακούς χώρους ειδικότερα, αποτελεί ένα καινούριο αντικείμενο μελέτης με πολλές προεκτάσεις. Στα θετικά της έρευνα αυτής, εκτός φυσικά από τα αποτελέσματα που προέκυψαν, αναδείχθηκαν και θέματα ή απόψεις που πρέπει να μελετηθούν στο άμεσο μέλλον.

Αρχικά, προτείνεται η πραγματοποίηση μιας ευρύτερης έρευνα πανελλαδικά. Μια μεταγενέστερη έρευνα θα μπορούσε να συμπεριλάβει την εξέταση της προσβασιμότητας των μουσείων έτσι ώστε να διεξαχθούν κάποια επιπρόσθετα αποτελέσματα.

Επιπρόσθετα, θα πρέπει να διερευνηθούν και άλλοι χώροι πολιτισμού και να μη παραμείνουμε μόνο στα μουσεία. Χρήσιμο θα ήταν, να παρατηρηθούν και να αξιολογηθούν οι αρχαιολογικοί χώροι και κατά πόσο αυτοί είναι προσβάσιμοι, αφού και αυτοί αποτελούν μέρος και συνέχεια της πολιτισμική κληρονομιάς.

Μια άλλη πρόταση για μελλοντική έρευνα είναι να συμπεριληφθούν και άλλες κατηγορίες ατόμων με αναπηρίες με σκοπό να μπορέσουν τα μουσεία να παρέχουν προδιαγραφές πρόσβασης σ' όλες τις κατηγορίες κοινού χωρίς περιορισμούς. Έτσι να προωθηθεί η κοινωνική και πολιτική ένταξη των ατόμων αυτών στα κοινωνικά δρώμενα.

Η συγκεκριμένη έρευνα επιβεβαίωσε διεθνή συνέδρια, ημερίδες και έρευνες που υποστήριζαν ότι η προσβασιμότητα των ΑμεΑ επηρεάζει θετικά την αυτόνομη διακίνηση τους στο χώρο.

8. Βιβλιογραφικές Αναφορές

Αργυρόπουλος, Β. (2011). Η εκπαίδευση παιδιών με σοβαρά προβλήματα όρασης: ερευνητική και πρακτική προσέγγιση στο χώρο διδασκαλίας. Στο: Σ. Παντελιάδου & Β. Αργυρόπουλος (Επιμ.) *Ειδική Αγωγή: Από την έρευνα στη διδακτική πράξη* (σ. 29-81). Αθήνα: Πεδίο.

Βαρδακαστάνης, Γ. (2005). Αναπηρία: από την φιλανθρωπία στα δικαιώματα, *Θέματα Αναπηρίας*, (1) 4-6. Ανακτήθηκε από: <http://www.esaea.gr/component/cck/2-issue01?Itemid=172>

Βαρδακαστάνης, Γ. (2008). Νομοθεσία για την Αναπηρία: από την Κωδικοποίηση στον Κώδικα, *Θέματα Αναπηρίας* (14), 4-8. Ανακτήθηκε από: http://www.esaea.gr/magazine-search?magazine_number_list=14&search=magazine_search&task=search

Βαρδακαστάνης, Γ. (2010). Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία του Ο.Η.Ε.: Το Άρθρο 9 «Προσβασιμότητα». *Θέματα Αναπηρίας*, (20) 22-27. Ανακτήθηκε από: <http://www.esaea.gr/publications/11-publications/magazine/84-magazine-vol20>

Βεζυριαννίδου, Τ. (2011, Μάιος). *Ισχύουσα Πολεοδομική Νομοθεσία για την Εξυπηρέτηση των Ατόμων με Αναπηρία α) στα κτήρια (νέα και υφιστάμενα) και β) στους κοινόχρηστους χώρους*. Ανακοίνωση στην Ημερίδα "Διαχείριση ενέργειας στον αστικό χώρο- Προτάσεις εξοικονόμησης", Κομοτηνή. Ανακτήθηκε από: http://www.teethrakis.gr/drastiriotes/imerides/vezyrianidou_amea.doc

Βελιώτη-Γεωργοπούλου, Μ. & Τουνταςάκη, Ε. (1993). *Εμπειρίες και προοπτικές: Πρακτικά ημερίδας που οργανώθηκε στις 27 Μαΐου 1993 στο Πανεπιστήμιο Πάντειο Κοινωνικών και Πολιτικών Επιστημών*. Αθήνα: Gutenberg.

Black, G. (2009). *Το ελκυστικό μουσείο: μουσείο και επισκέπτες* (μτφ. Σ. Κωτίδου). Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς (έτος έκδοσης πρωτότυπου: 2005).

Blackstone, T. (2003). *Museums, galleries and heritage sites: improving access for blind and partially sighted people. The Talking Images Guide*. Ανακτήθηκε από: http://www.thetalkingwalls.co.uk/PDF/public_talkingimagesguide.pdf

Boussaid, M. (2004). Πρόσβαση τυφλών και ατόμων με προβλήματα όρασης στα μουσεία: προοπτικές. Στο: Τσιτούρη, Α. & Μπούμπουλη, Φ. & Κατσιγιάννη, Ε. (Επιμ.). *Πρόσβαση ατόμων με αναπηρίες σε χώρους πολιτισμού και αθλητισμού: πρακτικά συνεδρίου Θεσσαλονίκη 30 Οκτωβρίου – 1 Νοεμβρίου 2003* (σελ. 55-59). Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού, 2004

Γκαζή, Α. (1999). Από τις Μούσες στο Μουσείο: Η ιστορία ενός θεσμού διαμέσου των αιώνων, *Αρχαιολογία και Τέχνες*, 70 (39-46). Ανακτήθηκε από: <http://www.archaiologia.gr/wp-content/uploads/2011/07/70-9.pdf>

Γκουτζαμάνης, Β. (2006). Το Πρόσωπο – Ο J.Dewey – Η Προοδευτική εκπαίδευση, *Παιδαγωγικός Λόγος*. Ανακτήθηκε από : <http://users.sch.gr/gkoutzamanis/TaArthra.htm>

Goodman, N. (1989). The End of Museum... Ανακτήθηκε από: <http://www.newcriterion.com/articles.cfm/The-end-of-the-museum--6307>

Γρόλλιος, Γ. (2011). *Προοδευτική Εκπαίδευση και Αναλυτικό Πρόγραμμα*. Θεσσαλονίκη: Επίκεντρο.

Δαβάζογλου, Α. & Κόκκινος, Κ. (Επιμ.) (2011). *Παιδιά με Ειδικές Ανάγκες: Μια εισαγωγή στην ειδική αγωγή*. Αθήνα: Τόπος.

Δεληνάσιου, Α.Κ. (2010). *Το νομικό πλαίσιο των ΑμεΑ: Μια επισκόπηση διεθνών και ευρωπαϊκών συνθηκών και της ελληνικής πραγματικότητας*. (Ερευνητική εργασία, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης). Διαθέσιμο από την Ψηφιοθήκη (κωδ. GR -2013-11380).

Dowse, M.J. (2011) Τύφλωση και Μερική Όραση. Στο: Α. Δαβάζογλου & Κ. Κόκκινος (Επιμ.) *Παιδιά με Ειδικές Ανάγκες: Μια εισαγωγή στην ειδική αγωγή* (σ. 400-430). Αθήνα: Τόπος.

Dufreney, T.F. (2003). Παράμετροι που εμπλέκονται στην εξασφάλιση της πρόσβασης στον πολιτισμό για τα άτομα με αναπηρία. Στο: Τσιτούρη, Α. & Μπούμπουλη, Φ. & Κατσιγιάννη, Ε. (Επιμ.). *Πρόσβαση ατόμων με αναπηρίες σε χώρους πολιτισμού και αθλητισμού: πρακτικά συνεδρίου Θεσσαλονίκη 30 Οκτωβρίου – 1 Νοεμβρίου 2003* (σελ. 65-70). Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού, 2004

Ειδική Επιτροπή – Ομάδα Διοίκησης Έργου (2007) *Οδηγός Πολιτών με Αναπηρία*(2007). Ανακτήθηκε από: <http://84.205.251.116/%286007471137545299%29/eCPortal.asp?id=3962&nt=19&lang=1&plD=3850&lang=1&lang=1>

Ζουμπουλή, Ν. (2013). *Η πρόσβαση των ατόμων με αναπηρία στις προστατευόμενες περιοχές: η περίπτωση του Εθνικού Θαλάσσιου Πάρκου Αλοννήσου Βορείων Σποράδων*, (αδημοσίευτη πτυχιακή εργασία). Πανεπιστήμιου Θεσσαλίας/ ΠΤΕΑ, Βόλος.

Griffith – Ryan, M.K. (2011). Σωματικές αναπηρίες, Χρόνια προβλήματα υγείας και ΔΕΠ-Υ. Στο: Α. Δαβάζογλου & Κ. Κόκκινος (Επιμ.) *Παιδιά με Ειδικές Ανάγκες: Μια εισαγωγή στην ειδική αγωγή* (σ. 450- 500), Αθήνα: Τόπος.

Heimlich (2011). Οι βάσεις για την κατανόηση της Ειδικής Αγωγής: Ο σκοπός και η υπόσχεση της Ειδικής Αγωγής. Στο: Δαβάζογλου, Α. & Κόκκινος, Κ. (Επιμ.) (2011). *Παιδιά με Ειδικές Ανάγκες: Μια εισαγωγή στην ειδική αγωγή*, (σελ. 5-30), Αθήνα: Τόπος.

Hooper- Greenhill (2006). *Το μουσείο και οι πρόδρομοί του* (μτφ. Α. Παπάς). Αθήνα: Πολιτιστικό Ίδρυμα Ομίλου Πειραιώς (έτος έκδοσης πρωτότυπου: 1992).

Jackson, D. (2011). Κώφωση και Βαρηκοΐα. Στο: Α. Δαβάζογλου & Κ. Κόκκινος (Επιμ.) *Παιδιά με Ειδικές Ανάγκες: Μια εισαγωγή στην ειδική αγωγή* (σ. 350- 390), Αθήνα: Τόπος.

Καλεσοπούλου, Δ. (2011) *Παιδί και Εκπαίδευση στο Μουσείο: θεωρητικές αφηρημένες, παιδαγωγικές πρακτικές*. Ελληνικό Παιδικό Μουσείο: Πατάκη.

Κέδρακα, Κ. (χ.η.) Μεθοδολογία Παρατήρησης. Ανακτήθηκε από: <https://docs.google.com/document/d/1C5eH9tQFDiCLHyKxAKDMBX4p-SgWo4jPUKFjClFrWqw/edit?hl=en>

Κρίκου, Ν. (2008). Η Προσπελασιμότητα της πόλης, μέσα από τις αστικές κοινωνίες, *Αρχιτεκτονικές Ματιές*. Ανακτήθηκε από: <http://www.greekarchitects.gr/gr/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B9%CF%84%CE%B5%CE%BA%CF%84%CE%BF%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%B5%CF%82-%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B9%CE%B5%CF%82/%CE%B7-%CF%80%CF%81%CE%BF%CF%83%CF%80%CE%B5%CE%BB%CE%B1%CF%83%CE%B9%CE%BC%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%80%CF%8C%CE%BB%CE%B7%CF%82-%CE%BC%CE%AD%CF%83%CE%B1-%CE%B1%CF%80%CF%8C-%CF%84%CE%B9%CF%82-%CE%B1%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AD%CF%82-%CF%80%CE%BB%CE%B1%CF%84%CE%B5%CE%AF%CE%B5%CF%82-id717>

Κουτάντος, Ι.Δ. (2005). *Η Εκπαίδευση παιδιών και νέων με μειωμένη όραση*. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.

Κυπριωτάκης, Α., (1989). *Τα Ειδικά παιδιά και η Αγωγή τους*, (3^η έκδοση). Ηράκλειο: Ψυχοτεχνική.

Leitinger, G. (2004). Προσβασιμότητα σε πολιτιστικούς χώρους. Στο: Τσιτούρη, Α. & Μπούμπουλη, Φ. & Κατσιγιάννη, Ε. (Επιμ.). *Πρόσβαση ατόμων με αναπηρίες σε χώρους πολιτισμού και αθλητισμού: πρακτικά συνεδρίου Θεσσαλονίκη 30 Οκτωβρίου – 1 Νοεμβρίου 2003* (σελ. 63-64), Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού, 2004

Mason, H. & McCall, S., (2003) *Visual impairment access to education for children and young people*. London: David Fulton.

Merriman, N. (1999, Σεπτέμβριος). Ανοίγοντας τα Μουσεία στο Κοινό, *Αρχαιολογία και Τέχνες* (72) 42-46. Ανακτήθηκε από:

<http://www.archaiologia.gr/%CE%B1%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF-%CF%84%CE%B5%CF%85%CF%87%CF%8E%CE%BD/?fc=1140&is=1661>

Μορφούλης, Ι.Α. (2008). Προσπελασιμότητα στην πόλη και στη ζωή, *Κοινωνία και Ψυχική Υγεία* (7) 10-17.

Μυλωνάκου-Κεκέ, Η. (2003). *Ζητήματα Κοινωνικής Παιδαγωγικής*. Αθήνα: Διάδραση

Νάκου, Ε. (2009). *Μουσεία, Ιστορίες και Ιστορία*. Αθήνα: Νήσος

Νικολαράιζη, Μ. (2011). Εκπαίδευση των κωφών/ βαρήκων παιδιών: η αναγκαιότητα αποτελεσματικών και ερευνητικά τεκμηριωμένων εκπαιδευτικών στρατηγικών. Στο : Σ. Παντελιάδου & Β. Αργυρόπουλος (Επιμ.) *Ειδική Αγωγή: Από την θεωρία στη διδακτική πράξη*. (σ.135-184), Αθήνα: Πεδίο

Νικονάνου, Ν. (2005). Ο ρόλος της Μουσειοπαιδαγωγικής στα σύγχρονα Μουσεία, *Τετράδια Μουσειολογίας* (2) 18-25.

Νικονάνου, Ν. (2012). *Μουσειοπαιδαγωγική: Από τη θεωρία στη πράξη*, (3^η έκδοση). Αθήνα: Πατάκη.

Παναγιωτοπούλου, Β. (2015, Απρ. 4). Ο εκπαιδευτικός χαρακτήρας του Μουσείου. *Η Αυγή*. Ανακτήθηκε από: <http://www.avgi.gr/article/5443028/o-ekpaideutikos-xaraktiras-tou-mouseiou>

Πολυχρονίου, Ι. (2004). Σχεδιασμός προσβάσιμων δημόσιων και πολιτιστικών κτηρίων. Στο: Τσιτούρη, Α. & Μπούμπουλη, Φ. & Κατσιγιάννη, Ε. (Επιμ.). *Πρόσβαση ατόμων με αναπηρίες σε χώρους πολιτισμού και αθλητισμού: πρακτικά συνεδρίου Θεσσαλονίκη 30 Οκτωβρίου – 1 Νοεμβρίου 2003* (80-85), Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού, 2004.

Ράσης, Σ. (2002, Οκτώβριος). *Η κρίση της Προοδευτικής Εκπαίδευσης και η εμφάνιση της Ανασυγκροτικής Φιλοσοφίας της Παιδείας*. Ανακοίνωση στο 2^ο Διεθνές Συνέδριο Παιδείας. Ανακτήθηκε από: <http://www.eriande.elemedu.upatras.gr/eriande/synedria/synedrio2/praktika/rasis.htm>

Robson, C. (2010). *Η Έρευνα του Πραγματικού Κόσμου*. (μτφρ. Β. Νταλάκου & Κ. Βασιλικού). Αθήνα: Εκδόσεις Gutenberg. (έκδοση πρωτότυπου: Ιανουάριος 2007).

ΤΕΔΕΑ (2013). Προσβάσιμες Πόλεις: Σχεδιάζω χωρίς να αποκλείω, Κύπρος Φεβρουάριος 2013. Ανακτήθηκε από: <http://tedeaimerida.blogspot.gr/>

Τσιτούρη, Α. & Μπούμπουλη, Φ. & Κατσιγιάννη, Ε. (2004). Πρόσβαση ατόμων με αναπηρίες σε χώρους πολιτισμού και αθλητισμού: πρακτικά συνεδρίου Θεσσαλονίκη 30 Οκτωβρίου – 1 Νοεμβρίου 2003. Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού, 2004

Τσιτούρη, Α. (2005). Καθολική Πρόσβαση των ατόμων με Αναπηρία σε χώρους πολιτισμού: Πραγματικότητα ή Ουτοπία;, *Τετράδια Μουσειολογίας* (2) 37-42.

Υ.ΠΕ.Κ.Α. (1998). *Γραφείο Μελετών για ΑμεΑ "Σχεδιασμός για Όλους"*. Ανακτήθηκε από: <http://www.ypeka.gr/Default.aspx?tabid=380>

ΥΠ.ΠΟ. (1994). *Πρόγραμμα «ΜΕΛΙΝΑ»- Εκπαίδευση και Πολιτισμός*. Ανακτήθηκε από: http://www.yppo.gr/4/g40.jsp?obj_id=139

ΥΠ.ΠΟ.(2002). *Παιχνίδια Πολιτισμού: εκπαιδευτικές δράσεις του Υπουργείου Πολιτισμού*. Ανακτήθηκε από: http://www.yppo.gr/5/g5181.jsp?obj_id=11390

Φασούλας, Ν. (2007). Προσβασιμότητα: Το μέσο για την ισότιμη κοινωνική δράση όλων στο δομημένο περιβάλλον, *Αναπηρία Τώρα* (55). Ανακτήθηκε από: <http://www.disabled.gr/prosvasimotita-to-meso-gia-tin-isotimi-kinoniki-drasi-olon-sto-domimeno-perivallon/>

Χουρμουζιάδη, Α. (2006). *Το Ελληνικό Αρχαιολογικό Μουσείο: ο Εκθέτης, το Έκθεμα, ο Επισκέπτης*. Θεσσαλονίκη: Βάνιας.

Χριστοπούλου, Ε. (2004). Η Ευρωπαϊκή Ένωση Κωφών – Κωφά Άτομα και ευρύτατη πρόσβαση στον πολιτισμό. Στο: Τσιτούρη, Α. & Μπούμπουλη, Φ. & Κατσιγιάννη, Ε. (Επιμ.). *Πρόσβαση ατόμων με αναπηρίες σε χώρους πολιτισμού και αθλητισμού: πρακτικά συνεδρίου Θεσσαλονίκη 30 Οκτωβρίου – 1 Νοεμβρίου 2003*, (σελ.60-62) Αθήνα: Υπουργείο Πολιτισμού, 2004.

Χριστοφή, Μ. (2005). Η προσβασιμότητα στην εκπαίδευση: δράση σύνθετη πρωταρχικής σημασίας, *Θέματα Αναπηρίας* (2) 4-7. Ανακτήθηκε από: http://www.esaea.gr/magazine-search?magazine_number_list=02&search=magazine_search&task=search

Ψαρρά, Σ. (2005). Αρχιτεκτονική Μουσείων: χώρος και περιεχόμενο, *Τετράδια Μουσειολογίας* (2), Αθήνα: Μεταίχμιο.

9. Παράρτημα

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΧΑΡΑ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΤΗΣ ΑΘΗΝΑΣ

Κριτήρια πρόσβασης στο μουσειακό χώρο για τα άτομα με ειδικές ανάγκες

Ημερομηνία:.....

Παρατηρητής/τρια:.....

Κριτήρια Πρόσβασης Μουσεία	Υπάρχουν ετικέτες με περιγραφές διαφανειών ή επιφανειών;	Υπάρχουν κείμενα με μεγάλα γράμματα ή/και με μέθοδο Braille;	Οι πινακίδες που υπάρχουν στον χώρο έχουν κατασκευαστεί από μη ανακλαστικό υλικό;	Για την καλύτερη κατανόηση του χώρου, υπάρχουν ανάγλυφοι χάρτες ή μακέτες σε διάφορα σημεία;	Διαθέτουν ειδικούς προβολείς κλειστής δέσμης φωτός;	Απασχολούνται ξεναγοί ή μεταφραστές της ελληνικής νοηματικής γλώσσας;	Χρησιμοποιούνται τα Διεθνή σύμβολα πρόσβασης στο χώρο;	Επιτρέπονται οι σκύλοι-βοηθοί στον χώρο; Διαθέτουν τα μουσεία;	Οι χώροι διαθέτουν ηχεία που διευκολύνουν την κίνηση;
<i>Βυζαντινό και Χριστιανικό Αθήνας</i>									
<i>Ελληνικό παιδικό μουσείο</i>									
<i>Μουσείο Ακρόπολης</i>									
<i>Μουσείο Μπενάκη</i>									

<p style="text-align: center;">Κριτήρια Πρόσβασης</p> <p style="text-align: center;">Μουσεία</p>	<p>Στο τμήμα εξυπηρέτησης πελατών, υπάρχουν ήδη ηχογραφημένες ξεναγήσεις;</p>	<p>Έχουν εγκαταστημένους επιδαπέδιους οδηγούς κίνησης;</p>	<p>Διατίθενται μαγνητικοί βρόγχοι, μεγεθυντικά γυαλιά, φακοί ή κιάλια;</p>	<p>Οι έξοδοι κινδύνου έχουν τις κατάλληλες διαστάσεις σε περιπτώσεις φωτιάς ή σεισμού για τα άτομα αυτά;</p>
<p><i>Βυζαντινό και Χριστιανικό Αθήνας</i></p>				
<p><i>Ελληνικό παιδικό μουσείο</i></p>				
<p><i>Μουσείο Ακρόπολης</i></p>				
<p><i>Μουσείο Μπενάκη</i></p>				

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

ΣΧΑΡΑ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΜΟΥΣΕΙΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Κριτήρια πρόσβασης στο μουσειακό χώρο για τα άτομα με αναπηρίες

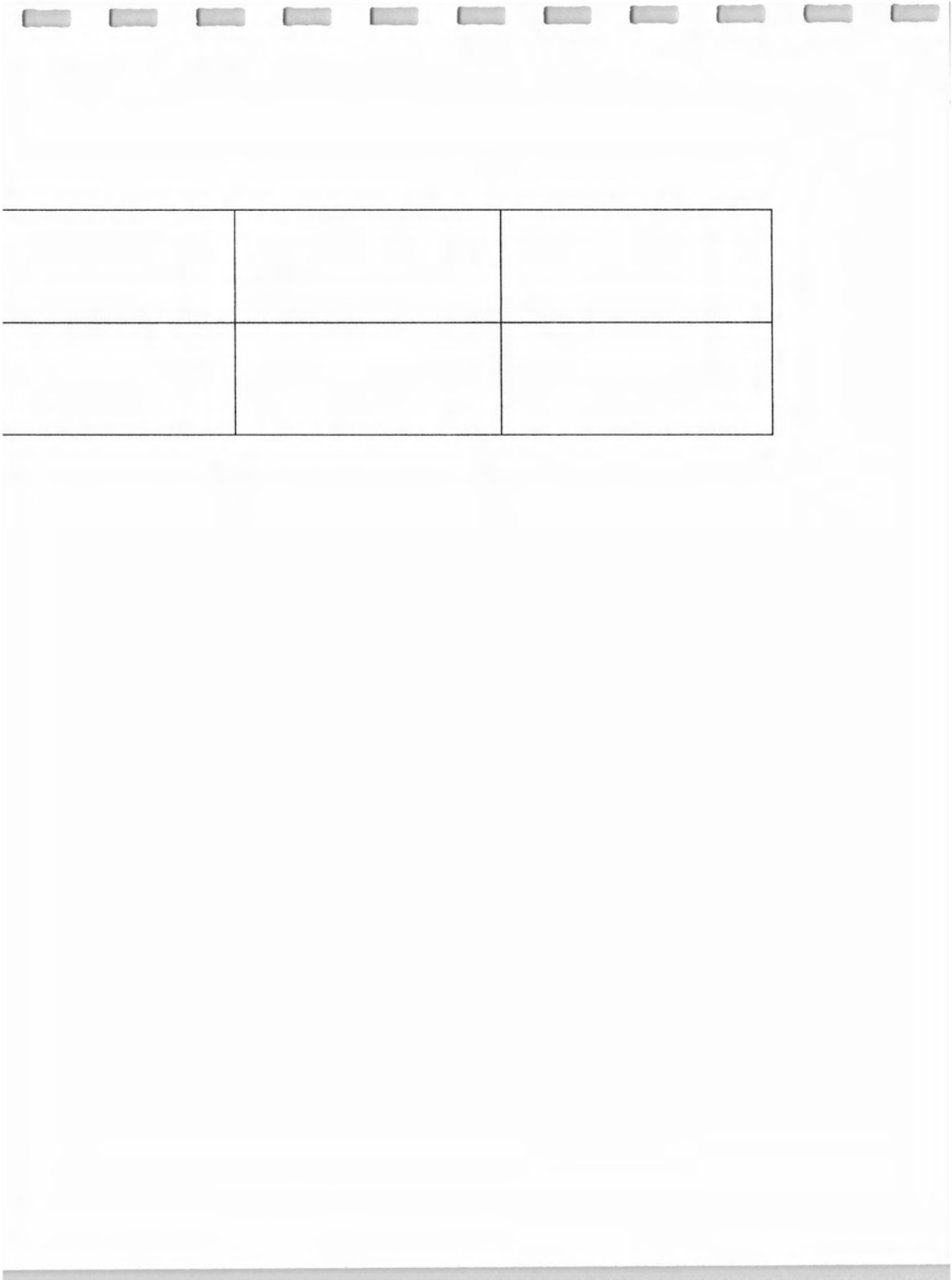
Ημερομηνία:.....

Παρατηρητής/τρια:.....

Κριτήρια Πρόσβασης Μουσεία	Υπάρχουν ετικέτες με περιγραφές διαφανειών ή επιφανειών;	Υπάρχουν κείμενα με μεγάλα γράμματα ή/και με μέθοδο Braille;	Οι πινακίδες που υπάρχουν στον χώρο έχουν κατασκευαστεί από μη ανακλαστικό υλικό;	Για την καλύτερη κατανόηση του χώρου, υπάρχουν ανάγλυφοι χάρτες ή μακέτες σε διάφορα σημεία;	Διαθέτουν ειδικούς προβολείς κλειστής δέσμης φωτός;	Απασχολούνται ξεναγοί ή μεταφραστές της ελληνικής νοηματικής γλώσσας;	Χρησιμοποιούνται τα Διεθνή σύμβολα πρόσβασης στο χώρο;	Επιτρέπονται οι σκύλοι-βοηθεί στον χώρο; Διαθέτουν τα μουσεία;	Οι χώροι διαθέτουν ηχεία που διευκολύνουν την κίνηση;
Αρχαιολογικό μουσείο Θεσσαλονίκης									
Εβραϊκό μουσείο Θεσσαλονίκης									
Ίδρυμα Μακεδονικού Αγώνα									
Κέντρο διάδοσης επιστημών και μουσείο τεχνολογίας									
Λαογραφικό και Εθνικό μουσείο Θεσσαλονίκης									
Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού									

<p>Κριτήρια Πρόσβασης</p> <p>Μουσεία</p>	<p>Στο τμήμα εξυπηρέτησης πελατών, υπάρχουν ήδη ηχογραφημένες ξεναγήσεις;</p>	<p>Έχουν εγκαταστημένους επιδαπέδιους οδηγούς κίνησης;</p>	<p>Διατίθενται μαγνητικοί βρόγχοι, μεγεθυντικά γυαλιά, φακοί ή κιάλια;</p>	<p>Οι έξοδοι κινδύνου έχουν τις κατάλληλες διαστάσεις σε περιπτώσεις φωτιάς ή σεισμού για τα άτομα αυτά;</p>
<p>Αρχαιολογικό μουσείο Θεσσαλονίκης</p>				
<p>Εβραϊκό μουσείο Θεσσαλονίκης</p>				
<p>Ίδρυμα Μακεδονικού Αγώνα</p>				
<p>Κέντρο διάδοσης επιστημών και μουσείο τεχνολογίας</p>				

Λαογραφικό και Εθνικό μουσείο Θεσσαλονίκης		
Μουσείο Βυζαντινού Πολιτισμού		

Μουσεία Άτομα με κινητική αναπηρία	Αρχαιολογικό Θεσσαλονίκης	Εβραϊκό Θεσσαλονίκης	Ίδρυμα Μακεδονικού Αγώνα Θεσσαλονίκης	Κέντρο διάδοσης Και μουσείο τεχνολογίας Noesis	Λαογραφικό και Εθνικό Μουσείο Θεσσαλονίκης	Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης	Μουσείο Ακρόπολης	Ελληνικό Παιδικό Μουσείο	Μουσείο Μπενάκη
Υπαρξη χειρολισθήρων	X	✓	✓	✓	X	✓	✓	✓	✓
Προσφορά μέσων διακίνησης (αμαξίδια, περιπατήρες, κ.α.)	X	✓	X	X	X	X	✓	X	✓
Χαμηλοί πάγκοι για εξυπηρέτηση (γραφεία πληροφόρησης, κ.α.)	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	X
Αναβατήρες ή/ και ανελκυστήρες. Κατάλληλες διαστάσεις	✓	✓ / X	✓	✓	✓	✓	✓	X	✓
Ράμπες	X	✓	X	X	✓	X	✓	X	✓
Τηλεφωνικές συσκευές σε κατάλληλο ύψος	X	X	X	✓	X	X	X	X	X

Μουσεία Άτομα με τύφλωση ή προβλήματα όρασης	Αρχαιολογικό Θεσσαλονίκης	Εβραϊκό Θεσσαλονίκης	Ίδρυμα Μακεδονικού Αγώνα Θεσσαλονίκης	Κέντρο διάδοσης Και μουσείο τεχνολογίας Noesis	Λαογραφικό και Εθνικό Μουσείο Θεσσαλονίκης	Βυζαντινού Πολιτισμού Θεσσαλονίκης	Μουσείο Ακρόπολης	Ελληνικό Παιδικό Μουσείο	Μουσείο Μπενάκη
Επιδαπέδιοι οδηγοί κίνησης	X	✓	X	X	X	X	X	✓	X
Διάχυτος φωτισμός	X	✓	✓	X	X	X	X	✓	✓
Ηχητική περιγραφή ορόφων	X	✓	X	✓	X	X	✓	X	X
Έντονες χρωματικές διαφορές στο χώρο (έπιπλα, στάθμευση, εμπόδια, κ.α.)	X	X	X	X	X	X	X	✓	X
Κείμενα με μεγάλα γράμματα ή/ και σε μορφή γραφής Braille	X	X	✓	✓	X	X	✓	✓	X
Πινακίδες στο χώρο από μη αντανακλαστικό υλικό	✓	✓	X	✓	✓	✓	✓	X	✓

Αποδοχή σκύλων – οδηγών στο χώρο	X	X	X	X	✓	X	X	✓	✓
Υπαρξη ανάγλυφων χαρτών ή μακετών για την κατανόηση του χώρου	X	X	X	X	X	X	X	X	X
Ηχογραφημένες ξεναγήσεις στο γραφείο πληροφόρησης	X	X	X	X	✓	X	✓	X	X
Περιγραφική ξεναγήση	X	X	X	✓	✓	X	X	X	X
Επισήμανση ακμών των σκαλοπατιών	X	✓	✓	X	X	✓	✓	✓	X

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

004000125484

